

NARODNE NOVINE

SLUŽBENI LIST REPUBLIKE HRVATSKE

GODIŠTE CLXXXVII, BROJ 139, ZAGREB, 12. STUDENOGA 2025. ISSN 0027-7932

S A D R Ž A J

STRANICA

2073	Odluka o izmjeni Odluke o Uredu predsjednika Republike Hrvatske	1
2074	Rješenje o razrješenju i imenovanju članova Upravnog vijeća Lučke uprave Šibenik	2
2075	Rješenje o razrješenju i imenovanju zamjenika predsjednika, dijela članova i dijela zamjenika članova Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine	2
2076	Odluka o donošenju kurikula za nastavni predmet Bosanski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C)	3
2077	Pravilnik o provedbi Programa državne potpore za sufinanciranje unaprjeđenja biosigurnosnih mjera u objektima za uzgoj svinja	87
2078	Pravilnik o provedbi Programa potpore uzgajivačima stoke zbog posljedica izbijanja bedrenice	89
2079	Odluka o autorizaciji plovila za ribolov jegulje (<i>Anguilla anguilla</i>)	93
2080	Odluka o naknadi za nadzor izdavatelja tokena vezanih uz imovinu i tokena e-novca	93
2081	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o kapitalu leasing-društva	94
2082	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o reviziji u mirovinskom osiguravajućem društvu ..	95
2083	Odluka o visini poreznih stopa godišnjeg poreza na dohodak na području Općine Okučani	96

PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE

2073

Na temelju odredbe članka 106. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine«, broj 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10 i 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), donosim

ODLUKU

O IZMJENI ODLUKE O UREDU PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Članak 1.

U Odluci o Uredu predsjednika Republike Hrvatske (»Narodne novine«, broj 31/25) u članku 4. u stavku 2. dodaje se novi podstavak 8. koji glasi:

»– pomoćnik glavnog tajnika Ureda predsjednika Republike Hrvatske.«.

Dosadašnji podstavci 8. – 11. postaju podstavci 9. – 12.

Članak 2.

Ova Odluka stupa na snagu prvoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 020-12/25-01/01

Urbroj: 71-10-01/1-25-3

Zagreb, 7. studenoga 2025.

Predsjednik
Republike Hrvatske
Zoran Milanović, v. r.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

2074

Na temelju članka 31. stavka 4. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (»Narodne novine«, br. 150/11., 119/14., 93/16., 116/18., 80/22. i 78/24.) i članka 93. stavaka 1. i 2. Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama (»Narodne novine«, broj 83/23.), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 6. studenoga 2025. donijela

RJEŠENJE

O RAZRJEŠENJU I IMENOVANJU ČLANOVA UPRAVNOG VIJEĆA LUČKE UPRAVE ŠIBENIK

1. Razrješuju se dužnosti članovi Upravnog vijeća Lučke uprave Šibenik:

- GRGO SOŽA
- PAŠKO RAKIĆ, na osobni zahtjev.

2. Za članove Upravnog vijeća Lučke uprave Šibenik imenuju se:

- STIPE MALEŠ
- IVAN ŽIVKOVIĆ.

Klasa: 080-02/25-03/127

Urbroj: 50301-15/07-25-2

Zagreb, 6. studenoga 2025.

Predsjednik

mr. sc. Andrej Plenković, v. r.

2075

Na temelju članka 31. stavka 4. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (»Narodne novine«, br. 150/11., 119/14., 93/16., 116/18., 80/22. i 78/24.) i točke III. stavka 1. Odluke o osnivanju Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine (»Narodne novine«, br. 70/21., 85/24. i 104/25.), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 6. studenoga 2025. donijela

RJEŠENJE

O RAZRJEŠENJU I IMENOVANJU ZAMJENIKA PREDSEDNIKA, DIJELA ČLANOVA I DIJELA ZAMJENIKA ČLANOVA POVJERENSTVA ZA PRAĆENJE PROVEDBE NACIONALNOG PLANA ZA UKLJUČIVANJE ROMA, ZA RAZDOBLJE OD 2021. DO 2027. GODINE

1. Razrješuje se VELJKO KAJTAZI dužnosti zamjenika predsjednika Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, zbog isteka mandata.

Razrješuju se dužnosti članovi i zamjenici članova Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, zbog isteka mandata:

- FRANO MATUŠIĆ, imenovan kao predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova, dužnosti člana
- ANA KEŠINA, imenovana kao predstavnik Ministarstva znanosti i obrazovanja, dužnosti zamjenice članice
- KATICA MIŠKOVIĆ, imenovana kao predstavnik Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, dužnosti članice
- ŽELJKA ZAGORAC, imenovana kao predstavnik Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, dužnosti zamjenice članice
- MARIJA PLETIKOSA, imenovana kao predstavnik Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, dužnosti članice

– ALEN TAHIRI, imenovan kao predstavnik Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, dužnosti člana

– SUZANA KRČMAR, imenovana kao predstavnik romske nacionalne manjine, dužnosti članice

– BRANKO PETROVIĆ, imenovan kao predstavnik romske nacionalne manjine, dužnosti člana

– STANOJE NIKOLIĆ, imenovan kao predstavnik romske nacionalne manjine, dužnosti člana

– VELI HUSEINI, imenovan kao predstavnik romske nacionalne manjine, dužnosti člana

– ELVIS KRALJ, imenovan kao predstavnik romske nacionalne manjine, dužnosti člana

– LEA ORŠUŠ, imenovana kao predstavnik romske nacionalne manjine, dužnosti članice

– DARKO HUDOROVIĆ, imenovan kao predstavnik romske nacionalne manjine, dužnosti člana.

Razrješuju se dužnosti član i zamjenik člana Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine:

– DARKO STILINOVIĆ, imenovan kao predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova, dužnosti zamjenika člana

– DOMAGOJ ORLIĆ, imenovan kao predstavnik Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, dužnosti člana.

2. Imenuje se VELJKO KAJTAZI, zastupnik romske nacionalne manjine u Hrvatskome saboru, zamjenikom predsjednika Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, po položaju.

Za članove i zamjenike članova Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, imenuju se:

– FRANO MATUŠIĆ, predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova, član

– MARKO FILIP PAVKOVIĆ, predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova, zamjenik člana

– ANA KEŠINA, predstavnik Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, zamjenica članice

– MARIJA BAN, predstavnik Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, članica

– NATALIJA ŠIMUNOVIĆ, predstavnik Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, zamjenica članice

– MARIJA PLETIKOSA, predstavnik Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, članica

– DARIO TIŠOV, predstavnik Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, član

– IVANA MEHLE, predstavnik Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, članica

– ALEN TAHIRI, predstavnik Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, član

– GORAN ĐURĐEVIĆ, predstavnik romske nacionalne manjine, član

– ELVIS KRALJ, predstavnik romske nacionalne manjine, član

– SUZANA KRČMAR, predstavnik romske nacionalne manjine, članica

– ROBERT RADIĆ, predstavnik romske nacionalne manjine, član

– ANESA ŠABANI, predstavnik romske nacionalne manjine, članica

– BILJANA UGARKOVIĆ, predstavnik romske nacionalne manjine, članica

– KRUNOSLAV VUK, predstavnik romske nacionalne manjine, član.

Klasa: 080-02/25-03/129

Urbroj: 50301-15/28-25-2

Zagreb, 6. studenoga 2025.

Predsjednik

mr. sc. Andrej Plenković, v. r.

MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I MLADIH

2076

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (»Narodne novine«, broj: 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 7/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22 i 156/23) i članka 6. i 17. Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (»Narodne novine«, broj: 51/00 i 56/00), ministar znanosti, obrazovanja i mladih donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULA ZA NASTAVNI PREDMET BOSANSKI JEZIK I KULTURA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ (MODEL C)

I.

Ovom odlukom donosi se kurikulum za nastavni predmet Bosanski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C).

II.

Sastavni dio ove odluke je kurikulum za nastavni predmet Bosanski jezik i kultura u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj (model C).

III.

Ova odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se za učenike osnovne i srednje škole od školske godine 2025./2026.

Klasa: 016-01/25-01/01100

Urbroj: 533-07-25-0001

Zagreb, 28. listopada 2025.

Ministar

prof. dr. sc. Radovan Fuchs, v. r.

KURIKUL ZA NASTAVNI PREDMET BOSANSKI JEZIK I KULTURA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ (MODEL C)

UVOD

Pred vama je prijedlog nacionalnoga kurikula nastavnoga predmeta Bosanski jezik i kultura po modelu C.

Kurikulum Bosanskoga jezika i kulture namijenjen je učenicima bošnjačke nacionalnosti osnovnih i srednjih škola u kojima se nastava izvodi na hrvatskome jeziku (model C).

Nastava je otvorena i za svu drugu djecu i mlade koji žele učiti bosanski jezik i upoznati bosansku kulturu.

Program nastave Bosanskoga jezika i kulture uključuje stjecanje znanja o prirodnoj, povijesnoj i kulturnoj baštini Bošnjaka i Bosne i Hercegovine.

Cilj je omogućiti pozitivnu identifikaciju s općevrijednim nacionalnim elementima i tekovinama nasljeđa. Svi nacionalni kurikulski dokumenti oblikovani su s idejom o učeniku kao središnjemu sudioniku odgojno-obrazovnoga procesa.

Učenicima, roditeljima te odgojno-obrazovnim djelatnicima kurikulski dokumenti jasno ukazuju na odgojno-obrazovna očekivanja i ishode koje postavljamo pred učenike.

Predmetni kurikulum Bosanskoga jezika i kulture organiziran je u tri domene: domena A – *Govorim, slušam i pišem bosanski*, domena B – *Čitam i promišljam bosanski* i domena C – *Moje bosansko nasljeđe*, od prvoga razreda osnovne škole do završnoga razreda srednje škole. U svakoj domeni određeni su odgojno-obrazovni ishodi. Tijekom godina učenja ishodi čine zaokruženu, logičku cjelinu učenja i poučavanja u određenoj predmetnoj domeni. Bit duhovnoga razvoja jednoga naroda najbolje se može razumjeti proučavanjem njegova jezika, stvaralaštva, tradicije, kulture i povijesne baštine.

* *Napomena:* U ovome će se dokumentu upotrebljavati riječ *učenik* koja će se odnositi i na učenika i na učenicu te će se na taj način olakšati čitateljska protočnost teksta. Također, u ovome će se dokumentu upotrebljavati univerzalni muški rod, tj. *učitelj* i *nastavnik*, a on će se odnositi i na mocijski par *učitelj/učiteljica* i *nastavnik/nastavnica*.

Nadalje, u ovom se dokumentu sintagme poput *bosanska kultura*, *bosanska književnost*, *bosanska umjetnost*, *bosansko nasljeđe* i dr. upotrebljavaju u širem interkulturnom, geografskom i povijesnom smislu. Time se razumijeva ukupna kultura i umjetnička baština Bosne i Hercegovine, koju su kroz stoljeća oblikovali pripadnici bošnjačke, hrvatske i srpske kulturne zajednice. U tom kontekstu, bošnjačka kultura i književnost predstavlja neodvojiv i autentičan dio toga zajedničkog prostora te se ne može u potpunosti razumjeti bez razumijevanja stalne isprepletenosti, međupovezanosti i suodnosa s drugim dvjema kulturnim tradicijama. Takav je pristup utemeljen na suvremenim znanstvenim uvidima u književnost, jezičnu i kulturnu povijest Bosne i Hercegovine, prema kojima je kulturni identitet Bosne i Hercegovine rezultat trajne međuovisnosti, a ne izoliranosti njezinih naroda.

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Predmet Bosanski jezik i kultura namijenjen je pripadnicima bošnjačke nacionalne manjine i svima koji ga žele učiti. Omogućuje djeci koja žive u višekulturnoj i višetetničkoj zajednici cjelovitije učenje o zavičaju, kulturi, povijesti i običajima svojega naroda s toga područja radi boljega razumijevanja sebe i vlastitoga identiteta te upoznavanja i poštivanja drugih, što je od iznimne važnosti za izgradnju društvenih odnosa. Nastava je otvorena i za svu drugu djecu. Razvijanje pozitivne povijesne svijesti i pamćenja, u očuvanju samobitnosti Bošnjaka, omogućuje se upoznavanjem bosanske umjetnosti, posebice književnoga stvaralaštva, povijesti, kulture i tradicije. Djeca se od najranije dobi uče poštovanju i uvažavanju različitoga, s ciljem sretnoga i skladnoga života u društvenoj zajednici. Svrha takva pristupa kurikulumu predmeta Bosanski jezik i kultura očuvanje je i izgradnja nacionalnoga i kulturnoga identiteta te oblikovanje zrele, odgovorne, cjelovite osobe, pozitivno orijentirane prema društvu i kulturi u kojoj živi i djeluje. Da bismo uistinu mogli razumjeti druge, prije svega moramo poznavati i razumjeti sebe, razumjeti vlastitu kulturu i identitet. Vrlo je važno očuvati vlastiti kulturni identitet koji svaki narod i zemlju čini jedinstvenom i prepoznatljivom u svijetu. Predmet je složen zbog toga što obuhvaća različite sadržaje s područja umjetnosti, jezikoslovlja, povijesti, geografije, kulture i medija Bosne i Hercegovine. Jezik i kultura važni su svakomu čovjeku. Jezikom komuniciramo, izražavamo stavove, pripadnost i usvajamo nova znanja. Kul-

turum određujemo i pokazujemo obilježja sredine iz koje dolazimo, sredine u kojoj živimo i njezinu povijest, običaje i legende.

Jezik je uistinu jedan od najvažnijih čimbenika izgradnje čovjekova identiteta.

Kratka oznaka nastavnoga predmeta Bosanski jezik i kultura jest BJK.

Uz oznaku predmeta dodaje se oznaka OŠ ako je riječ o odgojno-obrazovnim ishodima za razrede u osnovnoj školi, odnosno SŠ ako je riječ o odgojno-obrazovnim ishodima za razrede u srednjim školama.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA PREDMETA

Ciljevi kurikula predmeta Bosanski jezik i kultura po modelu C:

- ovladati temeljnim jezičnim djelatnostima i rječnikom standardnoga bosanskog jezika za uspješnu komunikaciju i aktivnu uporabu standardnoga bosanskog jezika

- steći znanje o bošnjačkoj kulturnoj i umjetničkoj baštini i tradiciji, bošnjačkoj književnosti i književnosti drugih naroda Bosne i Hercegovine

- poticati kulturu čitanja i estetskoga doživljaja književnoumjetničkih tekstova, glazbenih i likovnih umjetničkih djela

- poticati i podržavati individualni ukus, doživljaj i kreativnost

- razvijati samopoštovanje i svijest o vlastitome identitetu

- upoznati se s načinima izražavanja različitim funkcionalnim stilovima bosanskoga jezika u govorenju i pisanju

- steći znanje o povijesnoj prošlosti Bosne i Hercegovine

- uočiti prožimanje različitih kultura, religija, običaja i tradicija bosanskohercegovačke povijesti

- upoznati prirodno-geografska obilježja Bosne i Hercegovine

- razvijati svijest o cjelovitosti nasljeđa

- uočiti i osvijestiti važnost zaštite i obnove uništene kulturne baštine za nacionalni identitet

- upoznati glazbenu kulturu svojega naroda slušajući i izvodeći pjesme iz bošnjačke narodne tradicije, kao i umjetnička djela mnogih skladatelja iz Bosne i Hercegovine

- ovladati medijskim sadržajem te probuditi kreativnost u izražaju i izvedbi na satu.

C. DOMENE U ORGANIZACIJI PREDMETA BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C)

Bosanski jezik i kultura po modelu C organiziran je u trima domenama:

domena A – *Govorim i pišem bosanski*

domena B – *Čitam i promišljam bosanski*

domena C – *Moje bosansko nasljeđe.*

domena A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI

Domena *Govorim slušam i pišem bosanski* razumijeva učenje i poučavanje standardnoga bosanskog jezika, stvaralačko pismeno i usmeno izražavanje, tumačenje misli, osjećaja, stavova i činjenica te međudjelovanja u nizu različitih društvenih i kulturnih situacija: obrazovanje, slobodno vrijeme i životnu svakodnevicu. Ona također uključuje razvoj svijesti i važnosti materinskoga jezika te utjecaj jezika na druge, uporabu jezika na pozitivan i društveno odgovoran način. Geopolitički i povijesni prostor Bosne i Hercegovine oduvijek je bio susretište različitih kultura i tradicija, što se kroz stoljeća prenosilo i pohranjivalo u jeziku, posebice u njegovoj leksičkoj i stilskoj vrijed-

nosti te će se kroz ovu domenu učenicima ukazati na razliku između leksema bosanskoga standardnog jezika i leksema stranoga podrijetla.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu i komunikacijsku dimenziju. Na funkcionalnoj razini jezik i govor utječu na psihološke i lingvističke sposobnosti, na zapažanje i imenovanje bitnih elemenata, mogućnost uspoređivanja, diferencijacije, pojmovnu distinkciju, uopćavanje i zaključivanje. Ovladavanjem osnovnim zakonitostima bosanskoga jezika (gramatika, pravopis, rječnik) razvija se ljubav za materinski jezik, potreba za njegovanjem i razumijevanjem njegove važnosti za bošnjačku nacionalnu manjinu u Republici Hrvatskoj.

domena B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

Domena *Čitam i promišljam bosanski* razumijeva razvoj čitateljske pismenosti, razumijevanje, tumačenje i vrednovanje tekstova bosanskih autora i autora bošnjačke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Učenici se čitanjem upoznaju s osnovnim književnim vrstama, uče njihova specifična obilježja, produbljuju shvaćanje književnosti te iznose vlastita stajališta o pročitanome djelu. Stječu znanje o književnosti bosanskih autora te potiču kulturu čitanja i estetskoga doživljaja. Postupno stječu i razvijaju naviku čitanja.

Osim čitanja književnih djela, nužno je upotrebljavati i neknjiževne tekstove za razumijevanje riječi i shvaćanje poruke, tj. sadržaja.

Čitanjem se potiče maštovitost, stvaralaštvo, radoznalost, razvijaju se i usavršavaju stilovi izražavanja, kritičko mišljenje, rješavanje problema, donošenje odluka i čitateljska, informacijska, digitalna i medijska pismenost. Učenika se usmjerava i na samostalno prikupljanje informacija iz različitih izvora, na rad s književnim izvorima i tekstovima različitoga tipa. Bogaćenjem vlastitoga rječnika učenik stječe samopouzdanje u javnim nastupima te razvija pozitivan odnos prema književnosti i drugim oblicima umjetnosti koji se temelje na umjetničkome tekstu.

domena C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

Domena *Moje bosansko nasljeđe* razumijeva upoznavanje bosanskohercegovačke kulture u najširem smislu, obuhvaća usvajanje znanja o bosanskohercegovačkoj povijesnoj i kulturnoj baštini te o geografskim obilježjima Bosne i Hercegovine. Ova domena integrira teme medijske kulture i elemente umjetničkoga područja te izražavanja, primjerice uvježbavanje i izvođenje bosanskih narodnih plesova, recitacija, pjesama i dramskih tekstova na bosanskome jeziku.

Učenici se upoznaju s važnim osobama i značajnim događajima bosanskohercegovačke opće povijesti, bosanskohercegovačke likovne i glazbene umjetnosti te osnovnim geografskim obilježjima Bosne i Hercegovine što pridonosi razumijevanju i produbljivanju znanja, vrijednosti i stavova društveno-humanističkoga i umjetničkoga područja kurikula. Oni istražuju bosanskohercegovačku opću povijest, povijest likovne i glazbene umjetnosti, geografska obilježja Bosne i Hercegovine u različitim izvorima te razvijaju kritičko mišljenje. Osim toga, razumiju ljudsko djelovanje i iskustvo u prošlosti i suvremenosti te se snalaze u vremenu i prostoru. Učenici stečena znanja i vještine primjenjuju u svakodnevnome životu, rješavaju probleme i aktivno sudjeluju u kreiranju vlastite budućnosti te su osposobljeni za međuljudsku i međukulturnu suradnju njegujući socijalne vrednote. Učenici slobodno izražavaju svoje misli, osjećaje, iskustva, stavove i vrijednosti oblikovanjem ideja i komunikacijom putem umjetnosti, razvijaju maštu, oplemenjuju vlastiti emocionalni razvoj te stječu samopouzdanje.

Razvija se svijest o pripadanju i vlastitoj aktivnoj ulozi odgovornoga građanina u društvu, lokalnoj i široj zajednici, a posebice u bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Republici Hrvatskoj.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI

Odgojno-obrazovni ishodi jasni su i nedvosmisleni iskazi očekivanja od učenika u određenoj domeni predmeta Bosanski jezik i kultura u pojedinoj godini učenja i poučavanja. Ishodima se odgovara na najvažnije pitanje u cijelome odgojno-obrazovnom procesu: što učenici znaju, što mogu učiniti te koje stavove i vrijednosti imaju razvijene u određenome organizacijskom području. Ishodi se određuju kao znanje, vještine, sposobnosti, stavovi i vrijednosti koje učenik stječe tijekom svojega školovanja. Oni iskazuju što se od učenika očekuje u određenoj predmetnoj domeni te pojedinoj godini učenja i poučavanja predmeta. Tablični prikaz odgojno-obrazovnih ishoda čine rubrike: ishod, razrada ishoda, odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti *dobar* na kraju razreda, preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda. U rubrici *Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda* navode se upute za učenje i poučavanje obvezatnih i preporučenih sadržaja učenja i poučavanja s ciljem ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda. Razrada odgojno-obrazovnih ishoda razumijeva preciznije određenje aktivnosti i sadržaja u okviru pojedinoga ishoda. Od učenika se očekuje ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih ishoda, ali na različitoj razini usvojenosti. Za svaki odgojno-obrazovni ishod predložen je pokazatelj razine usvojenosti *dobar* koji služi kao okvir prilikom procjene usvojenosti i razumijevanja dubine i širine pojedinoga ishoda.

Osnovna škola

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
1. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.1.1. Učenik sluša tekstove na bosansko-me jeziku te govori i razgovara jednostavnim rečenicama upotrebljavajući česte riječi bosanskoga jezika u skladu sa zanimanjima i dobi.	– razgovara i govori o temama koje ga zanimaju na temelju odslušanoga ili pročitana teksta – prepoznaje česte riječi bosanskoga jezika i upotrebljava ih u govorenju i razgovaranju – vizualno prepoznaje sliku i pretvara je u riječ – izgovara glasove i naglašava riječi u skladu s bosanskom jezičnom normom (pravogovorom) i jezičnim razvojem – poštuje pravila uljudnoga razgovora i uvažava sugovornike	– izgovara glasove, riječi i rečenice po modelu prateći i poštujući pravila, odgovara na pitanja prema vlastitim nahođenjima i pravilima uljudnoga ponašanja
BJIK OŠ A.1.2. Učenik čita kraće tekstove na bosanskome jeziku primjereno početnomu opismenjavanju.	– razlikuje slova od drugih znakova – čita riječi i rečenice primjereno početnomu opismenjavanju – odgovara na jednostavna pitanja nakon pročitana teksta	– čita slova i riječi na bosanskome jeziku, povezuje glasove u slova primjereno početnomu opismenjavanju
BJIK OŠ A.1.3. Učenik piše slova, riječi i kratke rečenice.	– piše slova i spaja ih u riječi – razlikuje velika i mala tiskana slova i piše ih – prepisuje kratke rečenice poštujući pravopisna pravila: veliko slovo na početku rečenice, vlastita imena i prezimena – razlikuje rečenične znakove: točku, upitnik i uskličnik – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– piše riječi i kraće rečenice koristeći velika i mala tiskana slova u skladu s početnim opismenjavanjem
BJIK OŠ A.1.4. Učenik prepoznaje materijalne spomenike bosanskoga jezika.	– prepoznaje stećak na slici – uviđa grafeme različite od latinice	– prepoznaje stećke na slici

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: grad u kojem živim, moja obitelj i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u tjednu, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: predstavljanje, upoznavanje, imenovanje, čestitanje, pozdravljanje i oslovljavanje. Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i među-predmetnim temama. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učenje i poučavanje jezičnih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnog izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornome činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.1.1. Učenik izražava doživljaje, misli, osjećaje i zapažanja nakon čitanja ili slušanja književnoga teksta bosanske književnosti i povezuje ih s vlastitim iskustvom.	– izražava svojim riječima doživljaje, osjećaje i zapažanja o slušanim i čitanim književnim tekstovima – izražava doživljaje, osjećaje i zapažanja književnoga teksta crtežom i pokretom – razlikuje stvarne i izmišljene događaje i likove u književnome tekstu – razlikuje vizualno priču, pjesmu, slikovnicu i igrokaz – odabire književne tekstove na bosanskome jeziku u skladu s početnim opismenjavanjem uz učiteljevu pomoć	– učenik uz povremenu učiteljevu pomoć izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje koristeći se riječima i izrazima usvojenima tijekom nastavne godine
BJIK OŠ B.1.2. Učenik sluša ili čita kraće književne tekstove bosanskohercegovačkih pisaca primjereno početnomu opismenjavanju.	– čita riječi i rečenice primjereno početnomu opismenjavanju – odgovara na jednostavna pitanja nakon pročitanaoga teksta – opisuje situacije, događaje i likove u književnim tekstovima – prepričava pročitano priču vlastitim riječima	– sluša ili čita književni tekst prema smjernicama, usmeno odgovara na pitanja o sadržaju teksta i prepoznaje književni tekst prema obliku uz učiteljevu pomoć
BJIK OŠ B.1.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom.	– izražava se crtežom i pokretom prema vlastitome zanimanju i/ili sposobnostima – razlikuje vrste medija primjereno dobi – prepoznaje vezu između teksta i slika – razgovara o omiljenim medijskim sadržajima – stvara različite individualne uratke: crta izabrane stihove ili dijelove priče, likove i prostor, izražava se pokretom, oblikuje u različitim likovnim tehnikama likove iz priča, izrađuje vlastite slikopriče – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima	– pažljivo čita ili sluša tekst u cilju razumijevanja sadržaja i stvaralački se izražava prema vlastitome interesu
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Čitam i promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i>. Preporučene vrste tekstova: bajka, dječja pjesma, kratki igrokaz, zagonetka, brojalica, uspavanka. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi <i>Klemzy i prijatelji</i>. Za projekt su zaslužni Edin Hurem, Damir Bašić i Elma Juković, filmske bajke, dječji časopis <i>Kolibrić</i>, <i>Vesela sveska</i> i <i>Palčić</i>.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučeni književni tekstovi za 1. razred osnovne škole 1. Uspavanka: <i>Majka Smaju pod đulom rodila</i> (Sarajevo, Mostar) 2. Dječje pjesmice: <i>Tašun, tašun, tanana</i> (Sarajevo), <i>Pliva patka</i> 3. Dječja pjesmica: <i>Đak veseljak</i> (Refik Hodžić) 4. Dječja pjesmica: <i>Djeca rastu</i> (glazba: Asim Horozić, tekst: Ilica Vanja Rorić) 5. Glazbena igra: <i>Mali kauboj</i> (Refik Hodžić) 6. Bošnjačke narodne priče: <i>Zekina kućica</i>, <i>Oholica</i> 7. Bojanka/slikovnica: <i>Džamije u Bosni i Hercegovini</i> (Adis Tanović i Lejla Tanović)		

8. Rusmir Agačević: *Bon-ton za đake prvake*
9. Zehra Hubijar: *Put u slovograd, Zeko i djeca, Bolje znati nego imati*
10. Ešref Berbić: *Vjetar i list*
11. Nasiha Kapidžić-Hadžić: *Baka čisti put, Maskenbal u šumi, Lutke u školi*
12. Bisera Alikadić: *Voz do neba*
13. Ahmet Hromadžić: *Zelena šuma*
14. Ismet Bekrić: *Dječje nebo*
15. Izbor iz basni i slikovnica za djecu
16. Šimo Ešić: *Priča o samoglasnicima*
17. Bojanka za djecu: *Hus i zmajki*

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK OŠ C.1.1. Učenik upoznaje tradiciju i običaje svoje porodice i bošnjačkoga naroda.	– govori o sebi i o svojoj obitelji – govori o značajnim obiteljskim proslavama blagdana	– prepoznaje svoju ulogu i posebnost, kao i ulogu i posebnost drugih te zanimanja i vrijednosti zajednice kojoj pripada i pridonosi
BJIK OŠ C.1.2. Učenik upoznaje zvučne primjere muzičkih igara, napjeva, dječjih pjesama.	– samostalno ili u skupini izvodi tradicionalne glazbene oblike, brojalice, napjeve, narodne igre i dječje pjesme – razlikuje tradicionalnu i modernu glazbu	– slušno opaža glazbeno-izražajne elemente i prepoznaje skladbu, glazbeni primjer izvodi samostalno i/ili u skupini
BJIK OŠ C.1.3. Učenik se izražava likovno na zadanu temu.	– prepoznaje likovne elemente bošnjačke narodne tradicije i Bosne i Hercegovine te ih likovno interpretira različitim tehnikama	– učenik prepoznaje različite oblike umjetničkoga izražavanja, izražava se likovnim jezikom unoseći kreativne elemente u izraz

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju, u skladu sa zanimanjima, potrebama i mogućnostima učenika kojima predaje, u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

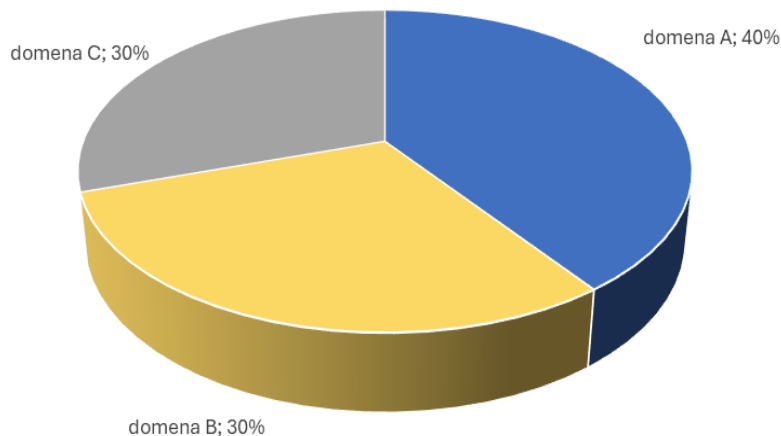
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

1. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 1. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
2. razred OŠ		
A DOMENA – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.2.1. Učenik sluša jednostavne duže tekstove na bosanskome jeziku te govori i razgovara u skladu s temom iz svakodnevnoga života.	– razgovara i govori o temama koje ga zanimaju i na zadatu temu uz učiteljevu pomoć – odgovara cjelovitim rečenicama na temelju slušanoga i čitanoga teksta upotrebljavajući riječi bosanskoga jezika iz toga teksta – govori o vlastitim doživljajima i događajima poštujući govornu normu bosanskoga jezika u skladu s dobi – intonira pravilno rečenicu s obzirom na priopćajnu svrhu – poštuje pravila uljudnoga razgovora te uvažava i prihvaća različitost i vrijednost kultura svojih sugovornika u bližem okružju	– odgovara na pitanja prema vlastitim nahodnjima, razgovara o temama iz svakodnevnoga života poštujući pravila i bonton razgovora
BJIK OS A.2.2. Učenik čita kraće tekstove na bosanskome jeziku primjereno početnomu opismenjavanju.	– čita kraći tekst i u razgovoru pokazuje razumijevanje pročitana – u čitanju prepoznaje upitne, usklikne i izjavne rečenice – točno odgovara na pitanja kojima se provjerava razumijevanje pročitana teksta	– čita riječi i kraće rečenice u skladu s jezičnim razvojem
BJIK OŠ A.2.3 Učenik piše tiskanim i pisanim slovima riječi i kratke rečenice.	– prepisuje riječi i kratke rečenice tiskanim i pisanim slovima – piše izjavne, upitne i usklikne rečenice te upotrebljava interpunkcijske znakove na kraju rečenica – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– oblikuje i piše riječi i kraće rečenice tiskanim slovima prateći pravopisnu normu u skladu sa stupnjem jezičnoga razvoja
BJIK OŠ A.2.4. Učenik prepoznaje povijesna bosanska pisma pri vizualnome kontaktu.	– upoznaje se s pojmom <i>bosančica</i> – prepoznaje stečke	– prepoznaje stečke i upoznaje se s pojmom <i>bosančica</i>
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: grad u kojem živim, moja obitelj i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u tjednu, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: uljudno ophođenje, imenovanje (osobe, životinje, predmeta, radnje), davanje jednostavnih uputa (što učiniti). Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i među-predmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičnih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji te na učenju i poučavanju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnoga izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornome činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.2.1. Učenik izražava doživljaje, misli, osjećaje i zapažanja nakon čitanja ili slušanja književnoga teksta bosanske književnosti i povezuje ga s vlastitim iskustvom.	– izražava svojim riječima doživljaje, osjećaje i zapažanja o slušanom i čitanom književnim tekstovima – izražava doživljaje, osjećaje i zapažanja književnoga teksta crtežom i pokretom – izražava svojim riječima značenje bosanskih riječi u književnome tekstu na temelju konteksta – uspoređuje doživljaje i osjećaje likova sa svojim – povezuje postupke likova u tekst sa svojim postupcima – razlikuje vizualno priču, pjesmu, slikovnicu i igrokaz – razlikuje stih od strofe na temelju promatranja – odabire književne tekstove na bosanskome jeziku u skladu s početnim opismenjavanjem	– učenik izražava doživljaje, misli, osjećaje i zapažanja nakon čitanja ili slušanja bosanskoga književnog teksta uz povremenu učiteljevu pomoć, usmeno odgovara na pitanja o sadržaju teksta

BJIK OŠ B.2.2. Učenik sluša ili čita kraće književne tekstove primjerene početnomu opismenjanju.	– čita kraći književni tekst i u razgovoru pokazuje razumijevanje pročitanoga – prepričava tekstove uz učiteljevu pomoć i upute – prepoznaje likove – prepoznaje različite vrste slikovnica, priča i pjesama za djecu	– učenik čita ili sluša književne tekstove i pokazuje njihovo razumijevanje u skladu s jezičnim razvojem i dobi
BJIK OŠ B.2.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom u skladu s dobi.	– izražava se crtežom i pokretom prema vlastitome zanimanju i/ili sposobnostima – razlikuje sadržaje u različitim medijima (npr. vizualno, audiovizualno, grafički...) – uspostavlja vezu između teksta i slike – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima	– učenik uz povremenu učiteljevu pomoć i poticaj procjenjuje i spaja različite sadržaje u medijima i formatima

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: slikopriča, kratka pripovijetka, bajka, dječja pjesma, kratki igrokaz, zagonetka, brojalica.

Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječji časopis *Kolibrić*, *Vesela sveska* i *Palčić*.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 2. razred osnovne škole

1. Bošnjacke narodne priče: *Putnik i gostioničar*, *Dosjetljivi udovac*, *Vrana i vrč s vodom*, *Mala vila* i druge po izboru
2. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Basne i poslovice* (izbor iz narodnoga blaga)
3. Ahmet Hromadžić: *Zlatorun*, *Zelena šuma*, *Medeni*, *Zelena šuma*
4. Šimo Ešić: *Priča o samoglasnicima*, *Zašto volim svoju baku*
5. Alija H. Dubočanin: *Jedna mama i dvanaest sinova*
6. Mirsad Bećirbašić: *Pticodrom*, *Naušnice od trešanja*
7. Bisera Alikadić: *Kraljica iz dvorišta*, *Štipaljke*
8. Ibrahim Kajan: *U očima ptice žute*
9. Ismet Bekrić: *Učitelj*
10. Zehra Hubijar: *Medin rođendan*, *Bolje je znati nego imati*
11. Rizo Džafić: *Tri lica moga oca*
12. Bojanka-slikovnica: *Džamije u Bosni i Hercegovini*, Adis Tanović i Lejla Tanović
13. Branko Ćopić: *Ježeva kućica*, *Lijin oglas*
14. Enes Kišević: *Kako se može štedjeti mama*
15. Enisa Omančević Ćurić: *Za sretan put po dukat žut*

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK OŠ C.2.1. Učenik iskazuje svoj kulturni i nacionalni identitet.	– prepoznaje obilježja tradicije svojega naroda – interpretira dječje pjesme i igre – izvodi dječju pjesmu, narodnu igru ili ples uz glazbenu pratnju – razlikuje tradicijske instrumente – prepoznaje folklorne elemente interijera – prepoznaje elemente tradicionalne kuhinje – posjećuje i aktivno sudjeluje u školskim i izvanškolskim kulturnim manifestacijama – njeguje običaje, običajne igre i pjesme	– izvodi melodijske i ritamske cjeline, uvažava glazbeno-izražajne sastavnice, prepoznaje glazbeni primjer, opisuje kulturne događaje i izdvaja događaje koji su mu zanimljivi
BJIK OŠ C.2.2. Učenik upotrebljava pojedine izvore i informacije iz svoje okoline izražavajući se o njima na kreativan način i služeći se različitim tehnikama.	– koristeći se različitim likovnim tehnikama ilustrira priču, pjesmu ili knjigu – izrađuje i oblikuje predmete od prirodnih materijala	– upotrebljava likovne materijale i primjenjuje postupke

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

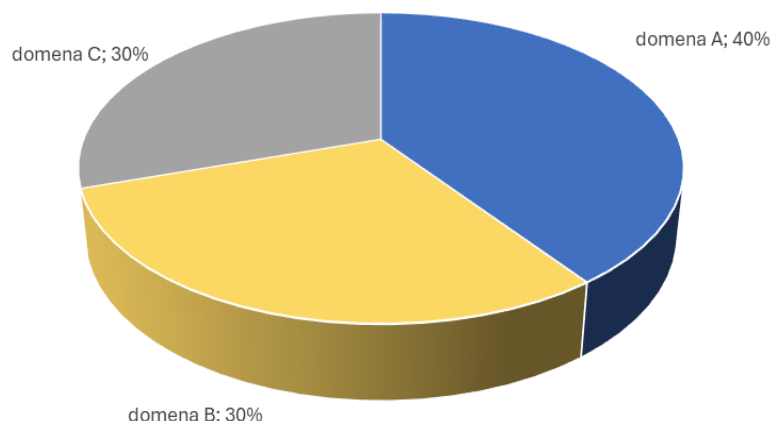
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

2. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 2. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
3. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.3.1. Učenik sluša jednostavne duže tekstove na bosanskome jeziku te govori i razgovara u skladu sa zadanom temom.	– razgovara i govori o slobodno odabranim i zadanim temama poštujući jednostavnu strukturu: uvod, središnji dio i završetak uz učiteljevu pomoć – razgovara s drugima kako bi provjerio razumijevanje slušanoga i čitanoga teksta uz učiteljevu pomoć – priča o svakodnevnim doživljajima i događajima kronološki upotrebljavajući bosanske riječi – prepričava slušani i čitani tekst kronološkim slijedom poštujući govornu normu bosanskoga jezika u skladu s dobi – postavlja pitanja o slušanom i čitanom tekstu – poštuje pravila uljudnoga razgovora te uvažava i prihvaća različitost i vrijednost kultura svojih sugovornika – slušanjem uočava riječi stranoga podrijetla (turcizme, anglizme)	– razgovara o zadanoj i slobodno odabranoj temi, izražava svoje misli koristeći se bontonom u razgovoru, pokazuje razumijevanje slušanoga ili čitanoga teksta
BJIK OŠ A.3.2. Učenik čita rečenice na bosansko-m jeziku.	– čita s razumijevanjem rečenice i kraće tekstove bosanskoga jezika – prepoznaje imenice	– razumije pročitani tekst bosanskoga jezika te prepoznaje vrste riječi
BJIK OŠ A.3.3. Učenik piše tiskana i pisana velika i mala slova; oblikuje tekst u skladu s usvojenim pravopisnim pravilima.	– piše čitko tiskana i pisana velika i mala slova – razlikuje pisanje velikoga i maloga slova u imenima osoba, gradova, županija, država – piše točno glasove <i>č, ć, dž, đ</i> u često upotrebljavanim riječima, tj. prototipnim bosanskim riječima – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– piše riječi i kratke rečenice tiskanim i pisanim slovima – razlikuje glasove <i>č, ć, dž, đ</i> i glas <i>h</i> u pisanju riječi bosanskoga jezika

BJIK OŠ A.3.4. Učenik prepoznaje povijesna bosanska pisma i spomenike (glagoljica, bosančica, arabica).	– od pisama prepoznaje bosančicu te se upoznaje i s arabicom – prepoznaje stečke i upoznaje se sa starim bosanskim pismima	– prepoznaje stečke i stara pisma pri vizualnome kontaktu
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: grad u kojem živim, moja obitelj i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u tjednu, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: opisivanje (osoba, životinja, predmeta, vremena, prirode, doma), postavljanje pitanja, imenovanje, pripovijedanje (što se dogodilo). Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičnih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji, učenju i poučavanju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnog izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornome činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.3.1. Učenik izražava doživljaje, misli, osjećaje i zapažanja nakon čitanja ili slušanja književnoga teksta te uočava osnovna obilježja bosanskoga književnoga teksta.	– izražava svojim riječima doživljaje, mišljenje, osjećaje i zapažanja o slušanim i čitanim književnim tekstovima – izražava svoja razmišljanja o događajima u slušanome i čitanome književnom tekstu te ih tumači svojim riječima u skladu s vlastitim iskustvom – prepričava prozni književni tekst i upotrebljava bosanske riječi iz slušanoga ili čitanoga teksta – razlikuje glavne od sporednih likova – uočava osobitosti pjesničkoga izražavanja: slikovitost, zvučnost, ritmičnost – svojim riječima objašnjava svoj izbor književnoga teksta za samostalno čitanje	– učenik izražava svoja razmišljanja nakon pročitana teksta te povezuje situacije, događaje i likove u bosanskim književnim tekstovima s obzirom na vlastiti doživljaj
BJIK OŠ B.3.2. Učenik čita književni tekst na bosanskoj jeziku primjeren dobi i jezičnomu razvoju.	– čita s razumijevanjem kraće književne tekstove bosanske književnosti: pjesmu, priču, igrokaz, basnu, zagonetku i bajku – prepoznaje temu književnoga teksta – prepoznaje redosljed događaja uz pomoć učiteljevih pitanja – svojim riječima tumači ponašanje likova u tekstu	– učenik razumije pročitani tekst na bosanskoj jeziku primjeren dobi te razvija čitateljske navike
BJIK OŠ B.3.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom.	– čita tekstove u zabavno-poučnim časopisima za djecu – istražuje i otkriva bliske sadržaje i teme u različitim izvorima – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima	– učenik samostalno pronalazi različite medijske sadržaje primjerene dobi i zanimanjima
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Čitam i promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i>. Preporučene vrste tekstova: kratka pripovijetka, priča, bajka, basna, dječja pjesma, kratki igrokaz, zagonetka. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječji časopis <i>Kolibrić</i>, <i>Vesela sveska</i> i <i>Palčić</i>.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda <i>Preporučeni književni tekstovi za 3. razred osnovne škole</i> 1. Narodne usmene priče: Čup sa zlatom, <i>Opklada šta je najbjelje</i>, <i>Sedam prutova</i> 2. Narodna basna: <i>Vrba i trn</i>, <i>Žaba i vol</i> 3. Narodne uspavanke: <i>Spavaj, sine...</i> 4. Ahmet Hromadžić: <i>Plamena</i>, <i>Patuljak vam priča</i>, <i>Zelena šuma</i> 5. Rizo Džafić: <i>Kosidba</i> 6. Branko Ćopić: <i>Bosna</i> 7. Sejda Čehajić: <i>Šamija</i> 8. Nasiha Kapidžić Hadžić: <i>Trčimo za suncem</i>, <i>Maskenbal u šumi</i> 9. Muhidin Šarić: <i>Cvrkutanka</i> 10. Nasiha Kapidžić Hadžić: <i>Izbor iz poezije za djecu (Vezeni most)</i>		

11. Muharem Omerović: *Soliterci*
12. Nedžati Zakirija: *Djeca triju ulica*
13. Rusmir Agačević: *Potomci zmajeva iz naših krajeva*
14. Rusmir Agačević: *Bez alata nema zanata*
15. Pjesma: *Djeca su vojska najjača* (tekst: Velimir Milošević, skladatelj: Esad Arnautalić) – slušanje
16. Branko Ćopić: *Izokrenuta priča*
17. Alija H. Dubočanin: *Šumski klavirista*
18. Šimo Esić: *Kako je procvjetala prva visibaba*
19. Azra Mulalić: *Lastavice*
20. Ešref Berbić: *Čuvar*
21. Šukrija Pandžo: *List na putu*
22. Fikreta Kenović-Slihović: *Asja*
23. Milena Mrazović: *Bosanske narodne bajke*

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK OŠ C.3.1. Učenik uočava različitost narodnih običaja i osoba, njihovu važnost i važnost očuvanja zavičajne i nacionalne baštine.	– demonstrira narodne običaje tijekom proslave blagdana – izrađuje i izlaže rad na temu narodnih običaja i nacionalne baštine: plakat, prikazivanje, ilustracija, likovni rad, praktični rad	– opisuje ulogu i utjecaj posebnosti zavičaja te daje primjer utjecaja pojedinca na očuvanje baštine
BJIK OŠ C.3.2. Učenik istražuje djela kulturne baštine i tradicije važne u oblikovanju kulture bošnjačkoga naroda.	– ilustrira i likovno oblikuje priče i legende – izrađuje elemente domaće radinosti – prepoznaje ime skladatelja i naziv skladbe	– oblikuje likovno rješenje na temu priče ili legende, izrađuje elemente domaće radinosti, prepoznaje skladbu te izvodi glazbeni napjev ili igru

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz

domene *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

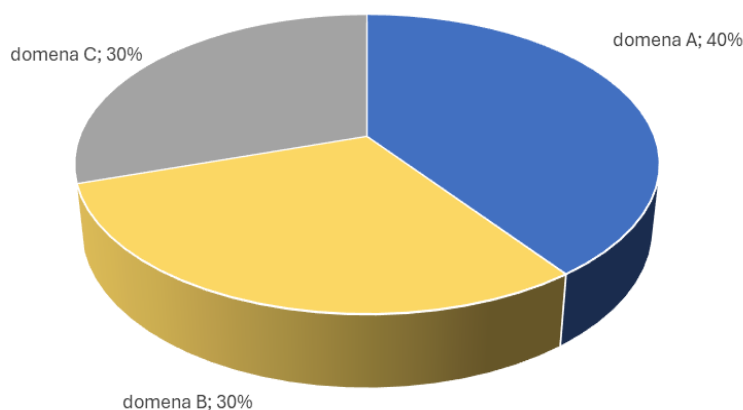
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

3. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 3. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
4. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.4.1. Učenik sluša jednostavne duže književne i neknjiževne tekstove na bosanskome jeziku te govori i razgovara u skladu s komunikacijskom situacijom.	– razgovara i govori o slobodno odabranim i zadanim temama poštujući jednostavnu strukturu: uvod, središnji dio i završetak – organizira govor jednostavne strukture prema uputama učitelja (prema planu govorenja) – sudjeluje u organiziranom razgovoru poštujući zadanu temu – izražava svoje mišljenje o slušanome i čitanome tekstu – stvaralački prepričava slušani i čitani tekst prema smjernicama koristeći se bosanskim riječima – točno intonira rečenicu poštujući normu bosanskoga jezika tijekom govorenja i razgovaranja – poštuje pravila uljudnoga razgovora te uvažava i prihvaća različitosti i vrijednosti svoje kulture i kultura svojih sugovornika	– razgovara i/ili raspravlja o zadanoj ili slobodno odabranoj temi u skladu s pravilima vođenja razgovora te pokazuje razumijevanje
BJIK OŠ A.4.2. Učenik čita duže tekstove te pokazuje razumijevanje pročitano.	– čita duže tekstove napisane tiskanim i pisanim slovima – prepoznaje stare bosanske riječi te ih prevodi na suvremeni bosanski jezik (<i>pendžer/prozor, đul/ruža...</i>) – u čitanju prepoznaje promjenjive vrste riječi (najčešće prototipne imenice, pridjeve i glagole) te im određuje rod i broj	– čita književne i neknjiževne tekstove bosanskoga jezika te pokazuje razumijevanje pročitano – prepoznaje promjenjive vrste riječi u čitanju
BJIK OŠ A.4.3. Učenik piše kraće tekstove u skladu s usvojenom normom bosanskoga jezika.	– piše točno interpunkcijske znakove u rečenici – piše kratke sastavke na temu opisa krajolika, lika, događaja i doživljaja – piše sastavak uz pomoć učiteljevih pitanja i uputa – u pisanju razlikuje afrikate <i>č, ć, dž, đ</i> – prepoznaje pravila pisanja glasa <i>h</i> – razlikuje refleks glasa <i>jat</i> (<i>ije, je, e, i</i>) u pisanju – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– piše riječi i kraće tekstove jednostavnih struktura poštujući usvojena jezična pravila – prepoznaje pravopisno pravilno napisane riječi s glasovima <i>č, ć, dž, đ</i> te refleks glasa <i>jat</i>
BJIK OŠ A.4.4. Učenik prepoznaje pismo bosančicu i bosanske spomenike.	– uočava važnost pisanih srednjovjekovnih spomenika kulture za bosanski jezik – prepoznaje povijesne tekstove i njihovu važnost (<i>stečke, Povelju Kulina bana...</i>) – prepoznaje pisma – bosančicu i arabicu pri vizualnome kontaktu	– prepoznaje važnost srednjovjekovnih spomenika, prepoznaje pisma i bosanskohercegovačke povijesne tekstove
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: grad u kojem živim, moja obitelj i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u tjednu, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: opisivanje, traženje i pružanje informacija, traženje i davanje uputa (lokacija), uspoređivanje, pisanje čestitki, pisanje razglednica, pisanje kratkih osobnih poruka. Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičnih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji, učenju i poučavanju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnoga izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornome činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		

DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.4.1. Učenik izražava doživljaje, misli, osjećaje i zapažanja nakon čitanja književnoga teksta i svojim riječima objašnjava obilježja bosansko-ga književnoga teksta.	– izražava svojim riječima doživljaje, mišljenje, osjećaje i zapažanja o slušanim i čitanim književnim tekstovima – izražava svoja razmišljanja o vrijednostima u slušanome i čitanome književnom tekstu i tumači ih uz učiteljevu pomoć ili smjernice – prepoznaje osnovna obilježja proznih književnih tekstova – prepoznaje osnovna obilježja pjesničkih književnih tekstova i svojim riječima opisuje pjesničke slike – prepoznaje osnovna obilježja igrokaza kao teksta namijenjena za izvođenje na pozornici – svojim riječima objašnjava izbor književnoga teksta za samostalno čitanje	– učenik izražava svoja razmišljanja o zadanoj temi ili tekstu, prepoznaje obilježja bosanskih književnih tekstova
BJIK OŠ B.4.2. Učenik čita duže književne tekstove bosanske književnosti i pokazuje razumijevanje pročitana.	– čita s razumijevanjem duže književne tekstove bosanske književnosti pjesmu, priču, igrokaz, basnu, zagonetku i bajku – prepoznaje osnovna obilježja u proznim tekstovima: likovi, događaji – prepoznaje osnovna obilježja pjesničkih tekstova: stih, strofa, rima	– čita književne tekstove bosanske književnosti te pokazuje razumijevanje pročitana
BJIK OŠ B.4.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim tekstom i doživljajima.	– čita tekstove u zabavno-poučnim časopisima za djecu i bosanskohercegovačkim mrežnim stranicama – pronalazi podatke u jednome od izvora informacija prema uputi učitelja – prikuplja vlastite uratke u radnu mapu (portfelj) prateći vlastiti napredak – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima	– samostalno pronalazi različite medijske sadržaje primjerene dobi i zanimanjima
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Čitam i promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i> . Preporučene vrste tekstova: kratka pripovijetka, bajka, basna, priča, dječja pjesma, kratki igrokaz, zagonetka, strip. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječji časopis <i>Kolibrić</i> , <i>Vesela sveska</i> i <i>Palčić</i> .		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučeni književni tekstovi za 4. razred osnovne škole - Narodna priča: <i>Nasrudin u bostanu</i> - Sevdalinke: <i>Leti soko preko Sarajeva, Hej, Munira</i> - Narodne uspavanke: <i>Pod beharom moje janje spava</i> - Ismet Bekrić: <i>Domovina nije riječ iz spomenara, Jesen u gradu</i> - Advan Hozić: <i>Kućni špijun</i> - Zehra Hubijar: <i>Kestenjar</i> - Alija H. Dubočanin: <i>Jesenja pisma, Tiha rijeka djetinjstva, Šarko</i> - Ahmet Hromadžić: <i>Patuljak iz zaboravljene zemlje</i> - Rizo Džafić: <i>Mlin na rijeci Uni</i> - Skender Kulenović: <i>Prijatelj vode, Jasen</i> - Šukrija Pandžo: <i>Osluškiivanje, Medvjedi</i> - Abdulah Sidran: <i>Dok se dvoje svađaju – treći se koristi</i> - Enes Kišević: <i>Mačak u trapericama, Kiša</i> - Rusmir Agačević: <i>Slikovnice o vilenjacima i zanatima</i> - Branko Ćopić: <i>Mjesečev gost, Doživljaji mačka Toše</i> - Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: <i>Dva horoza</i> - Branko Ćopić: <i>Nećeš mi vjerovati</i> - Zehra Hubijar: <i>Kestenjak</i> - Bisera Alikadić: <i>Kraljica iz dvorišta</i> - Nasiha Kapidžić-Hadžić: <i>Šare djetinjstva, Divna zemlja i tetka Devla, Bršnjan, Lete, lete laste</i> - Skender Kulenović: <i>Cesta</i> - Ešref Berbić: <i>Kako je otišlo ljeto</i> - Sevdalinka: <i>Bosa Mara Bosnu pregazila</i>		

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK C.4.1. Učenik određuje položaj Bosne i Hercegovine na geografskoj karti Europe.	– opisuje oblik granice i državne simbole Bosne i Hercegovine: himna, zastava, grb – opisuje nacionalne simbole bošnjačkoga naroda – imenuje i pokazuje na geografskoj karti najvažnije kulturno-povijesne spomenike – imenuje i uspoređuje izgled zavičaja u Republici Hrvatskoj s reljefnim cjelinama Bosne i Hercegovine	– koristi se različitim izvorima informacija, objašnjava položaj Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, snalazi se na geografskoj karti
BJIK C.4.2. Učenik pokazuje svoj stav o važnosti čuvanja zavičajne baštine i svjesnost o nacionalnoj pripadnosti.	– razgovara i iznosi stavove o pripadanju nekomu narodu – izvodi himnu i interpretira pjesme povezane s blagdanima – opisuje najvažnije narodne običaje i najpoznatije osobe – izdvaja važnije događaje iz nacionalne povijesti – imenuje i uspoređuje zaštićena područja u RH i BiH – likovno oblikuje rad na zadanu temu koristeći se različitim tehnikama i materijalima	– opisuje važna postignuća znamenitih ljudi iz Bosne i Hercegovine, ustrojstvo Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine te njihova državna i nacionalna obilježja, prepoznaje i izvodi glazbeno-izražajne elemente skladbe, oblikuje likovni rad na zadanu temu

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

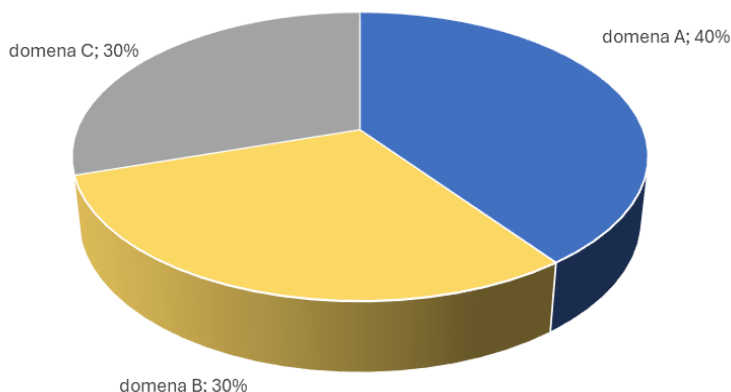
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

4. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 4. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

LEKTIRA

Izbor lektire za nastavu od 1. do 4. r. osnovne škole

1. Narodne uspavanke (izbor)
2. Uspavanke (priredila M. Memija)
3. *San u bešu, uroci pod bešu* (priredila N. Efendić)
4. *Pod beharom moje janje spava* (priredio I. Kajan)
5. Narodne priče (izbor)
6. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Narodne poslovice i basne* (izbor)
7. Šaljive narodne priče (izbor)
8. Ahmet Hromadžić: *Zlatorun*
9. Skender Kulenović: *Gromova đule* (odlomak)
10. Ahmet Hromadžić: *Patuljak iz zaboravljene zemlje*
11. *Tisuću i jedna noć* (izbor)
12. Vehid Gunić: *Sevdalinke o gradovima*
13. *Nasrudin-hodža* (priredio Edib Muftić)
14. Nasiha Kapidžić Hadžić: *Izbor iz poezije*
15. Branko Ćopić: *Doživljaj mačka Toše*
16. Alija H. Dubočanin: *Šarko*
17. Ahmet Hromadžić: *Zelena šuma*
18. Branko Ćopić: *Ježeva kućica*
19. Šimo Ešić: *Vezena torbica*
20. Dragan Kulidžan: *Šume i pahuljice*
21. Aleksa Mikić: *Preko rijeke*
22. Aljoša Musić: *Gradska kapija*

Pjesmice, brojalice i djela bošnjačkih skladatelja

Dječje pjesmice – pjevanje

- Esad Arnautalić: *Djeca su vojska najjača*
- Asim Horozić: *Djeca rastu* – Dječje pjesmice – slušanje
- R. Hodžić (tekst: Nasiha Kapidžić-Hadžić): *Dječji snovi* – Avdo Smajlović: *Djeca grada mog* – himna Bosne i Hercegovine
- skladatelj: Ismet Kurtović, tekst: Fikret Kurtović: *Mojoj dragoj BiH*
- Kemal Monteno: *Zemljo moja*

Dječje pjesmice – uspavanke

- *Lila, buba majka sina* (Sanski Most)
- *Spavaj, sine, san te prevario* (Trnovo, Sarajevo)
- *Majka Smaju pod đulom rodila* (Sarajevo)

Dječje pjesmice – pjesme za zabavljanje djece

- *Tašun, tašun, tanana* (Sarajevo)
- *Vodim babu na pazar* (okolica Sarajeva)

Dječje pjesmice – brojalice

- *Enci, menci na kamenci* (Glamoč), *En, ten, tini*
- *Pliva patka*
- *Eci, peci, pec*
- *Tri miša*
- *Mi idemo preko polja*
- *Zeko, zeko*
- *Cica maca plakala*
- *Jedan dodan, dimi, disi, Jedna vrana gakala, Jedan, dva, tri*
- *U maloga svica*
- *Pipavica pipa* (Jezero, Jajce)

Dječje pjesmice – pjevanje i slušanje

- *Mi smo djeca vesela*
- Asim Horozić: *Semafor*
- Dželaludin Đelo Jusić: *Ja dobila sam lutkicu na dar*
- Nada Ludig Pečar (tekst: Šukrija Pandžo): *Kiša pada*
- Nada Ludvig Pečar (tekst: Nasiha Kapidžić-Hadžić): *Tuga na livadi*
- J. Marić (tekst: Nasiha Kapidžić-Hadžić): *Lete, lete laste*
- Refik Hodžić: *Tri ciklame*

Dječje pjesmice – glazbene igre

- Refik Hodžić: *Mali kauboj* –
- *Kulina bana*
- *Berem, berem grožđe*

Dječje pjesmice – narodna kola

- *Poskočica* (okolica Glamočkoga polja)
- *Poskakuša*
- *Treskavica* (Sarajevo i okolica)
- *U ovom dvoru bijelom* (Livno)
- *Kolanje* (okolica Sarajeva)
- *Igra kolo* (Mostar)

Dječje pjesmice – pjevanje i sviranje

- *Plavi zec* – Dušan Šestić
- *Ječam žele Tuzlanke djevojke* – sevdalinka
- *Čuvam ovce na livadi sama* (okolica Sarajeva)
- *Tančice tanko prela* (Guča gora, Travnik)
- *Odvežosmo ruvo naloženo* (Vidovice, Orašje)
- *Sije baba mlivo* – zapis C. Rihtman (Guča gora)

Napomena: Navedene pjesme mogu se koristiti u nastavi od 1. do 4. razreda u odnosu na zanimanja, mogućnosti i potrebe učenika i dostupnih nastavnih materijala te se navedene pjesme prožimaju kroz domenu A – *Govorim, slušam i pišem bosanski*, domenu B – *Čitam i promišljam bosanski* i domenu C – *Moje bosansko nasljeđe*.

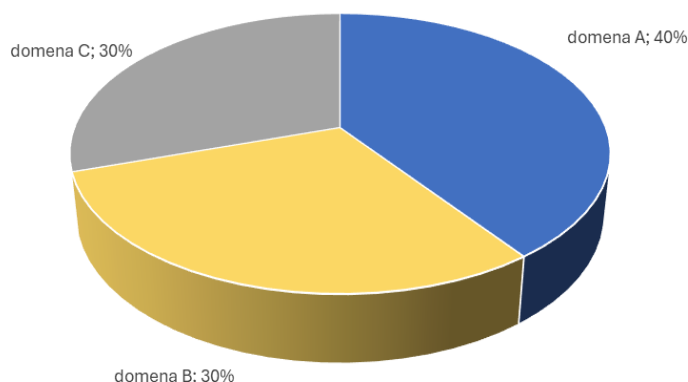
Ishodi	Razrada ishoda	Odgovno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
5. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.5.1. Učenik sluša književne i neknjiževne tekstove na bosanskome jeziku te govori i razg+ovara u skladu sa zanimanjima, potrebama i iskustvom.	– prepoznaje svrhu govorenja i razgovaranja: osobna i javna – organizira govor i razgovor prema smjernicama upotrebljavajući bosanske riječi i u skladu s govornom normom bosanskoga jezika – opisuje osobu i predmet u skladu s jednostavnom strukturom prema smjernicama – pripovijeda kronološki nižući događaje – prepoznaje i svojim riječima izriče temu i poruku u slušanome i čitanome književnom i neknjiževnome tekstu – prepričava slušani i čitani tekst prema svojim bilješkama – poštuje pravila uljudnoga razgovora te uvažava i prihvaća različitosti i vrijednosti svoje kulture i kulture svojih sugovornika	– razgovara o svakodnevnim događajima i iznosi svoja mišljenja u skladu s bontonom i tijekom razgovora – prepoznaje dijalekte bosanskoga jezika u odnosu na standardni jezik

BJIK OŠ A.5.2. Učenik čita duže tekstove na bosanskoj jeziku u skladu s jezičnim razvojem i sposobnostima.	– čita duže tekstove na bosanskoj jeziku zadane i prema svom izboru – razlikuje promjenjive vrste riječi od nepromjenjivih na temelju konteksta u jednostavnim tekstovima – prepoznaje padež imenica s pomoću pitanja u rečenici	– piše duže književne i neknjiževne tekstove na bosanskoj jeziku i pokazuje razumijevanje pročitanoga teksta te prepoznaje usvojena jezična pravila
BJIK OŠ A.5.3. Učenik piše rečenice i kraće tekstove na bosanskoj jeziku u skladu sa stupnjem jezičnoga razvoja.	– prepoznaje jednoznačne i višeznačne riječi u pisanju – točno piše često upotrebljavane riječi u padežima u kojima su glasovne promjene – točno piše promjenjive vrste riječi u svim padežima – razlikuje pisanje <i>ije</i> i <i>je</i> (refleks glasa <i>jat</i>) – piše nekoliko grafema pisma ćirilice (pored grafema <i>E</i> , <i>M</i> , <i>O</i> , <i>A</i> , <i>K</i> , <i>T</i> koji su potpuno isti na latinici i na ćirilici, učenici uče i druge grafeme te sami slažu riječi)	– piše duže rečenice pisanim i tiskanim slovima – piše nekoliko grafema i riječi na pismu ćirilici – razlikuje usvojena gramatička i pravopisna pravila
BJIK OŠ A.5.4. Učenik upoznaje povijest bosanskoga jezika, uči o pismima koja su se koristila u Bosni i Hercegovini u povijesti.	– uči o pismima kroz povijest – glagoljici, bosančici, arabici, ćirilici i latinici – opisuje svojim riječima važnost očuvanja povijesti jezika i pisma koja su upotrebljavali naši preci – vizualno prepoznaje najvažnije srednjovjekovne spomenike	– prepoznaje pisma korištena u srednjovjekovnoj Bosni – prepoznaje važnost očuvanja spomenika i dokumenata srednjovjekovne Bosne
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: moja obitelj i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C).		
Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: opisivanje navika i rutinskih radnji, traženje i davanje uputa, izražavanje odnosa između bića, pisanje čestitki, razglednica, pisanih zadaća, pisanje na ćirilici. Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičnih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.5.1. Učenik objašnjava doživljaje, misli, osjeća i zapažanja književnoga teksta bosanske književnosti.	– izražava doživljaje, osjeća i mišljenje o slušanim i čitanim književnim tekstovima – opisuje svoja razmišljanja i stavove o vrijednostima u slušanom i čitanom književnom tekstu – prepoznaje glavne ideje i problematiku književnoga teksta te ih povezuje sa stvarnošću i svojim čitateljskim iskustvom	– objašnjava svoje stavove i razmišljanja o pročitanome bosanskom književnom tekstu te razlikuje osnovna obilježja književnih tekstova
BJIK OŠ B.5.2. Učenik čita duže književne tekstove bosanske književnosti u skladu s jezičnim razvojem i sposobnostima.	– čita duže tekstove bosanske književnosti (priče, bajke, basne) – objašnjava razliku između književnih i neknjiževnih tekstova – razlikuje tekstove prema pjesničkim, proznim i dramskim obilježjima – prepoznaje jezično-stilska obilježja u tekstovima bosanske književnosti (epitaf, ilahija, kasida, gazel, rubaija i tarih) – predstavlja i objašnjava svoj izbor za cjelovito čitanje među ponuđenim književnim tekstovima	– čita duže književne tekstove na bosanskoj jeziku i pokazuje razumijevanje pročitanoga teksta

BJIK OŠ B.5.3. Učenik se kreativno izražava potaknut doživljajima književnoga teksta.	– čita i izabire bosanske književne tekstove u poučnim časopisima za djecu, knjigama za djecu i edukativnim mrežnim stranicama – pronalazi podatke u tekstovima iste tematike u različitim medijima kombinirajući izvore informacija prema svojim zanimanjima i potrebama – istražuje, eksperimentira i slobodno radi na temi koja mu je bliska – poštuje tuđe intelektualno vlasništvo – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima – prikuplja vlastite uratke u radnu mapu (portfelj) prateći vlastiti napredak	– iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti, piše kraće sastavke i pjesme na bosanskome jeziku koristeći se različitim medijima
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Čitam i promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i>. Preporučene vrste tekstova: priča, bajka, basna, epitaf, ilahija, kasida, gazel, rubaija i tarih. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječji časopis 5 <i>PLUS</i>.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučeni književni tekstovi za 5. razred osnovne škole 1. Lirska narodna pjesma: <i>Sestre bez brata</i> 2. Skender Kulenović: <i>Gromova đule</i> (izbor) 3. Narodne priče: <i>Mudri seljak i pametni građanin, Titiz i džomet, Dijete sa devet čiraka</i> 4. Husein Dervišević: <i>Prodavač osmijeha</i> 5. Mirsad Bećirbašić: <i>Harfa</i> 6. <i>Tisuću i jedna noć</i> (izbor) 7. Nedžad Ibrišimović: <i>Sijelo mudraca, Bio jednom jedan</i> 8. Narodna bajka: <i>Dijete sa devet čiraka</i> 9. Džemaludin Latić: <i>Srebrna česma</i> 10. Ibrahim Kajan: <i>U očima ptice žute</i> 11. Alija Isaković: <i>Lijepa priče, Niko i Ništa</i> 12. Sevdalinke: <i>Platno bijeli Sarajka djevojka, Sarajevo, divno mjesto</i> 13. Branko Ćopić: <i>Bašta sljezove boje</i> 14. Kemal Mahmutefendić: <i>Roman o novčiću</i> (roman)		
15. Bajruzin Planjac: <i>Tajne djedovog mlina</i> 16. Rusmir Agačević (knjiga): <i>Bajke i priče</i> 17. Musa Ćazim Ćatić: <i>Bosna žubori</i> 18. Aleksa Šantić: <i>Ostajte ovdje</i> 19. Sevdalinka: <i>Đul djevojka pod đulom zaspala</i> 20. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: <i>Narodno blago</i> 21. Hamza Humo: <i>U Orašju</i> 22. Džemaludin Latić: <i>Srebrna česma</i>		
DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE		
BJIK C.5.1. Učenik istražuje različite kulturne čimbenike u oblikovanju vlastitoga identiteta, njeguje pozitivan odnos prema bosansko-hercegovačkoj i bošnjačkoj kulturnoj baštini te prema drugim kulturama.	– prikuplja tekstove, priče, legende, slikovni materijal i sl. iz različitih izvora te stvara mape i zbirke prikupljenoga materijala – od prikupljenoga materijala odabire teme iz povijesti Bosne i Hercegovine i bošnjačkoga naroda (prapovijesno i antičko doba na prostoru današnje RH i BiH, nalazišta i lokaliteti na području RH i BiH te doseljavanje Slavena) koje predstavlja u obliku malih projekata	– povezuje prikupljene informacije, opisuje slikovni materijal te provodi vlastiti mali projekt, na temelju prikupljenoga materijala donosi zaključke o svojem identitetu

BJIK C.5.2. Učenik istražuje i uspoređuje različita obilježja geografskoga prostora Bosne i Hercegovine.	– pretražuje različite izvore i prikuplja informacije o glavnome gradu Bosne i Hercegovine, Sarajevu, i bosanskohercegovačkim regijama – opisuje položaj i način života pojedinih društvenih skupina	– opisuje položaj Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, izdvaja i pokazuje na geografskoj karti prirodno-geografske i upravne regije Bosne i Hercegovine
BJIK C.5.3. Učenik upoznaje umjetnička i tradicijska djela muzičke i likovne umjetnosti.	– prepoznaje i razlikuje zvučne značajke folklorne glazbe – izrađuje plakat/prezentaciju i izlaže o glazbenome ili likovnome umjetniku te iznosi svoje mišljenje – upoznaje elemente narodnih nošnji u Bosni i Hercegovini i bošnjačkoga naroda	– prepoznaje kontekst u kojemu se izvodi/izvodila tradicijska glazba, razlikuje vokalnu i instrumentalnu tradiciju, prepoznaje karakteristična glazbala po izgledu i obilježju tona, prepoznaje djelo likovne umjetnosti
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Moje bosansko nasljeđe</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski</i>. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni <i>Moje bosansko nasljeđe</i>.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni <i>Moje bosansko nasljeđe</i> prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost. Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti. Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.		

5. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 5. razred OŠ

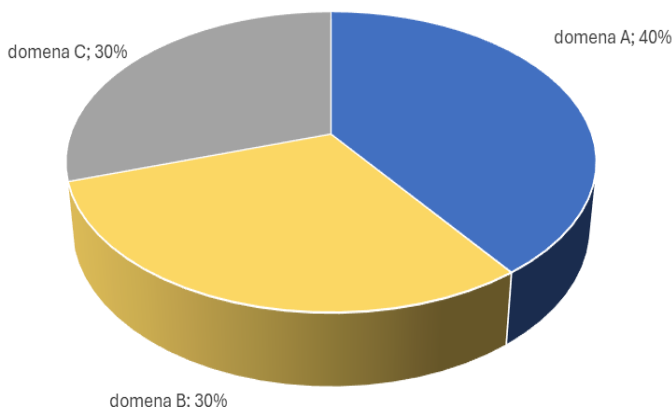
Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
6. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.6.1. Učenik sluša književne i neknjiževne tekstove na bosanskome jeziku te govori i razgovara o slušanim i čitanim tekstovima.	– razlikuje svrhu govorenja i razgovaranja: osobna i javna – govori i razgovara prema planu na zadanu temu upotrebljavajući bosanske riječi u skladu s govornom normom bosanskoga jezika – pripovijeda s različitim točaka gledišta upotrebljavajući bosanske riječi i u skladu s govornom normom bosanskoga jezika – opisuje svojim riječima unutarnji prostor prema planu opisa – objašnjava značenje bosanskih riječi na temelju konteksta nakon slušanja i čitanja – poštuje pravila uljudnoga razgovora te uvažava i prihvaća različitosti i vrijednosti svoje kulture i kultura svojih sugovornika	– iskazuje svoje stavove i tvrdnje, misli i ideje u vezi pročitana teksta, poštuje tijek sata i bonton u razgovoru i diskusiji – prepričava događaj poštujući tijek prepričavanja
BJIK OŠ A.6.2. Učenik čita duže tekstove bosanskoga jezika u skladu s jezičnim razvojem i sposobnostima.	– čita jednostavne duže tekstove i svojim riječima objašnjava njihovo značenje – čita kraće rečenice pisane ćirilicom – čita tekstove na različitim dijalektima bosanskoga jezika	– čita duže tekstove praveći potrebne stanke nakon interpunkcijskih znakova, razumije pročitano te prepoznaje dijalekte bosanskoga jezika
BJIK OŠ A.6.3. Učenik piše rečenice i duže tekstove bosanskoga jezika u skladu sa stupnjem jezičnoga razvoja.	– piše jednostavne duže tekstove prema planu pisanja usavršavajući opis i pripovijedanje – piše školsku zadaću – piše nekoliko riječi i kratkih rečenica na ćirilici – upotrebljava pravilno glagolske oblike za izricanje vremena: prezent, perfekt, futur I. – piše rečenične znakove u skladu s pravopisnim pravilima standardnoga bosanskog jezika – oblikuje ili sastavlja vezani tekst u koji je uvršten opis osobe	– prepoznaje u pisanju velika i mala slova u rečenici – piše sastavke poštujući pravila pisanja (uvod, glavni dio, završetak)
BJIK OŠ A.6.4. Učenik upoznaje povijest bosanskoga jezika za vrijeme osmanlijskoga razdoblja.	– prepoznaje i razlikuje tekstove pisane na bosančici i glagoljici – prepoznaje povijesne činjenice iz doba turske vlasti (pisanje na arapskome, turskome i perzijskome jeziku te stvaranje arabice)	– prepoznaje pisma koja su se koristila u vrijeme osmanlijskoga razdoblja i arabicu korištenu u ovo doba
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: moja obitelj i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: govorenje o sebi i drugima, opisivanje ljudi, stvari, mjesta i osjećaja, prepričavanje prošlih događaja, uspoređivanje, čestitanje, uljudno ophođenje, pisanje pismenih zadaća, pisanje na ćirilici. Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti sa drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičnih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornome činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.6.1. Učenik obrazlaže svojim riječima stavove i razmišljanja nakon čitanja književnoga teksta bosanske književnosti.	– obrazlaže svoje doživljaje i mišljenje o slušanim i čitanim bosanskim književnim tekstovima – objašnjava svoje stavove i izdvaja vrijednosti u slušanome i čitanome književnom tekstu – uočava svrhu književnoga teksta: pobuđivanje osjećaja i ljudske odgovornosti	– iskazuje doživljaj teksta, povezuje i obrazlaže vlastita iskustva i stavove te ih uspoređuje s onima u tekstu; uočava svrhu teksta; obrazlaže razloge vlastitoga odabira teksta

BJIK OŠ B.6.2. Učenik čita duže književne tekstove u skladu s jezičnim razvojem i sposobnostima.	– čita duže antologijske književne tekstove bosanske književnosti s razumijevanjem: narodne lirske, epske, lirsko-epske pjesme i priče – imenuje glavne likove, mjesto, vrijeme, temu i ideju književnoga djela u čitanju – razlikuje osnovna obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova na antologijskim primjerima bosanske književnosti, npr. narodne lirske, epske, lirsko-epske pjesme, priče – razlikuje osnovna jezično-stilska obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova na primjerima bosanske književnosti (usmena književnost – poslovice, uspavanke, sevdalinke, epistolarna književnost –krajšnička pisma) – predstavlja i objašnjava svoj izbor među ponuđenim književnim tekstovima za samostalno cjelovito čitanje – objašnjava svojim riječima pjesničke slike i preneseno značenje	– čita duže književne tekstove praveći potrebne stanke nakon interpunkcijskih znakova, razumije pročitano te prepoznaje dijalekte bosanskoga jezika
BJIK OŠ B.6.3. Učenik se kreativno izražava potaknut bosanskim književnim tekstom.	– čita i izabire bosanske književne tekstove u različitim izvorima prema svojim zanimanjima i potrebama – poštuje tuđe intelektualno vlasništvo – organizira kvizove, izrađuje plakate, stvara druge uratke prema vlastitoj zamisli – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima – prikuplja vlastite uratke u radnu mapu (portfelj) prateći vlastiti napredak	– iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti te prema tome odabire sudjelovanje u dramatizaciji tekstova i izvođenju kraćih igrokaza; ilustrira tekst i crta strip; piše kraće pjesme i sastavke na bosanskome jeziku koristeći se različitim medijskim izvorima
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene Čitam i <i>promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i>. Preporučene vrste tekstova: narodne lirske, epske i lirsko-epske pjesme, priče, usmena književnost – poslovice, uspavanke, sevdalinke, epistolarna književnost – krajšnička pisma. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječji časopis 5 PLUS.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučeni književni tekstovi za 6. razred osnovne škole 1. Narodne usmene priče: <i>Ko je najjači na svijetu, Nijesam baš iz Sarajeva</i> 2. Narodne poslovice (izbor iz narodnoga blaga) 3. Nasiha Kapidžić Hadžić: <i>Vezeni most</i> 4. Zija Dizdarević: <i>Prosanjane jeseni</i> 5. Skender Kulenović: <i>Šarenka, Cesta, Moj brat</i> 6. Alija H. Dubočanin: <i>Tiha rijeka djetinjstva</i> 7. Ahmet Hromadžić: <i>Okamenjeni vukovi</i> 8. Zejčir Hasić: <i>Jedini na svijetu, Praviš se važan</i> 9. Musa Ćazim Ćatić: <i>Bosna žubori</i> 10. Enes Kišević: <i>Kiša</i> 11. Ibrahim Kajan: <i>Kad bi jesen oči imala</i> 12. Nura Bazdulj-Hubijar: <i>Dvije ljubavi mog djetinjstva, Ruža</i> 13. Sevdalinke: <i>Djevojka više s visoka brda</i> 14. Irfan Horozović: <i>Vauvan</i> 15. Isak Samokovlija: <i>Mirjamina kosa</i> 16. Rusmir Agačević: <i>slikovnica Ajvaz-dedo</i> 17. Branko Ćopić: <i>Bašta sljezove boje</i> 18. Šukrija Pandžo: <i>Ruka na kosi</i> 19. Sevdalinka: <i>Ima l' jada k'o kad akšam pada</i> 20. Branko Ćopić: <i>Bosanski trkači</i> 21. Nedžad Ibrišimović: <i>Bosna, to je jedna dobra zemlja</i> 22. Mehmedalija Mak Dizdar: <i>Ruka</i>		

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE		
BJIK C.6.1. Učenik uočava i opisuje prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja Bosne i Hercegovine.	– opisuje određenu povijesnu ličnost, iznosi svoje spoznaje te tumači razloge njezine važnosti danas – provodi učeničke projekte o zanimljivostima Bosne i Hercegovine – uspoređuje i opisuje geografska obilježja Bosne i Hercegovine – analizira podatke prikupljene istraživanjem na zadanu povijesnu temu: stvaranje bosanske države, bosanski banovi i kraljevi, pad Bosne pod osmanlijsku vlast, društveno-gospodarske promjene za vrijeme osmanlijske vlasti u Bosni Hercegovini – izlaže svoj rad o povijesnim i geografskim obilježjima Bosne i Hercegovine	– odabire povijesnu ili geografsku temu, opisuje povijesni razvoj bosanske države i važnost pojedinih povijesnih ličnosti, svoj rad izlaže samostalno ili u skupini
BJIK C.6.2. Učenik istražuje djela kulturne baštine i tradicije važne u oblikovanju kulture bošnjačkoga naroda.	– opisuje značajke pojedinoga glazbenog djela i iznosi svoj dojam i mišljenje – promatra, istražuje i opisuje likovna ostvarenja bosansko-hercegovačke kulturne baštine – izrađuje model ili maketu znamenitih građevina iz Bosne i Hercegovine: Stari most u Mostaru, Most Mehmed-paše Sokolovića u Višegradu, Ferhat-pašine džamije u Banja Luci, vijećnice u Sarajevu i sl. – izlaže rad o odabranome dijelu te iznosi mišljenje o njegovim značajkama	– prepoznaje djela bosansko-hercegovačke i bošnjačke kulturne baštine te uočava osnovne značajke
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Moje bosansko nasljeđe</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski</i> . Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni <i>Moje bosansko nasljeđe</i> .		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni <i>Moje bosansko nasljeđe</i> prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost. Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti. Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.		

6. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 6. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
7. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.7.1. Učenik sluša i tumači složenije kraće tekstove te govori i razgovara prema planu primjenjujući vještine razgovora u skupini.	- govori i razgovara prema planu primjenjujući vještine razgovora u skupini: uvjeravanje, nagovaranje i pregovaranje - razlikuje svrhu slušanja: osobna i javna - objašnjava vlastito mišljenje i stajalište na temelju slušanoga i čitanoga teksta u skladu s dobi i iskustvom - opisuje vanjski prostor prema planu opisa - govori i razgovara u skladu s govornom normom bosanskoga jezika i upotrebljava bosanske riječi iz slušanih i čitanih književnih i neknjiževnih tekstova - donosi zaključke na temelju slušanoga i čitanoga teksta - uočava uzročno-posljedične odnose u slušanome i čitanome tekstu - poštuje pravila uljudnoga razgovora te uvažava i prihvaća različitosti i vrijednosti svoje kulture i kultura svojih sugovornika	razgovara poštujući tijekom razgovora i uspješno pripovijeda o događajima/doživljajima te pokazuje znanje o zavičajnim govorima
BJIK OŠ A.7.2. Učenik čita duže tekstove bosanskoga jezika s razumijevanjem.	- čita književne i neknjiževne tekstove bosanskoga jezika (ljetopis, drame, odlomke, jezični sadržaj) - čita kraće tekstove (književne i neknjiževne) na ćirilici - čita tekstove u kojima se nalaze različiti dijalekti te iste dijalekte prepoznaje - prepoznaje članove u rečenici i imenuje ih - uči čitati s govornim vrednotama (pravičan izgovor, stanka u čitanju, brzina čitanja, jačina i visina glasa te boja glasa)	čita pazeći na ispravan izgovor riječi, pokazuje trud u učenju čitanja s govornim vrednotama, prepoznaje članove u rečenici za vrijeme čitanja
BJIK OŠ A.7.3. Učenik piše sastavke i duže tekstove bosanskoga jezika u skladu sa stupnjem jezičnoga razvoja.	- piše veliko slovo u jednočlanim i višječlanim imenima pokrajina i krajeva, dijelova naselja - piše i izgovara zamjenicu <i>sebe</i> (<i>se</i>) uz povratne glagole - vježbanje i ovladavanje opisnim i pripovjedačkim diskursom na bosanskom jeziku - piše infinitiv i glagolski pridjev radni - prepoznaje u pisanju glasovne promjene - piše zarez u jednostavnoj i složenoj rečenici - upotrebljava pravilno točku, zarez i izostavnik - prepoznaje jednostavne rečenice i samostalne rečenične članove (subjekt, predikat, atribut, objekt, priložne odredbe i apozicija) - piše diktat i dnevnik - piše nekoliko kraćih rečenica na ćirilici - piše pisanu zadaću	- piše pravilno duže rečenice prepoznajući i upotrebljavajući pravilno glasove, glasovne promjene, glagolska vremena i poštujući red riječi u rečenici - piše nekoliko riječi i/ili kratkih rečenica na ćirilici
BJIK OŠ A.7.4. Učenik upoznaje povijest bosanskoga jezika iz doba osmanlijske i austrougarske vlasti.	- prepoznaje tekstove pisane na glagoljici, bosančici, arabici te ih razlikuje i određuje vrijeme nastanka (stoljeće) - upoznaje se s begovim pismom i krajišničkim pismima - prepoznaje ulogu očuvanja bosančice u djelima bosanskih fanjevaca	- uočava važnost starih povijesnih dokumenata - određuje vrijeme nastanka pisama te prepoznaje krajišnička pisma - imenuje franjevce koji su očuvali bosančicu i bosanski jezik
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: moja obitelj i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: razumijevanje svijeta tehnologije i industrije, opisivanje, kreativno izražavanje, uljudno ophođenje, pisanje pisanih zadaća, pisanje na ćirilici. Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i među-predmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičnih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornome činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.7.1. Učenik izražava vrijednost i utjecaj književnoga teksta bosanske književnosti na oblikovanje vlastitih stavova i vrijednosti.	– komentira doživljaje i mišljenje o slušanim i čitanim bosanskim književnim tekstovima – obrazlaže svoje stavove i izdvaja vrijednosti u slušanome i čitanome književnom tekstu – objašnjava utjecaj književnoga teksta na oblikovanje vlastitih stavova i vrijednosti	– tumači tekst i otkriva njegovo značenje, objašnjava utjecaj teksta na stvaranje mišljenja o sebi i drugima; objašnjava vlastiti izbor teksta s obzirom na tematiku i likove
BJIK OŠ B.7.2. Učenik čita duže književne tekstove bosanske književnosti s razumijevanjem.	– čita duže književne tekstove na bosanskome jeziku (ljetopis, drame, odlomke romana) – uočava estetska obilježja književnoga teksta bosanske književnosti u odnosu na neknjiževne tekstove – razlikuje osnovna obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova i prepoznaje jezično-stilska obilježja na antologijskim primjerima bosanske književnosti (stećci, usmena narodna balada: <i>Hasanaginica</i>, <i>Mujo gleda Ajkunu djevojku</i>, ljetopis) – objašnjava svojim riječima pjesničke slike i preneseno značenje teksta – predstavlja i objašnjava svoj izbor među ponuđenim književnim tekstovima za samostalno cjelovito čitanje	– čita duže tekstove te uspoređuje djela slične tematike i upotrebljava kronološki red pri opisivanju događaja
BJIK OŠ B.7.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom.	– pronalazi informacije u različitim izvorima prema svojim zanimanjima i potrebama (literatura u skladu s postavljenim zadatkom, informacije o temi koja ga zanima i sl.) – uspoređuje informacije sličnoga sadržaja pronađene u različitim izvorima i izabire ih prema korisnosti – istražuje, otkriva i slobodno radi na temi koja mu je bliska – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima – prikuplja vlastite uratke u radnu mapu (portfelj) prateći vlastiti napredak	– iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti te prema tome odabire sudjelovanje u dramatizaciji tekstova i izvođenju kraćih igrokaza; ilustrira tekst i crta strip; piše kraće pjesme i sastavke na bosanskome jeziku
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Čitam i promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i>. Preporučene vrste tekstova: ljetopis, drame, odlomci romana, usmena narodna balada: <i>Hasanaginica</i>, <i>Mujo gleda Ajkunu djevojku</i>, ljetopis. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječji časopis <i>5 PLUS</i>.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučeni književni tekstovi za 7. razred osnovne škole 1. Mak Dizdar: <i>Modra rijeka</i> 2. Zija Dizdarević: <i>Majka</i> 3. Usmena balada: <i>Hasanaginica</i> 4. M. M. Bašeskija: <i>Ljetopis</i> (izbor) 5. Sevdalinke: <i>Oj, djevojko, džidžo moja, Srdo moja, ne srđi se na me</i> 6. Ćamil Sijarić: <i>Hrt</i> 7. Nura Bazdulj-Hubijar: <i>Ruža</i> 8. Musa Ćazim Ćatić: <i>Poezija</i> (izbor) 9. Edhem Mulabdić: <i>Bajram</i> 10. Usmena balada: <i>Mujo gleda Ajkunu djevojku</i> 11. Meša Selimović: <i>Tvrđava</i> (odlomak) 12. Šaljiva narodna priča: <i>Nasrudin hodža i mudrac</i> 13. Isak Samokovlija: <i>Nosač Samuel</i> (Odlomak) 14. Alija Nametak: <i>Tuturuza i Šeh Meco</i> (odlomak) 15. Ahmed Muradbegović: <i>Izbor iz novela</i> 16. Branko Ćopić: <i>Orlovi rano lete</i> (odlomak)		

17. Mehmedalija Mak Dizdar: *Gorčin, Kosara*
 18. Abdulah Sidran: *San o Bašeskiji*
 19. Sevdalinka: *Snijeg pade na behar na voće*

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK C.7.1. Učenik prepoznaje i opisuje važnosti nasljeđa i vlastitoga identiteta kao pripadnika bošnjačkoga naroda, europskoga građanina i građanina svijeta iskazujući poštovanje prema drugima i drugačijima.	– raspravlja o važnosti identiteta za narod – izrađuje turističke karte pojedinih regija Bosne i Hercegovine – promatra i opisuje arhitekturu i značenje kulturno-povijesnih spomenika u Bosni i Hercegovini – izdvaja, opisuje i povezuje povijesna razdoblja u razvoju Bosne i Hercegovine: osmanlijsko razdoblje, bosanskohercegovački ustanci, austrougarska okupacija i austrougarsko razdoblje – izdvaja i opisuje važnost bosanskohercegovačkih velika: glumci, znanstvenici, sportaši	– opisuje raznolikost kulturnoga nasljeđa i važnost očuvanja nacionalne kulture, navodi i povezuje povijesna razdoblja u razvoju Bosne i Hercegovine, navodi primjere kulturno-povijesnih spomenika u Bosni i Hercegovini te opisuje njihove značajke
BJIK C.7.2. Učenik upoznaje i istražuje primjere umjetničke glazbe i likovne umjetnosti.	– sluša odabrane primjere glazbe – osmišljava i predstavlja rad o odabranome glazbenom dijelu – promatra likovna postignuća značajnih umjetnika, određuje razdoblja u kojem su nastala te uočava glavne značajke	– uspoređuje tradicijsku i popularnu glazbu prema izvođačkom sastavu, primjeni i kontekstu, prepoznaje likovna djela značajnih umjetnika i razdoblja u kojima su nastala

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

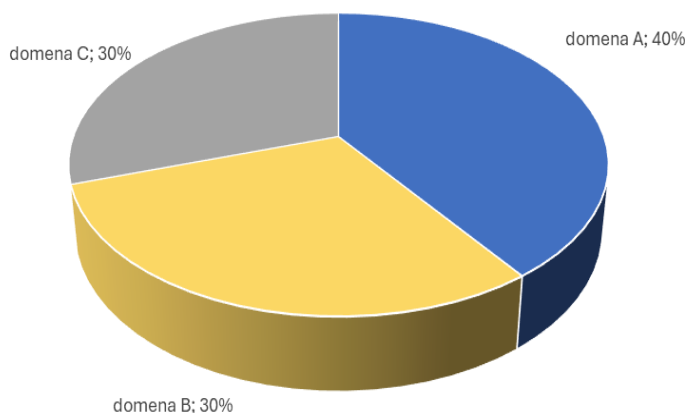
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

7. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 7. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
8. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.8.1. Učenik sluša i procjenjuje složenije duže tekstove te govori i razgovara u skladu sa svrhom govorenja i razgovaranja.	- govori i razgovara u skladu sa svrhom govorenja i razgovaranja - primjenjuje vještinu razgovora u skupini i poštuje razgovorne obrasce u skupini - sluša tekst samostalno odabirući svrhu slušanja - izriče svoje mišljenje i stavove argumentirajući ih - procjenjuje važnost slušanih podataka - govori i razgovara u skladu s govornom normom bosanskoga jezika te upotrebljava bosanske riječi - poštuje pravila uljudnoga razgovora te uvažava i prihvaća različitosti i vrijednosti svoje kulture i kulture svojih sugovornika	- u razgovoru iznosi svoje ideje, mišljenja i stavove o određenoj temi te se trudi dokazati svoje tvrdnje - uspjeva usmeno ispričati priču koju je u trenutku izmislio - prepoznaje strane riječi u tekstovima bosanskoga jezika
BJIK OŠ A.8.2. Učenik čita duže tekstove u skladu s jezičnim razvojem i sposobnostima.	- čita duže književne i neknjiževne tekstove na bosansko-kome jeziku - čita tekstove na različitim dijalektima te ih imenuje - prepoznaje zavisnosložene i nezavisnosložene rečenice u čitanju - pokazuje znanje u čitanju s govornim vrednotama - čita rečenice i kraće tekstove na ćirilici	čita složenije tekstove s razumijevanjem, prepoznaje različite dijalekte te uspješno savladava čitanje s govornim vrednotama
BJIK OŠ A.8.3. Učenik piše sastavke i duže tekstove bosanskoga jezika.	- piše jednostavne i složene rečenice - u pisanju razlikuje vrste složenih rečenica (zavisne i nezavisne) - piše pravilno refleks glasa <i>jat</i> - piše zarez u jednostavnoj i složenoj rečenici - razlikuje upravni i neupravni govor u pisanju - piše scenarij za film - piše kraće rečenice na pismu ćirilici	oblikuje tekstove složenih opisnih i pripovjednih struktura te pokazuje usvojeno znanje o pravilnome pisanju rečenica, rečeničnih članova te glasovnih promjena i glasova
BJIK OŠ A.8.4 Učenik upoznaje povijest bosanskoga jezika od 19. stoljeća do danas.	- prepoznaje važnost sevdalinke za bosanski jezik (jezik sevdalinke) - upoznaje se s najvažnijim časopisima u povijesti BiH u kojima se nastojao očuvati bosanski jezik i njegova ljepota - upoznaje se s književno-jezičnim reformama bošnjačkih književnika i jezikoslovaca	- prepoznaje povijesne činjenice vezane za sevdalinku - imenuje najvažnije časopise, književnike i jezikoslovce zaslužne za očuvanje bosanskoga jezika i njegove ljepote
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: moja obitelj i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezični sadržaji: Govorni obrasci: Razgovor o putovanju, opisivanje mjesta, razmjene informacija, primjena kreativnosti, opisivanje događaja, pisanje pisanih zadaća, pisanje na ćirilici. Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklički se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičnih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičnih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičnoga razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizira aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		

DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.8.1. Učenik obrazlaže svoja iskustva, zapazanja i misli nakon čitanja književnoga teksta bosanske književnosti i vrednuje ga s pomoću smjernica.	– komentira doživljaje i svoja iskustva o slušanim i čitanim bosanskim književnim tekstovima – obrazlaže svoju ocjenu književnoga teksta s pomoću smjernica – uspoređuje i vrednuje književni tekst za vrijeme čitanja	– objašnjava odnos proživljenoga iskustva i iskustva stečenoga čitanjem teksta; prosuđuje tekst i obrazlaže vlastita stajališta; obrazlaže vlastiti izbor teksta i opisuje njegovu ulogu u skladu s vlastitim iskustvom
BJIK OŠ B.8.2. Učenik čita duže književne tekstove, odlomke, putopise, ljetopise bosanske književnosti u skladu sa sposobnostima.	– čita književne tekstove bosanske književnosti s razumijevanjem – razlikuje osnovna obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova te prepoznaje jezično-stilska obilježja na antologijskim primjerima bosanske književnosti (usmena književnost: sevdalinke, Skender Kulenović – <i>Stećak</i> , alhamijado književnost – <i>Ašiklijski Elif ba</i> – Fejzo Softa, književnost bosanskih franjevaca – poučne priče Matije Divkovića i jedinstven primjer lirske romana: <i>Grozdanin kikat</i> Hamza Humo) – uočava stilske figure bosanske književnosti – prepoznaje kulturološke osobitosti likova, događaja i opisanih gradova u tekstovima bosanske književnosti za vrijeme čitanja – predstavlja i objašnjava svoj izbor među ponuđenim književnim tekstovima za samostalno cjelovito čitanje	– čita složenije tekstove bosanske književnosti, u čitanju uočava značajke stila pisanja i kulturološke osobitosti opisa bosanskih pisaca u čitanim tekstovima
BJIK OŠ B.8.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom koristeći se osnovama medijske pismenosti.	– pronalazi informacije u različitim izvorima prema svojim zanimanjima i potrebama (literatura u skladu s postavljenim zadatkom, informacije o temi koja ga zanima i sl.) – uspoređuje informacije sličnoga sadržaja pronađene u različitim izvorima i izabire ih prema korisnosti – istražuje, otkriva i slobodno radi na temi koja mu je bliska – stvara različite uratke prema osobnim sklonostima – razvija čitateljske navike prema vlastitome izboru i sklonostima – prikuplja vlastite uratke u radnu mapu (portfelj) prateći vlastiti napredak	– iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti, ilustrira tekst i crta strip; piše pjesme i sastavke na bosansko-me jeziku
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Čitam i promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i> . Preporučene vrste tekstova: usmena književnost: sevdalinke, Skender Kulenović: <i>Stećak</i> , alhamijado književnost <i>Ašiklijski Elif ba</i> – Fejzo Softa, književnost bosanskih franjevaca – poučne priče Matije Divkovića i jedinstven primjer lirske romana: <i>Grozdanin kikat</i> – Hamza Humo Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječji časopis 5 PLUS.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučeni književni tekstovi za 8. razred osnovne škole 1. Nedžad Ibrišimović: <i>Karabeg</i> 2. M. M. Bašeskija: <i>Ljetopis</i> 3. Čamil Sijarić: <i>Hasan, sin Huseinov, Koza</i> 4. Zuko Džumhur: <i>Putopis, Hodoljublja</i> (izbor) 5. Edhem Mulabdić: <i>Zeleno busenje</i> (odlomak) 6. Abdulah Sidran: <i>Mala noćna konferencija</i> 7. Usmena balada: <i>Tambur bije čelebija Mujo, Smrt Omera i Merime, Hasanaginica</i> 8. Alija Isaković: <i>Bosna moja, ljepša si od raja</i> 9. Meša Selimović: <i>Tvrđava</i> (odlomak) 10. Skender Kulenović: <i>Stećak</i> 11. Sevdalinka: <i>Majka Fatu kroz tri gore više</i> 12. Hamza Humo: <i>Grozdanin kikat</i> (odlomak) 13. Fejzo Softa: <i>Ašiklijski elf-be</i> 14. Mehmedalija Mak Dizdar: <i>Zapis o zemlji</i> 15. Ivo Andrić: <i>Aska i vuk</i> 16. Derviš Sušić: <i>Nevakat ili Veliki Vezir</i> 17. Musa Čazim Čatić: <i>U aleji, Ja sam vjerni rob ljepote</i>		

18. Skender Kulenović: *Na pravi put sam ti, majko, izišo*
 19. Aleksa Šantić: *Emina*
 20. Sevdalinke: *Ne klepeći nanulama, Jutros mi je ruža procvjetala*

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK C.8.1. Učenik prepoznaje i opisuje nacionalne i kulturne motive koji su mu poznati iz svakodnevnoga života, tradicije, umjetnosti i medija.	– upoznaje i istražuje dosege u područjima znanosti, umjetnosti, tehnike kulture i sporta Bošnjaka u Bosni i Hercegovini – opisuje i određuje značajke suvremene glazbe i imenuje nekoliko predstavnika – prepoznaje glazbeni primjer i navodi autora – upoznaje i istražuje povijesna razdoblja Bosne i Hercegovine te izrađuje prezentacijski rad na odabranu temu: BiH u doba 1. i 2. svjetskog rata, moderno doba, Bošnjaci u Hrvatskoj – izrađuje turističku kartu Bosne i Hercegovine sa svim obilježjima i prirodnim bogatstvima	– opisuje nacionalni simbol (u vidu osobe, umjetničkoga, znanstvenoga, kulturnoga, sportskoga postignuća, posebnosti ili prirodne ljepote) te izrađuje i izlaže prezentacijski rad
BJIK C.8.2. Učenik uspoređuje značajke svoje nacionalne kulture s ostalim kulturama na području Europe.	– opisuje državno uređenje Bosne i Hercegovine, njezin položaj i ulogu u Europi i svijetu – izrađuje rad u kojemu odgovara na pitanja: Kojim vrijednostima težim? Što mogu naučiti od drugih? Kako pridonosim napretku zajednice? Kako drugi utječu na mene? Kako ja utječem na druge?	– opisuje ulogu i položaj Bosne i Hercegovine u Europi te iznosi svoje mišljenje o važnosti njegovanja i očuvanja vlastitoga nacionalnog identiteta, donosi zaključke o važnosti tolerancije i uvažavanja drugih i drugačijih

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

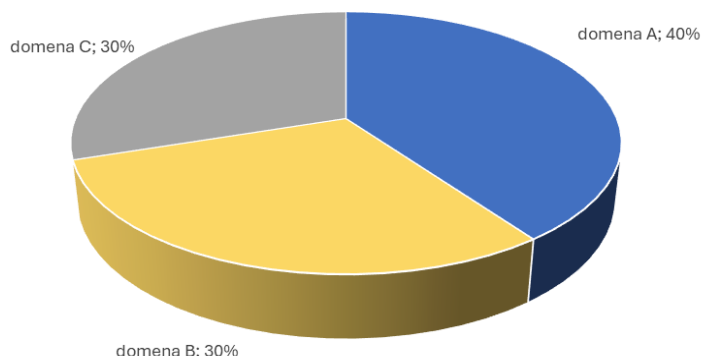
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

8. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 8. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupati do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Izbor lektire za nastavu od 5. do 8. razreda osnovne škole

1. Skender Kulenović: *Divanhana* (izbor)
2. Ahmet Hromadžić: *Okamenjeni vukovi*
3. Vehid Gunić: *Sevdalinke o gradovima*
4. Šaljive narodne priče (izbor)
5. Kemal Mahmutefendić: *Roman o novčiću*
6. Alija Isaković: *Lijeve priče*
7. Tisuću i jedna noć (izbor)
8. Izbor priča bošnjačkih pisaca za djecu
(priredili A. H. Dubočanin i M. Musagić)
9. Evlija Čelebija: *Putopis* (izbor priča o bosanskim gradovima)
10. Mula Mustafa Bašeskija: *Priče i bajke uz ljetopis* (izbor)
11. Irfan Horozović: *Vauvan, Talhe*
12. Meša Selimović: *Tvrđava*
13. Aida Alagić: *Sve zbog 7. b*
14. Hamza Humo: *Grozdanin kikut*
15. Fejzo Softa: *Ašiklijski elif-be*
16. Zuko Džumhur: *Hodoljublja* (odlomak)
17. Enes Duraković: *Antologija bošnjačke pripovijetke 20. vijeka* (izbor)
18. Brez Bošnjaka ne ima junaka (izbor narodnih pjesama)
19. Ahmed Muradbegović: *U vezirovim odajama*
20. *101 sevdalinka* (priredio: M. Maglajlić)
21. Čamil Sijarić: *Zapisi o gradovima*
22. Derviš Sušić: *Veliki vezir* (drama)
23. Dževad Karahasan: *Tri sna ljetne noći* (pripovijetka)
24. Osman Aziz: *Svijet za sebe* (pripovijetka)
25. Mehmedalija Mak Dizdar: *Kameni spavač* (izbor)
26. Branko Ćopić: *Orlovi rano lete*
27. Isak Samokovlija: *Nosač Samuel*

Narodne pjesme Bosne i Hercegovine

Pjevanje i slušanje:

1. Svatovske
 - Dobro došli, kićeni svatovi
 - Trepetiljka trepetala (Mostar)
 - Dobro došli, muštuluci (Neum)
 - Đevovanje – moje carovanje (Trebinje)
 - Visoko se viju labudovi (Banja Luka)
2. Sevdalinke
 - S one strane Plive
 - Hasanagin sevdah
 - Žute dunje
 - Telal više po Hercegovini

Srednja škola

- Tebi, majko, misli lete
- Uzeh đugum i maštrafu
- Emina
- U džulbašči
- U Trebinju gradu
- Ne ašikuj, Mujo
- Kad puhnuše sabahzorski vjetrovi
- Prošetala Hana pehlivana
- Kolika je Jahorina planina
- Kad je podoh na Bentbašu
- Ko se ono brijegom šeće?
- Gonde, ružo
- Kiša pada, trava raste
- Moj dilbere
- Zvijezda tjera Mjeseca
- Đela, Fato, đela, zlato
- Alija se do jezera krade
- Djevojko, pod brdom
- Sinoć ja i moja kona
- Zapjevala bulbul ptica
- Od kako je Banja Luka postala
- Kraj tanana šadrvana (stihovi: Heinrich Heine, prepjev: Safvet-beg Bašagić)

Napomena: Navedene pjesme i tematske jedinice učitelj upotrebljava od 5. do 8. razreda po potrebi i procjeni dobi učenika i njegova razumijevanja te se sve teme i pjesme prožimaju kroz sve tri domene: domena A – Govorim, slušam i pišem bosanski, domena B – Čitam i promišljam bosanski i domena C – Moje bosansko nasljeđe.

Popis jezičnih priručnika za sve razrede osnovne škole:

Bulić, Refik. 2022. *Bosanski pravopis*. Institut za bosanski jezik i književnost. Sarajevo.

Čelić, Ibrahim i dr. 2007. *Rječnik bosanskog jezika*. Institut za jezik. Sarajevo.

Halilović, Senahid. 1996. *Pravopis bosanskog jezika*. Preporod. Sarajevo.

Halilović, Senahid; Palić, Ismail; Šehović, Aida. 2011. *Rječnik bosanskog jezika*. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Jahić, Dževad. 1999. *Školski rječnik bosanskog jezika*. Ljiljan. Sarajevo.

Jahić, Dževad. 2011. *Rječnik bosanskog jezika*. ANUBiH: Bošnjačka asocijacija. Sarajevo.

Jahić, Dževad; Halilović, Senahid; Palić, Ismail. 2000. *Gramatika bosanskog jezika*. Dom štampe. Zenica.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgovorno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti dobar na kraju razreda
1. razred SŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.1.1. Učenik sluša i opisuje različite tekstove te govori i razgovara s određenom svrhom.	– određuje namjenu govornoga i razgovornoga teksta (obavješćavanje, uvjeravanje, zabavljanje) – razgovara o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – objašnjava svojim riječima jezične i govorne značajke slušanoga teksta – objašnjava odnos između jezika, govora i pisma – uočava razliku između bosanskoga standardnog jezika i njegovih idioma – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – na temelju slušanoga teksta oblikuje govorni ili pisani tekst – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tijek sata – primjenjuje pravogovorna pravila bosanskoga standardnog jezika u skladu s pripadajućim funkcionalnim i situacijskim stilom teksta	– učenik tumači i analizira jezične i govorne vrednote slušanoga teksta te uočava razliku između bosanskoga standardnog jezika i njegovih idioma

BJIK SŠ A.1.2. Učenik čita i opisuje književne i neknjiževne tekstove pokazujući razumijevanje.	– čita tekstove i odgovorima na pitanja pokazuje razumijevanje pročitano – pojašnjava strukturna obilježja teksta – izdvaja informacije u skladu sa svrhom čitanja te razlikuje informacije po važnosti – poštuje stanke označene interpunkcijskim znakovima u čitanju – čita i prepoznaje ćirilne grafeme – prepoznaje grafijski sustav bosanskoga jezika – prepoznaje tipove vezanoga teksta u čitanju (pripovijedanje, opisivanje i raspravljanje) – opisuje strukturna obilježja teksta – opisuje tekst prema zadanim odrednicama: sadržaj, struktura, svrha, namjena	– učenik čita tekstove, pojašnjava strukturna obilježja teksta i poštuje stanke označene interpunkcijskim znakovima
BJIK SŠ A.1.3. Učenik oblikuje jednostavne tekstove na standardnome bosanskom jeziku.	– analizira riječ kao morfološku i sintaktičku jedinicu – pojašnjava rečenicu kao sintaktičku i komunikacijsku jedinicu – pravilno piše foneme č, ć, dž, đ – pravilno piše refleks glasa jat – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, na zadanu ili slobodno odabranu temu	– učenik pravilno piše foneme u vezanim tekstovima te oblikuje vezani tekst sadržajno i logički
BJIK SŠ A.1.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i pisanih spomenika od 10. do 15. stoljeća.	– prepoznaje prve pisane spomenike bosanskoga jezika – uočava specifičnost natpisa na stećcima – prepoznaje povelje bosanskih banova i kraljeva	– učenik prepoznaje i imenuje natpise na stećcima te povelje
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obvezatne tekstne vrste: frazemi bosanskoga jezika, objektivni opis, rječnik nepoznatih riječi, tuđice u bosanskome jeziku, pravopis bosanskoga jezika – oblici tekstova: neprekinuti, mješoviti, isprekidani tekstovi – obvezatne tekstne vrste: objektivni opis, tuđice u bosanskome jeziku, pravopis bosanskoga jezika, priopćenje, zapisnik, objektivni opis – obvezatni sadržaji: tekstovi na različitim stećcima pronađenima u BiH, tekstovi povelja bosanskih banova i kraljeva (s transkripcijom i bez transkripcije)		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnom radu prema posebnostima svoje struke i zanimanja. Učenik piše jednu školsku zadaću u svakome polugodištu i prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književnoumjetničkoga stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka). Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući ovladavanje vizualnim i tekstnim primjercima povijesnih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za povijesni razvoj bosanskoga jezika.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK SŠ B.1.1. Učenik čita i izražava svoje mišljenje i svoj stav o bosanskome književnome tekstu na temelju čitateljskoga iskustva.	– čita tekstove bosanske književnosti prema osobnome zanimanju – izdvaja informacije, razlikuje podatke po važnosti, objašnjava značenja, izražajno čita naglas primjenjujući pravilan naglasak i pravogovor – izražava svoje mišljenje i stavove o književnome tekstu bosanske književnosti na temelju vlastitoga čitateljskog iskustva – iznosi svoj kritički stav o tekstu na temelju čitateljskoga iskustva, znanja o svijetu i književnosti – izdvaja pojedinosti koje su ga se dojmile i potaknule na razmišljanje – potkrepljuje primjerima svoje mišljenje i stavove – objašnjava u čemu uživa dok čita	– učenik čita tekstove, iznosi kritički stav i vlastito mišljenje o tekstu te objašnjava s pomoću primjera iz teksta
BJIK SŠ B.1.2. Učenik interpretira bosanski književni tekst te se stvaralački izražava prema vlastitome zanimanju.	– primjenjuje osnovne književno-teorijske pojmove za interpretaciju teksta – uspoređuje različite interpretacije teksta – samostalno priprema i oblikuje vlastite radove u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje – dramatizira kraće tekstove (postavlja scenografiju, piše kraći sinopsis, priprema scenske i dramske igre) – oblikuje radove služeći se različitim tehnikama, oblicima izražavanja i medijima – predstavlja svoj rad individualno ili timski – imenuje književnopovijesno razdoblje u kojem je nastao književni tekst	– učenik oblikuje radove te u radovima primjenjuje književno-teorijske pojmove i predstavlja svoj rad

- opisuje književnopovijesno razdoblje u kojem je nastao književni tekst
- uočava razlike i sličnosti u djelima nastalima u različitim povijesnim, društvenim i kulturnim kontekstima
- potkrepljuje primjerima obilježja književnopovijesnoga razdoblja u kojemu je tekst nastao

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenika se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnome satu i na samostalno čitanje (obvezatnih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitome izboru i predstavlja svoj stvaralački izričaj potaknut tekstem. Učenika se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastiti izričaj. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira.

Obvezatni književni tekstovi: *Hasanaginica*, *Ženidba Smailagić Mehe*, *101 sevdalinka* (izbor – Munib Maglajlić), tekst *Povelje Kulina bana*, *Ljetopis popa Dukljanina*, Omer Hajjam – *Rubajje*

Obvezatne književne vrste: lirski pjesma; balada, ep, povijesni tekstovi, rubajje

Obvezatni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnopovijesnoga razdoblja: srednji vijek, usmena književnost, osmanlijsko razdoblje.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnome tekstu mogu se pratiti na svakome nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i skupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno.

Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnome i digitalnome okružju, individualno ili skupno.

Predstavljanje književnoga teksta prema vlastitome izboru može se povezati s predmetnim područjem

Govorim, slušam i pišem bosanski (A), a može se vrednovati formativno i sumativno prema stručno-pedagoškoj procjeni nastavnika i unaprijed najavljenim očekivanjima. Naglasak treba biti na razvijanju čitateljske pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja razina usvojenosti čitateljske pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija. Učenike treba upoznati i poučavati strategijama čitanja prema početnoj procjeni i praćenju njihovih potreba u nastavi.

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, znanost o književnosti (književna teorija, povijest književnosti, književna kritika), književna epoha te pobliže upoznavanje s ljubavnom lirskom pjesmom – sevdalinkom.

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obvezatna književna teksta, četiri teksta prema nastavnikovu odabiru (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan suvremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitome izboru.

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK SŠ C.1.1.

Učenik raspravlja o informacijama o bosanskohercegovačkoj kulturi, kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i o drugim kulturama.

- proširuje raspon informacija o Bosni i Hercegovini, bosanskohercegovačkoj kulturi i kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj
- utvrđuje sličnosti i razlike između hrvatske kulture, bosanskohercegovačke kulture i kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj
- istražuje i opisuje obilježja suvremene Bosne i Hercegovine, informira se o aktualnim događanjima i važnim pojedincima
- opisuje položaj bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i zanima se o doprinosu pojedinaca podrijetlom iz Bosne i Hercegovine hrvatskoj kulturi i znanosti

- učenik uz povremenu pomoć nastavnika obrazlaže sličnosti i razlike između bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i hrvatske kulture te tumači zaključke o svim ovim kulturama i vlastitoj kulturi

BJIK SŠ C.1.2.

Učenik izabire različite tehnike kreativnoga izražavanja na bosanskoj jeziku.

- ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima samostalno ili u skupini
- u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje

- učenik u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika izabire različite tehnike kreativnoga izražavanja i ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u skupini javno nastupa u školi ili izvan nje

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

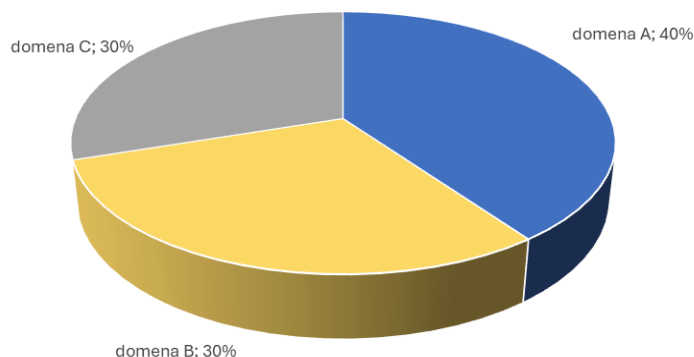
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

9. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 1. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
2. razred SŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.2.1. Učenik sluša i objašnjava različite tekstove te govori i razgovara s određenom svrhom.	– pokazuje razumijevanje teme na satu kroz odgovore na pitanja i rasprave – razgovara o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – objašnjava svojim riječima jezične i govorne značajke slušnoga teksta te opisuje pojmove – objašnjava odnos između jezika, govora i pisma – pravilno upotrebljava dijalog i monolog u razgovoru – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom ili iskustvima drugih ljudi – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tijek sata – primjenjuje pravogovorna pravila bosanskoga standardnog jezika u skladu s pripadajućim funkcionalnim i situacijskim stilom teksta	– učenik razumije temu na satu, samostalno se izražava te pravilno upotrebljava dijaloške i monološke oblike
BJIK SŠ A.2.2. Učenik čita i objašnjava književne i neknjiževne tekstove pokazujući razumijevanje.	– pojašnjava strukturna obilježja teksta – izdvaja informacije u skladu sa svrhom čitanja te ih razlikuje po važnosti – poštuje stanke označene interpunkcijskim znakovima u čitanju – čita i prepoznaje ćirilične grafeme – prepoznaje grafijski sustav bosanskoga jezika – pokazuje samostalnost u čitanju i interpretaciji teksta – opisuje strukturna obilježja teksta – opisuje tekst prema zadanim odrednicama: sadržaj, struktura, svrha, namjena – izražajno čita književne i neknjiževne tekstove – razlikuje funkcionalne stilove u skladu s različitom svrhom čitanja (osobna, javna) i prema namjeni čitanja (obavješćavanje, uvjeravanje)	– učenik samostalno i izražajno čita književne i neknjiževne tekstove te pokazuje samostalnost u interpretaciji tekstova

BJIK SŠ A.2.3. Učenik oblikuje složene tekstove na standardnome bosanskom jeziku.	– razlikuje morphem i riječ – prepoznaje glagolska vremena u pisanju – piše kraće tekstove – osobnu biografiju, ljetopis, putopis – piše pisanu zadaću – razlikuje pripovijedanje, informaciju, komentar – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, na zadanu ili slobodno odabranu temu – pravilno i jasno piše rečenice poštujući gramatička i pravopisna pravila – piše kraće tekstove na ćirilici	– učenik objašnjava termine <i>morfologija, morphem i riječ</i> te piše tekstove poštujući pravopisna i gramatička pravila
BJIK SŠ A.2.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i pisanih spomenika od 16. do 19. stoljeća.	– uočava osobitosti bosanskoga jezika od 16. do 19. stoljeća – imenuje prvi bosansko-turski rječnik i prepoznaje njegovu važnost (<i>Potur Šahidija – Muhamed Hevaji Uskufi</i>) – upoznaje se s gramatikom Bartola Kašića i njezinom ulogom u kontinuitetu naziva bosanski jezik	– učenik prepoznaje specifičnosti bosanskoga jezika od 16. do 19. stoljeća te nabroja najvažnije gramatike i povijesne ličnosti toga razdoblja
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obvezatni sadržaji: jezična porodica; jezične norme bosanskoga standardnog jezika; norme bosanskoga standardnog jezika u javnoj komunikaciji i normativni priručnici; bosanski jezik kao materinski jezik; bosanski jezik kao ini jezik: manjinski jezik, nasljedni jezik, srodni jezik; leksem, leksik, leksikograf, leksikografija; vrste rječnika, rječnički članak – preporučeni rječnici: jednojezični rječnici, enciklopedijski rječnici – obvezatne tekstne vrste: objektivni opis, tuđice u bosanskome jeziku, pravopis bosanskoga jezika, priopćenje, zapisnik, objektivni opis, vezani tekst, kratak sastav na određenu temu, pismo – oblici tekstova: neprekinuti, isprekidani, mješoviti tekstovi		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnome radu prema osobitostima svoje struke i zanimanja. Učenik piše jednu školsku zadaću u svakome polugodištu i prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književno-umjetničkoga stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka). Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući ovladavanje vizualnim i tekstnim primjercima povijesnih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za povijesni razvoj bosanskoga jezika.		
DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK SŠ B.2.1. Učenik čita i izražava svoje mišljenje te obrazlaže svoj stav o bosanskome književnom tekstu na temelju čitateljskoga iskustva.	– čita tekstove bosanske književnosti prema osobnome zanimanju – izražava dojam o književnome tekstu bosanske književnosti (emocionalni, spoznajni, estetski) – obrazlaže razumijevanje teksta – argumentira svoj kritički stav o tekstu na temelju čitateljskoga iskustva, znanja o svijetu i književnosti – izražava svoj literarni doživljaj teksta – objašnjava u čemu uživa dok čita djelo bosanske književnosti – povezuje tekst s aktualnim situacijama na temelju iskustva – obrazlaže svoje mišljenje i stavove o književnome tekstu i potkrepljuje ih primjerima – izdvaja pojedinosti koje su ga se dojmile i potaknule na razmišljanje – izdvaja informacije, razlikuje i analizira podatke po važnosti, objašnjava značenja – otkriva značenje nepoznatih riječi, sintagma i fraza na temelju konteksta – uspoređuje književne žanrove i vrste te njihova osnovna obilježja na oglednim primjerima – uspoređuje književne tekstove s obzirom na književnopovijesni, društveni i kulturni kontekst – opisuje književnopovijesno razdoblje u kojem je nastao književni tekst – prepoznaje obilježja stilske formacije i dominantne književne poetike (književnost bosanskih franjevaca, epistolarna književnost u obliku pisama, sevdalinka i specifičnost izraza	– učenik pokazuje razumijevanje pročitana književnog teksta te objašnjava pojedinosti koje su ostavile dojam na njega

BJIK SŠ B.2.2.

Učenik interpretira bosanski književni tekst te se stvaralački izražava prema vlastitome zanimanju.

- analizira i uspoređuje književne tekstove bosanske književnosti na sadržajnoj i izražajnoj razini primjenjujući književnoteorijske pojmove – prozne vrste (ljetopisi, putopisi, novele, pripovijetke, romani), pjesničke vrste (epske pjesme i balade) i dramske vrste (tragedije, komedije)
- analizira povezanost književnoga teksta s drugim tekstovima prema obradi književne teme, uporabi književnih tehnika, zajedničkim motivima i predodžbama s obzirom na društveni i kulturni kontekst
- uspoređuje stilsko-poetička obilježja tekstova bosanske književnosti s tekstovima svjetske književnosti s obzirom na vrijeme nastanka
- razgovara o različitim interpretacijama teksta bosanske književnosti
- primjenjuje osnovne književno-teorijske pojmove relevantne za interpretaciju teksta
- uspoređuje različite interpretacije teksta
- povezuje informacije u tekstu s vlastitim iskustvom
- samostalno priprema i oblikuje vlastite radove u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje
- oblikuje radove služeći se različitim tehnikama, oblicima izražavanja i medijima
- predstavlja svoj rad individualno ili timski

– učenik interpretira tekst te prepoznaje i primjenjuje književno-teorijske pojmove, samostalno priprema i oblikuje radove

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenika se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnome satu i na samostalno čitanje (obvezatnih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitome izboru i predstavlja svoj stvaralački izričaj potaknut tekstem.

Učenika se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastiti izričaj. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira.

Obvezatni književni tekstovi: Derviš-paša Bajezidagić: *Gazel o Mostaru*, Fevzi Mostarac: *Bulbulistan*, Mula Musafa Bašeskija: *Ljetopis*, krajišnička pisma, Matija Divković: *Besjede*, Muhamed Hevaji Uskufi: *Duvanjski arzuhal*, Umihana Čuvidina: *Čamdži Mujo i lijepa Uma*, Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Narodno blago*, Safvet-beg Bašagić: *Izbor iz poezije*

Obvezatne književne vrste: lirska pjesma; gazel, ljetopis, ep, hićaja, kasida, novela, kratka priča.

Obvezatni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnopovijesnoga razdoblja: osmanlijsko razdoblje, književnost stvarana na arapskome, turskome i perzijskome jeziku, alhamijado književnost.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnome tekstu mogu se pratiti na svakome nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i skupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno.

Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnome i digitalnome okružju, individualno ili skupno.

Predstavljanje književnoga teksta prema vlastitome izboru može se povezati s predmetnim područjem *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A). Naglasak treba biti na razvijanju čitateljske pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja razina usvojenosti čitateljske pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija.

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, znanost o književnosti (književna teorija, povijest književnosti, književna kritika), književna epoha i tematska podjela lirike (misaona, domoljubna, pejzažna, ljubavna i duhovno-religiozna pjesma).

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obvezatna književna teksta, četiri teksta prema odabiru nastavnika (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan suvremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitome izboru.

Samostalni izričaj učenika i njegova interpretacija vlastitoga teksta mogu se pratiti na svakome nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut vlastitim literarnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i skupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti.

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK SŠ C.2.1.

Učenik istražuje o bosanskohercegovačkoj kulturi, kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i u drugim kulturama.

– otkriva nova saznanja o Bosni i Hercegovini, bosanskohercegovačkoj kulturi i kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u školskome i izvanškolskome okruženju
– analizira sličnosti i razlike među vlastitom kulturom, bosanskohercegovačkom kulturom i kulturom bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj
– informira se o aktualnostima u bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj (emisije na televiziji, radioemisije, bošnjački manjinski tisak i sl.)

– učenik uz povremenu pomoć nastavnika istražuje o bosanskohercegovačkoj kulturi, kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u različitim kontekstima te opisuje sličnosti i razlike među navedenim kulturama i vlastitom

BJIK SŠ C.2.2.

Učenik povezuje i koristi se različitim tehnikama kreativnoga izražavanja na bosanskome jeziku.

– ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima samostalno ili u skupini
– u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje

– učenik u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika povezuje i upotrebljava različite tehnike kreativnoga izražavanja i ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u skupini javno nastupa u školi ili izvan nje

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

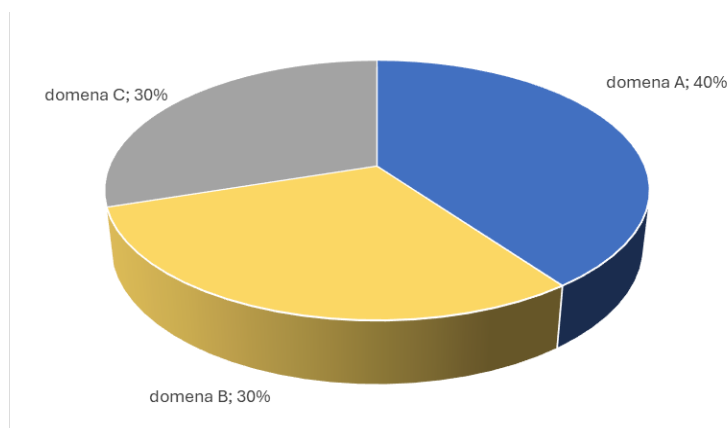
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

10. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 2. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
3. razred SŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.3.1. Učenik sluša i razgovara o različitim tekstovima te govori i razgovara s određenom svrhom.	– razgovara o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – objašnjava svojim riječima jezične i govorne značajke slušanoga teksta – pravilno vodi tijek sata pri predstavljanju zadane ili slobodno odabrane teme – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – na temelju slušanoga teksta oblikuje govorni ili pisani tekst – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom ili iskustvom bliže okoline – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tijek sata – raspoznaje nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice u čitanju – primjenjuje pravogovorna pravila bosanskoga standardnog jezika u skladu s pripadajućim stilom teksta	– učenik razgovara o temi na satu i samostalno vodi tijekom sata pri predstavljanju teme
BJIK SŠ A.3.2. Učenik čita, objašnjava i komentira književne i neknjiževne tekstove pokazujući razumijevanje.	– čita tekstove i odgovorima na pitanja pokazuje razumijevanje pročitanaoga – pojašnjava strukturna obilježja teksta i daje komentare svojim riječima – izdvaja informacije u skladu sa svrhom čitanja te razlikuje informacije po važnosti – čita književne i neknjiževne tekstove poštujući rečeničnu melodiju, stanku i intenzitet – čita rečenice pisane ćirilničnim pismom te razumije pročitano – primjenjuje morfosintaktička znanja o vrstama riječi	– čita tekstove i tijekom procesa poštuje melodiju, stanku, intenzitet te vrste rečenica
BJIK SŠ A.3.3. Učenik oblikuje složenije tekstove na standardnome bosanskom jeziku.	– prepoznaje i piše sintaktičke jedinice (riječ, sintagmu, rečenicu, vezani tekst) – prepoznaje vrste sintagmi – uočava oblike rečeničnih članova te ih pravilno piše – piše pravilno interpunkcijske znakove u rečenici – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, na zadanu ili slobodno odabranu temu – piše dnevnik i pisanu zadaću – piše tekstove na ćirilici	– učenik piše i u pisanju prepoznaje sintaktičke jedinice te ih imenuje; oblikuje vezani tekst poštujući pravopisnu normu bosanskoga jezika
BJIK SŠ A.3.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i pisanih spomenika iz doba austrougarske vlasti.	– navodi glavne značajke Bečkoga književnog dogovora – uočava osobitosti razvoja bosanskoga jezika u vrijeme austrougarske vlasti – uočava važnost gramatike Frane Vuletića za povijesni razvoj bosanskoga jezika	– učenik prepoznaje osobitosti razvoja bosanskoga jezika u vrijeme austrougarske vlasti
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obvezatne tekstne vrste: frazemi bosanskoga jezika, objektivni opis, rječnik nepoznatih riječi, tuđice u bosanskome jeziku, pravopis bosanskoga jezika, gramatika ilirskoga jezika, objektivni opis, priopćenje, zapisnik, objektivni opis, dnevnik, pisana zadaća – oblici tekstova: neprekinuti, mješoviti, isprekidani tekstovi – obvezatni sadržaji: tekstovi pisani za vrijeme austrougarske okupacije (književni i neknjiževni), gramatika Frane Vuletića		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnom radu prema osobitostima svoje struke i zanimanja. Učenik piše jednu školsku zadaću u svakome polugodištu, prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književnoumjetničkoga stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka). Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući ovladavanje vizualnim i tekstnim primjercima povijesnih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za povijesni razvoj bosanskoga jezika.		

DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK SŠ B.3.1. Učenik čita i izražava svoje mišljenje te uspoređuje svoj stav o bosanskome književnom tekstu sa stavovima drugih čitatelja.	– čita tekstove prema osobnome zanimanju – uspoređuje i analizira važne podatke u tekstu te objašnjava njihovo značenje – izražava dojam o književnome tekstu (emocionalni, spoznajni, estetski) – iskazuje svoje mišljenje o onome o čemu tekst govori – obrazlaže razumijevanje teksta – argumentira svoj kritički stav o tekstu na temelju čitateljskoga iskustva, znanja o svijetu i književnosti – objašnjava u čemu uživa dok čita djelo – potkrepljuje primjerima svoje mišljenje i stavove – izdvaja pojedinosti koje su ga se dojmile i potaknule na razmišljanje – povezuje tekst s aktualnim situacijama na temelju iskustva	– učenik objašnjava tekst te argumentira kritički stav prema pročitanome književnom tekstu, izdvaja primjere iz teksta i objašnjava svoj stav
BJIK SŠ B.3.2. Učenik interpretira bosanski književni tekst te se stvaralački izražava prema vlastitome zanimanju.	– učenik razgovara i obrazlaže različite interpretacije teksta – interpretira na osnovi usporedbe književne tekstove bosanske književnosti s obzirom na književnopovijesni, društveni i kulturni kontekst – zaključuje o sličnostima i razlikama između književnih poetika i književnopovijesnih razdoblja na uspoređivanim tekstovima – opisuje obilježja stilske formacije i dominantne književne poetike (romani, lirski roman, poezija) – opisuje književnopovijesno razdoblje u kojemu je nastao književni tekst – analizira povezanost književnoga teksta s drugim tekstovima prema obradi književne teme, uporabi književnih tehnika, zajedničkim motivima i predodžbama – uspoređuje različite interpretacije teksta – samostalno priprema i oblikuje vlastite radove u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje – oblikuje radove služeći se različitim tehnikama, oblicima izražavanja i medijima – predstavlja svoj rad individualno ili timski	– učenik samostalno interpretira, priprema, oblikuje i izlaže vlastite radove
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učenika se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnome satu i na samostalno čitanje (obvezatnih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitome izboru i predstavlja svoj stvaralački izričaj potaknut tekstom. Učenika se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastiti izričaj. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira. Obvezatni književni tekstovi: Edhem Mulabdić: <i>Zeleno busenje</i> (odlomak), Nafija Sarajlić: <i>Teme</i>, Musa Ćazim Ćatić: <i>Izbor iz poezije</i>, Osman Ćikić: <i>Izbor iz poezije</i>, Hasan Kikić: <i>Provincija u pozadini</i> (odlomak), Ahmed Muradbegović: <i>Bijesno pseto</i>, Hamza Humo: <i>Grozdanin kikot</i> (odlomak), Branko Ćopić: <i>Bašta sljezove boje</i> (odlomak), Isak Samokovlija: <i>Od proljeća do proljeća</i>, Aleksa Šantić: <i>Izbor iz poezije</i> Obvezatne književne vrste: lirski pjesma; novela, kratka priča, pripovijetka, roman, drama. Obvezatni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnopovijesnoga razdoblja: austrougarsko razdoblje, razdoblje između dvaju ratova.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnome tekstu mogu se pratiti na svakome nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i skupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno. Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnome i digitalnome okružju, individualno ili skupno. Predstavljanje književnoga teksta prema vlastitome izboru može se povezati s predmetnim područjem <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A). Naglasak treba biti na razvijanju čitalačke pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja razina usvojenosti čitateljske pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija.		

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, znanost o književnosti (književna teorija, povijest književnosti, književna kritika), književna epoha i tematska podjela lirike (misaona, domoljubna, socijalna, pejzažna, ljubavna i duhovno-religiozna pjesma).

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obvezatna književna teksta, četiri teksta prema odabiru nastavnika (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan suvremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitome izboru.

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK SŠ C.3.1.

Učenik integrira različite informacije o Bosni i Hercegovini i različite elemente bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj te stvara cjelovitu sliku vlastite kulture i drugih kultura.

– objašnjava složenost vlastite, bošnjačke, bosanskohercegovačke i drugih kultura analizirajući njihove sastavne dijelove
– poopćava vlastite ideje o vlastitoj, bošnjačkoj, bosanskohercegovačkoj i drugim kulturama objašnjavajući ih integrirajući različite kulturne elemente
– pronalazi i predstavlja informacije o aktualnim događanjima i važnim pojedincima u Bosni i Hercegovini te o bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj

– učenik uz povremenu pomoć nastavnika integrira različite informacije o Bosni i Hercegovini i različite elemente bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u cjelovitu sliku te objašnjava sličnosti i razlike među njima, vlastitom kulturom i drugim kulturama

BJIK SŠ C.3.2.

Učenik upotrebljava i prilagođava različite tehnike kreativnoga izražavanja na bosanskome jeziku i kritički ih prosuđuje.

– ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima samostalno ili u skupini
– u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje

– učenik u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika upotrebljava i prilagođava različite tehnike kreativnoga izražavanja i ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u skupini javno nastupa u školi ili izvan nje

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domene *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni *Moje bosansko nasljeđe*.

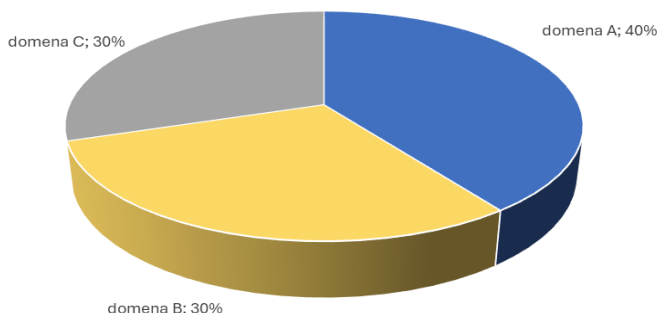
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

11. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 3. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
4. razred SŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.4.1. Učenik sluša i raspravlja o različitim tekstovima te govori i razgovara s određenom svrhom.	– raspravlja o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – iznosi argumente za i protiv zadane teze (debata) – pravilno vodi tijek sata pri predstavljanju zadane ili slobodno odabrane teme – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – jasno i uvjerljivo iznosi svoje mišljenje i stavove – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom ili iskustvom bliže ili dalje okoline – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tijek sata – svojim riječima objašnjava razumijevanje o književnome ili neknjiževnome tekstu, videozapisu, audiozapisu – primjenjuje pravogovorna pravila bosanskoga standardnog jezika u skladu s pripadajućim stilom teksta	– učenik iznosi mišljenja svojim riječima jasno te dokazuje tvrdnju na satu (debata)
BJIK SŠ A.4.2. Učenik čita, objašnjava, komentira i raspravlja o književnim i neknjiževnim tekstovima pokazujući razumijevanje istih.	– čita i sluša tekstove te sudjeluje u raspravama o tim tekstovima – pojašnjava strukturna obilježja teksta i daje komentare svojim riječima – pokazuje razumijevanje raslojavanja jezika – uočava važnost arhaizama i neologizama za bosanski jezik – čita književne i neknjiževne tekstove poštujući rečeničnu melodiju, stanku i intenzitet – čita rečenice pisane ćirilničnim pismom i odgovorima na pitanja pokazuje razumijevanje pročitano – čita tekstove na različitim dijalektima	– učenik čita tekstove, pojašnjava strukturna obilježja teksta i poštuje stanke označene interpunkcijskim znakovima
BJIK SŠ A.4.3. Učenik oblikuje složenije tekstove na standardnome bosanskom jeziku.	– piše eseje poštujući pravila (subjektivni i objektivni elementi, struktura eseja) – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, primjenjujući smjernicama zadana strukturna i stilna obilježja – piše pravilno interpunkcijske znakove u rečenici – priprema se za pisanje dužih i složenijih tekstova (seminarski rad) – piše molbe, žalbe, zahtjeve – piše tekstove na ćirilici	– učenik piše duže tekstove poštujući pravila pisanja određene vrste teksta
BJIK SŠ A.4.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i standardizacije bosanskoga jezika.	– uočava važnost standardizacije bosanskoga jezika – pojašnjava razliku između bosanskoga jezika kao sustava govora i bosanskoga standardnog jezika – navodi svojstva bosanskoga standardnog jezika – prepoznaje važnost povijesnoga kontinuiteta naziva <i>bosanski jezik</i> – prepoznaje bosanski jezik kao dio nacionalnoga identiteta	– učenik prepoznaje važnost standardizacije bosanskoga jezika te očuvanja naziva <i>bosanski jezik</i> kroz povijest
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obvezatne tekstne vrste: frazemi bosanskoga jezika, objektivni opis, rječnik nepoznatih riječi, tuđice u bosanskome jeziku, pravopis bosanskoga jezika, gramatika ilirskoga jezika, objektivni opis, dijalekti bosanskoga jezika, arhaizmi, priopćenje, zapisnik, objektivni opis, vijest, oglas, reklame, pozivnice, zahvalnice, molbe, žalbe, zahtjevi – oblici tekstova: neprekinuti, mješoviti, isprekidani tekstovi – obvezatni sadržaji: časopisi zaslužni za očuvanje bosanskoga jezika i bosanskoga identiteta, alhamijado književni i neknjiževni tekstovi, rječnici bosanskoga jezika, pravopis bosanskoga jezika		

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A) trebaju biti povezani s područjima *Čitam i promišljam bosanski* (B) i *Moje bosansko nasljeđe* (C).

Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnom radu prema posebnostima svoje struke i zanimanja.

Učenik piše jednu školsku zadaću u svakome polugodištu i prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književnoumjetničkoga stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka).

Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući ovladavanje vizualnim i tekstnim primjercima povijesnih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za povijesni razvoj bosanskoga jezika.

DOMENA B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

BJIK SŠ B.4.1.

Učenik čita i izražava svoje mišljenje te objašnjava stav o bosanskoj književnom tekstu na temelju čitateljskoga iskustva.

- iskazuje svoje mišljenje o onome o čemu tekst govori
- izražava svoj doživljaj književnoga teksta
- izražava svoje mišljenje i stavove o književnome tekstu na temelju doživljaja teksta i vlastitoga čitateljskog iskustva
- obrazlaže razumijevanje književnoga teksta
- argumentira svoj kritički stav o tekstu bosanske književnosti na temelju čitateljskoga iskustva, znanja o svijetu i književnosti
- izražava svoj literarni doživljaj teksta
- objašnjava u čemu uživa dok čita djelo
- potkrjepljuje primjerima svoje mišljenje i stavove
- izdvaja pojedinosti koje su ga se dojmile i potaknule na razmišljanje

- učenik iznosi kritički mišljenje o književnome tekstu te argumentira svoj stav

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenika se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnome satu i na samostalno čitanje (obvezatnih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitome izboru i predstavlja svoj stvaralački izričaj potaknut tekstem.

Učenika se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastiti izričaj. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira.

Obvezatni književni tekstovi: Ivo Andrić: *Prokleta avlija* (odlomak), Skender Kulenović: *Ponornica* (odlomak), Meša Selimović: *Derviš i smrt / Tvrdava* (odlomci), Mak Dizdar: *Kameni spavač*, Derviš Sušić: *Pobune* (odlomak), Nedžad Ibrišimović: *Ugursuz* (odlomak), Čamil Sijarić: *Pripovijetke*, Irfan Horozović: *Talhe ili Šadranski vrt*, Dževad Karahasan: *Šahrijarov prsten* (odlomak), Jasmina Muradbegović: *Skretnice* (odlomak), Enver Čolaković: *Legenda o Ali-paši* (odlomak), Abdurzak Hivzi Bjelevac: *Minka* (odlomak), Abdulah Sidran (izbor iz poezije), Hasan Kikić: *Pripovijetke*, izbor.

Obvezatne književne vrste: lirska pjesma; novela, kratka priča, pripovijetka, roman, drama.

Obvezatni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnopovijesnoga razdoblja: suvremeno razdoblje.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnome tekstu mogu se pratiti na svakome nastavnom satu

interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i skupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno.

Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnome i digitalnome okružju, individualno ili skupno.

Predstavljanje književnoga teksta prema vlastitome izboru može se povezati s predmetnim područjem

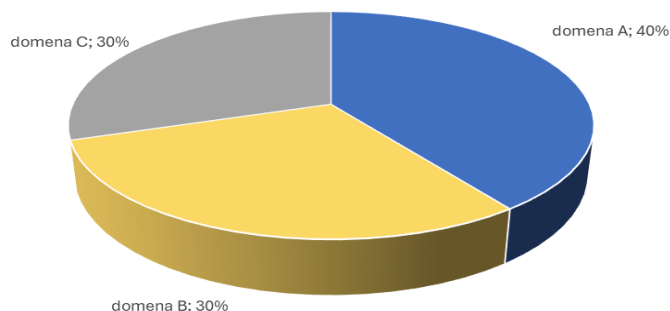
Govorim, slušam i pišem bosanski (A). Naglasak treba biti na razvijanju čitateljske pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja razina usvojenosti čitateljske pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija.

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, znanost o književnosti (književna teorija, povijest književnosti, književna kritika), književna epoha i tematska podjela lirike (misaona, domoljubna, socijalna, pejzažna, ljubavna i duhovno-religiozna pjesma).

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obvezatna književna teksta, četiri teksta prema odabiru nastavnika (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan suvremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitome izboru.

DOMENA C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE		
BJIK SŠ C.4.1. Učenik raspravlja o različitim informacijama o Bosni i Hercegovini i o složenim elementima bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj te argumentira važnost i značaj višejezičnosti i multikulturalnosti.	– iznosi argumentirane stavove o elementima bosanskohercegovačke kulture i kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj – objašnjava međuovisnost različitih elemenata koji definiraju kulturu i njihovu promjenjivost – analizira i raspravlja o različitim informacijama, o aktualnim događanjima i važnim pojedincima u Bosni i Hercegovini i u bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj te o hrvatsko-bosanskohercegovačkim vezama i odnosima kroz povijest	– učenik uz povremenu pomoć nastavnika analizira vlastite stavove o elementima bosanske kulture i kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj te povezuje elemente koji definiraju kulturu i objašnjava njihovu promjenjivost
BJIK SŠ C.4.2. Učenik se koristi širokim spektrom tehnika kreativnoga izražavanja na bosanskome jeziku i kritički ih prosuđuje.	– ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima – u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje samostalno ili u skupini – razvija i pokazuje sposobnost estetske prosudbe i kritičkoga mišljenja	– učenik se u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika upotrebljava širokim spektrom tehnika kreativnoga izražavanja i ostvaruje različite glazbene, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u skupini javno nastupa u školi ili izvan nje
BJIK SŠ C.4.3. Učenik istražuje i obogaćuje svoj identitet novim dimenzijama uspoređujući i vrednujući odnose: lokalno – globalno, tradicionalno – moderno, moderno – postmoderno, većinsko – manjinsko, duhovno – materijalno, bošnjački identitet – višekulturnost.	– potiče razvoj tolerancije – objašnjava nastanak i razvoj predrasuda – osmišljava projekt na temu ljudskih i manjinskih prava primjenjiv u svojoj okolini – objašnjava pojam kulturnoga identiteta na vlastitome primjeru	– navodi ustavna i zakonska prava nacionalnih manjina, navodi probleme s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina, navodi načine i postupke integracije nacionalnih manjina
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domene <i>Moje bosansko nasljeđe</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičnih sadržaja s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domene <i>Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski</i> . Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domeni <i>Moje bosansko nasljeđe</i> .		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domeni <i>Moje bosansko nasljeđe</i> prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost. Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti. Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovome ishodu uvjetovani su dobi i zanimanjima učenika, fizičkim okruženjem (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s naglaskom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.		

12. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 4. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenoga postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Prijedlog djela za lektiru (od 1. do 4 razreda srednje škole, izabrati 16 djela)

1. *Hasanaginica*
2. *Smrt Omera i Merime*
3. *Svatovsko groblje na Koritima*
4. *Zamrznuti svatovi*
5. Avdo Međedović: *Ženidba Smailagić Mehe* (izbor iz epa)
6. *101 sevdalinka* (izbor: Munib Maglajlić, BZG Preporod, Gradačac, 2010.)
7. Safvet-beg Bašagić: *Poezija* (izbor)
8. Avdo Karabegović Hasanbegov: *Poezija* (izbor)
9. Edhem Mulabdić: *Zeleno busenje*
10. Ćazim Musa Ćatić: *Poezija* (izbor)
11. Osman Ćikić: *Poezija* (izbor)
12. Hamza Huma: *Grozdanin kikut*
13. Ahmed Muradbegović: *Na Božjem putu*
14. Ahmed Muradbegović: *Post*
15. Hasan Kikić: *Provincija u pozadini*
16. Enver Ćolaković: *Jedinac*
17. Enver Ćolaković: *Legenda o Ali-paši*
18. Meša Selimović: *Derviš i smrt*
19. Meša Selimović: *Tvrđava*
20. Meša Selimović: *Sjećanja* (izbor)
21. Mehmedalija Mak Dizdar: *Kameni spavač*
22. Zuko Džumhur: *Pisma iz Azije* (izbor)
23. Zuko Džumhur: *Hodoljublja* (izbor)
24. Skender Kulenović: *Ponornica*
25. Ćamil Sijarić: *Kad djevojka spava, to je kao da mirišu jabuke* (izbor)
26. Ćamil Sijarić: *Miris lišća orahova*
27. Derviš Sušić: *Kaimija*
28. Alija Isaković: *U pohode Siriji*
29. Alija Isaković: *Hasanaginica* (drama)
30. Jasmina Musabegović: *Skretnice*
31. Nedžad Ibrišimović: *Ugursuz*
32. Abdulah Sidran: *Izbor iz poezije*
33. Irfan Horozović: *Zelena deva*
34. Dževad Karahasan: *Šahrijarov prsten*
35. Amir Bukvić: *Aristotel u Bagdadu*
36. Sead Begović: *Džibrilove oči*
37. Emsud Sinanović: *Tarih ljubavi*
38. Sead Begović: *Izbor iz poezije*
39. Amir Bukvić: *Djeca sa CNN-a*
40. Ivo Andrić: *Prokleta avlija, Na Drini ćuprija*
41. Isak Samokovlija: *Nosač Samuel*
42. Isak Samokovlija: *Hanka* (drama)
43. Hasan Kikić: *Pripovijetke* (izbor)
44. Nusret Idrizović (izbor iz djela)
45. Fadil Hadžić (izbor iz djela)
46. Feđa Šehović (izbor iz djela)
47. Enes Kišević (izbor iz poezije)
48. Tahir Mujić (izbor iz poezije)
49. Ibrahim Kajan: *Katarina kraljica bosanska* (roman)

Glazba kroz povijest:

- tragovi glazbene kulture na tlu BiH u pretpovijesno i antičko doba
- glazbala: siringa, sistrum, saz, gusle
- kazališni i glazbeni život srednjovjekovne Bosne
- duhovna glazba Bošnjaka u kontekstu glazbe naroda i narodnosti BiH; Franjo Bosanac – *Tri frotle s ričerkarima za glas i glasovir* (slušanje)

- narodna glazbena tradicija; razlike između seoske i gradske sredine
- narodna glazbena tradicija, gradske sredine s posebnim osvrtom na sevdalinku (Amira Medunjanin, grupa *Divanhana*, Damir Imamović i drugi)
- sakupljači narodnih pjesama: Julije Bajamonti, Franjo Kuhač, Ludvik Kuba, Cari von Sax
- glazbeno stvaralaštvo u BiH između dvaju svjetskih ratova
- glazbeno stvaralaštvo u BiH poslije Drugoga svjetskog rata.

Tematska (nastavna) jedinica: SLUŠANJE

Pop-rock glazba u BiH: *Indexi*, *Bijelo dugme*, *Crvena jabuka*, *Plavi orkestar*, *Zabranjeno pušenje*, *Kongres*, *Valentino*, *Dino Merlin*, *Divlje jagode*

Autori glazbe u BiH u dvadesetome stoljeću (slušanje)

- Avdo Smajlović: *Probuđena kasaba*
- Avdo Smajlović: *Koncertino za klarinet, klavir, timpane, i gudački orkestar*
- Vlado Milošević: *Dramska simfonija*
- Asim Horozić: *Opera Hasanaginica*, uvertira *Bosna – Kapija*
- Josip Magdić: *Glazba za klarinet, saz i elektroniku*

Tematska jedinica: PJESME IZ GRADSKE I SEOSKE SREDINE

- *Otrgla se zlatna žica* – zapis C. Rihtmana (iz Gornje Slatine, kod Bosanskoga Šamca)
- *Dobro došli, kičeni svatovi* – C. Rihtman (Čapljina)
- *Trepetiljka trepetala* – C. Rihtman (Mostar)
- *Stari svate, promiješaj dukate* – C. Rihtman (Bosanski Šamac)
- *Snijeg pade na behar na voće* (gradska sredina)
- *Uzeh džugum i maštrafu* – prema pjevanju Zaima Imamovića
- *Kad puhnuše sabahzorski vjetrovi* – zapis Tamare Karača – prema pjevanju Emine Zečaj
- *Prošetala Hana pehlivana* – zapis Tamare Karača, prema pjevanju Himze Polovine
- *Kolika je Jahorina planina*
- *Kad ja pođoh na Bembašu*
- *Ko se ono brijegom šeće*
- *Gonđe, ružo* – stihovi Alekse Šantića Emina – Aleksa Šantić
- *Kiša pada, trava raste*
- *Moj dilbere*
- *Nadžnjava se momče i djevojče*, *Zaprosio Alija*
- *Tamburalo momče*
- *Zvijezda tjera mjeseca*
- *Đela, Fato, đela, zlato* – stihovi Osmana Ćikića
- *Alija se do jezera krade*
- *Okreni se niz džul-bašču*
- *Oj, djevojko pod brdom*
- *Oj, golube*
- *Sabah zora* – tekst Savfet-bega Bašagića
- *Sinoć ja i moja kona*
- *Svi dilberi*
- *Zapjevala bulbul ptica*
- *Od kako je Banja Luka postala*
- *Kraj tanana šadrvana* – stihovi: Heinrich Heine, prepjev: Savfet-bega Bašagića
- *Mujo kuje konja po mjesecu*
- *Kafu mi, draga, ispeci*

Napomena: Navedene pjesme i tematske jedinice nastavnik upotrebljava od 1. do 4. razreda po potrebi i procjeni dobi učenika i njegova razumijevanja te se sve teme i pjesme prožimaju kroz sve tri domene: domena A – *Govorim, slušam i pišem bosanski*, domena B – *Čitam i promišljam bosanski* i domena C – *Moje bosansko nasljeđe*.

Popis jezičnih priručnika za sve razrede srednje škole:

Bulić, Refik. 2022. *Bosanski pravopis*. Institut za bosanski jezik i književnost. Sarajevo.

Čelić, Ibrahim i dr. 2007. *Rječnik bosanskog jezika*. Institut za jezik. Sarajevo.

Halilović, Senahid. 1996. *Pravopis bosanskog jezika*. Preporod. Sarajevo.

Halilović, Senahid; Palić, Ismail; Šehović, Aida. 2011. *Rječnik bosanskog jezika*. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Jahić, Dževad. 1999. *Školski rječnik bosanskog jezika*. Ljiljan.

Sarajevo. Jahić, Dževad. 2011. *Rječnik bosanskog jezika*. ANUBiH: Bošnjačka asocijacija. Sarajevo.

E. POVEZANOST NASTAVNOGA PREDMETA BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C) S OSTALIM PODRUČJIMA, MEĐUPREDMETNIM TEMAMA I DRUGIM PREDMETIMA

Pripadnici nacionalnih manjina u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina te Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina ostvaruju pravo za odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu.

Kurikul predmeta Bosanski jezik i kultura po modelu C proizlazi iz Ustava Republike Hrvatske i navedenih Zakona Republike Hrvatske te iz Nacionalnoga okvirnoga kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.). Sastavni je dio jezično-komunikacijskoga područja kao jezik bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u sklopu kojega se razvija jezično-komunikacijska kompetencija kao jedna od ključnih kompetencija za stjecanje i prijenos znanja, vještina, stavova, vrijednosti i sposobnosti.

Kurikul Bosanskoga jezika i kulture po modelu C razumijeva učenje i poučavanje bosanskoga jezika i istovremeno učenje i poučavanje o bosanskoj kulturi u najširem smislu te je stoga kurikulum izravno povezan s predmetima društveno-humanističkoga i umjetničkoga područja, osobito s predmetima Priroda i društvo, Povijest, Geografija, Glazbena i Likovna umjetnost, odgojno-obrazovnim područjima i međupredmetnim temama.

U predmet Bosanski jezik i kultura integrirane su međupredmetne teme: *Učiti i kako učiti, Građanski odgoj i obrazovanje, Osobni i socijalni razvoj te Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije*. Druge međupredmetne teme: *Učiti kako učiti, Zdravlje, Poduzetništvo te Održivi razvoj* realiziraju se izborom sadržaja na bosanskome jeziku.

F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOGA PREDMETA BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C)

Iskustva učenja i poučavanja

Suvremeni pristup učenju i poučavanju Bosanskoga jezika i kulture usmjereno je na prilagođavanje nastavnoga procesa potrebama i očekivanjima učenika koji samostalno upravlja vlastitim učenjem kroz istraživanje i otkrivanje nepoznatoga, koristeći se prethodno stečenim znanjima i iskustvima koja primjenjuje u novim situacijama. Preuzimanjem odgovornosti za vlastito učenje dolaze do izražaja učenikove individualne osobine i potrebe.

Za učenje i poučavanje Bosanskoga jezika i kulture koriste se različite metode i oblici: komunikacijsko-funkcionalne, holističko-humanističke i problemsko-stvaralački oblici rada.

Cilj učenja i poučavanja predmeta Bosanski jezik i kultura je razvijanje učenikove kompetencije za uporabu materinskoga jezika,

promišljanja o važnosti nacionalne i kulturne baštine, povezanosti vlastitoga kulturnog identiteta s drugim kulturnim identitetima, čime se gradi interkulturalna kompetencija.

Učenjem i poučavanjem Bosanskoga jezika i kulture naglasak je na komunikacijskim situacijama, razvijanju čitateljske pismenosti, razumijevanju književnoga teksta u različitim kulturnim, povijesnim međukulturnim i društvenim kontekstima, učenju i poučavanju o povijesnoj i kulturnoj baštini. Izučavanju teksta pristupa se na problemskoj razini te principima znanstvenosti, primjerenosti, očiglednosti i postupnosti, znanjima i iskustvima koja se primjenjuju u novim situacijama. Učenje i poučavanje Bosanskoga jezika i kulture povezuje sa sadržajima domena predmeta: *Govorim, slušam i pišem bosanski, Čitam i promišljam bosanski i Moje bosansko nasljeđe*.

Učenje i poučavanje jezika počinje postupnim i sustavnim učenjem jezične norme standardnoga bosanskoga jezika, izbjegavajući tradicionalnu normu učenja gramatičkih i jezičnih pravila, primjenjujući jezične zakonitosti u različitim komunikacijskim situacijama. Učeničke vještine se proširuju i usložnjavaju u skladu s njihovim jezičnim razvojem te doprinose stjecanju komunikacijske i jezične kompetencije. U nižim razredima osnovne škole usvajaju se osnovna gramatička i pravopisna pravila, dok u višim razredima i u srednjoj školi učenici postupno i sustavno uče jezičnu normu bosanskoga standardnog jezika. Ovladavanje jezičnim djelatnostima temelji se na tekstu (umjetničkome i neumjetničkome) kojim se mogu ostvariti ishodi iz više domena. Jezični razvoj učenika ovisi o njegovim individualnim zanimanjima i prethodno stečenome znanju. Učenik stvara tekstove u kojima upotrebljava različite oblike prepričavanja, pripovijedanja, deskripciju, sažimanje. U srednjoj školi piše i eseje u kojima istraživački, kritički i stvaralački pristupa književnosti. Pored pisanja, učenik razvija sposobnost aktivnoga slušanja, govorenja i vještinu različitih oblika čitanja. Učenik se potiče na originalno stvaralaštvo u kreativnome pisanju i izražajnome kazivanju gdje dolazi do izražaja njegova mašta i kreativnost.

Pristup učenju i poučavanju domene *Čitam i promišljam bosanski* u osnovnoj školi polazi od tematskoga (problemskog) pristupa te se čitaju tekstovi u skladu s temama primjerenima uzrastu. U višim razredima osnovne i u srednjoj školi, književni tekstovi se biraju prema recepcijsko-spoznajnim kriterijima. Prilikom interpretacije i tumačenja književnoga djela učenik se potiče na originalno stvaralaštvo, razvija problemsko i kritičko čitanje pri čemu aktivira svoje književnoteorijsko znanje, intelektualnu radoznalost te izražava svoju maštu i kreativnost. U svakoj školskoj godini učenik čita književne tekstove koje odabire učitelj/nastavnik na temelju popisa koji je priložen, ali i one tekstove koje samostalno odabire. Broj književnih djela učeniku nije ograničen, naprotiv, učenike treba poticati na čitanje s ciljem razvijanja čitateljskih navika.

U domeni *Moje bosansko nasljeđe* učenike se upoznaje s bogatom bosanskohercegovačkom kulturnom i povijesnom baštinom, počevši od bosanskoga srednjovjekovlja do suvremenih povijesnih i kulturnih oznaka. Učenika se potiče na razumijevanje različitih kulturoloških sadržaja i pojava, kao i na njegovanje vlastite kulture, identiteta, običaja i tradicije.

Uloga učitelja/nastavnika

Tijekom učenja i poučavanja predmeta Bosanski jezik i kultura iznimno je važna uloga učitelja/nastavnika, njegova inovativnost, odabir oblika i metoda rada te suvremena nastavna sredstva. Poticanje učenikova zanimanja za bosanski jezik i kulturu te održavanje motivacije za nastavak učenja jedan je od ključnih preduvjeta za uspješno učenje i poučavanje, osobito u ranome ciklusu učenja.

Odnos učitelja/nastavnika i učenika treba biti suradnički i poticajan. Učitelj/nastavnik treba izbjegavati tradicionalne metode prenošenja znanja gdje je učenik bio samo pasivni slušatelj. Njegova uloga je u tome da vodi, pokreće učeničke aktivnosti, usmjerava i animira učenike za njihove kreativne i stvaralačke mogućnosti, osiguravajući ugodno i poticajno razredno ozračje, vodi računa o odgovornosti učenika (domaće zadaće, samostalno pisanje sastavaka, izrada nastavnih materijala: plakati, prezentacije i sl.) i individualnim razlikama učenika. Učitelj/nastavnik pogreške učenika prihvaća kao sastavni dio procesa učenja u kojemu učenik bez straha pred učiteljem i vršnjacima sudjeluje u razmjeni ideja i komunikaciji što mu omogućava doživljaj uspjeha.

Učitelj/nastavnik predmeta Bosanski jezik i kultura treba imati jezičnu, književnu i komunikacijsku kompetenciju, metodičku stručnost, treba vladati općim pedagoškim, psihološkim i didaktičkim kompetencijama.

Učitelj/nastavnik treba primjenjivati, a posebno u domeni *Moje bosansko nasljeđe*, suvremena medijska sredstva (internet, projektor) kako bi nastava o običajima i tradiciji bila što zanimljivija. Poželjno je organizirati susrete s učenicima polaznicima nastave Bosanskoga jezika i kulture iz drugih škola, kao i odlaske u rodna mjesta poznatih književnika, likovnih i glazbenih umjetnika, kao i posjete muzejima, izložbama, bošnjačkim udrugama i asocijacijama koje djeluju u RH.

S obzirom da su učenici na nastavi Bosanskoga jezika i kulture uključeni u heterogene skupine od prvoga do četvrtoga razreda i od petoga do osmoga razreda te učenike srednje škole od prvoga do četvrtoga razreda, učitelj/nastavnik treba primjenjivati različite metode te ih kontinuirano prilagođavati učenicima. Suradnja s roditeljima, kolegama, drugim učiteljima/nastavnicima u školi i izvan nje, raznim manjinskim organizacijama te obrazovnim institucijama ima za cilj što bolje i učinkovitije napredovanje učenika u usvajanju znanja, kao i primjeni novostečenih znanja i vještina u drugim nastavnim predmetima i područjima.

Od učitelja/nastavnika se očekuje profesionalni pristup koji razumijeva etičnost, pravednost i dosljednost. Bitna zadaća učitelja/nastavnika je ta da svojim radom, djelovanjem, znanjem, obrazovanjem, etičnim i moralnim ponašanjem kod učenika stvori pozitivnu sliku o vlastitome identitetu, te vrijednosti susreta kultura i tradicija, jezika na prostoru BiH.

Materijali i izvori

Nastavne materijale učitelj/nastavnik samostalno kreira, potiče učenike da ih sami izrađuju, odabire ih iz različitih izvora, u skladu s planiranim aktivnostima koje su usmjerene na ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva, vodeći računa o dobi, razini znanja te zanimanjima i potrebama učenika. To uključuje i materijale za integrirano učenje jezika i sadržaja čime se sadržaji predmeta Bosanski jezik i kultura povezuju sa sadržajima drugih područja i predmeta te se na taj način potiče multidisciplinarnost. Nastavni materijali učenicima su smišljeni i razumljivi, potiču na istraživanje i propitivanje znanja, pretpostavki, ideja i ponašanja čime pozitivno utječu na razvoj kritičkoga i kreativnoga mišljenja.

Učitelj/nastavnik se koristi prilagođenim i autentičnim materijalima, uključujući digitalne, interaktivne i multimedijske sadržaje. Temeljni izvor za poučavanje Bosanskoga jezika su tekstovi različitih sadržaja i struktura, različitih izvora, usklađeni s uzrastom učenika, njihovim sposobnostima, zanimanjima, iskustvom, vještinama i jezičnim razvojem.

Izvori informacija su, prije svega, knjižnice, ali i internet gdje učenik vodi računa o pouzdanosti dostupne mu informacije.

Okruže za učenje

Uspjeh u učenju i poučavanju bosanskoga jezika i kulture ovisi i o okružju u kojemu učenik stječe nova znanja i vještine, poticajno i raznoliko okruže pridonosi bržem i lakšem usvajanju znanja. U takvu okružju učenje i poučavanje usmjereno je na učenika, učenik se ne boji pogrešaka, spremno surađuje s drugim učenicima i uvažava ih, a znanja i vještine koje usvaja u bliskoj su vezi s njegovim svakodnevnim iskustvom i aktivnostima. To je okruže u kojem se njeguje kultura zajedništva i međusobnoga poštovanja, a u takvu se okruženju razvija humanost, prihvaćaju se različitosti, prepoznaje se važnost pozitivnih emocija i motivacije za učenje te se potiče kritičko mišljenje, istraživanje i kreativnost.

Učenje bosanskoga jezika odvija se u školskome i izvanškolskome okružju. Kako bi se omogućila raznovrsnost okružja u kojemu se uči i poučava te pogodovalo učinkovitom učenju, poželjno je učenje i poučavanje nadograditi planiranim aktivnostima kao što su npr. posjeti knjižnicama, muzejima, kulturnim centrima, izložbama, manjinskim udrugama, posjeti i školske ek-skurzije u BiH.

Uporaba suvremenih tehnologija tijekom učenja i poučavanja također je jedan od čimbenika koji pridonose stvaranju poticajnoga i produktivnoga okružja, gdje se promovira tolerancija, međusobno uvažavanje, poštivanje različitosti.

Određeno vrijeme poučavanja i učenja

Predmet Bosanski jezik i kultura u hrvatskom se odgojno-obrazovnom sustavu uči kao jezik bošnjačke nacionalne manjine i to od 1. razreda osnovne škole, ali postoji mogućnost uključivanja učenika u nastavu u bilo kojem razredu, bez obzira na razinu njegova predznanja. Važno je što ranije započeti s učenjem bosanskog jezika i kulture te time stvoriti temelje za postizanje visoke razine jezične kompetencije.

Budući da odgojno-obrazovni ishodi svih triju domena čine jednu integriranu cjelinu, učitelj/nastavnik im posvećuje podjednaku pozornost. Tijekom jednoga nastavnog sata može se ostvariti više ishoda iz jedne ili više domene, ali se ostvarivanje jednoga ishoda može ostvariti i kroz nekoliko nastavnih sati.

Ostvarivanju pojedinoga odgojno-obrazovnog ishoda učitelj/nastavnik posvećuje onoliko vremena koliko procijeni da je potrebno kako bi svi učenici postigli najvišu razinu usvojenosti u skladu sa svojim sposobnostima i mogućnostima.

Osim važnosti formalnoga obrazovanja, učitelj/nastavnik ukazuje i na važnost i potrebu neformalnoga učenja kao sastavnoga dijela cjeloživotnoga učenja.

Grupiranje učenika

U nastavi predmeta Bosanski jezik i kultura učenici su grupirani u nekoliko heterogenih skupina: od 1. do 4. razreda, od 5. do 8. razreda osnovne škole te od 1. do 4. razreda srednje škole što predstavlja svojedobni izazov za učitelja/nastavnika, njegovu prilagodbu dobi, prethodnomu znanju i zanimanjima svake od navedenih skupina. Učenik postavlja individualne ciljeve, uči samostalno i timski te doprinosi pozitivnome radnom ozračju.

U nastavi Bosanskoga jezika i kulture učenicima se omogućuje razvijanje suradničkih vještina organiziranjem rada u paru ili u skupinama.

G. VREDNOVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA U NASTAVNOME PREDMETU BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C)

Elementi vrednovanja

Vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u nastavnome predmetu Bosanski jezik i kultura u skladu je s načelima postavljenima Okvirom za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnim i srednjim školama. U sklopu kurikula predmeta opisuju se elementi i postupci vrednovanja te načini davanja povratnih informacija i izvješćivanja o usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda. Elementi vrednovanja u Bosanskome jeziku i kulturi vještine su i znanja definirana odgojno-obrazovnim ishodima unutar domena *Govorim, slušam i pišem bosanski, Čitam i promišljam bosanski* i *Moje bosansko nasljeđe*. Vrednuje se opisno i brojčano. Opisno vrednovanje uključuje praćenje razvoja učenikovih sposobnosti i vještina te njegov odnos prema radu i evidentira se u dnevnik u prostor za opisno praćenje. Brojčano vrednovanje uključuje praćenje učenikove razine usvojenosti znanja i upisuje se u dnevnik brojkom (ocjenom) od 1 do 5.

Elementi vrednovanja za osnovnu i srednju školu su:

1. jezik i književnost
2. jezično izražavanje i stvaranje
3. kulturna baština i stvaralaštvo.

Pri vrednovanju vodi se računa o tome da ovladavanje jezičnim zakonitostima nije samo sebi svrha, već je sredstvo za ostvarivanje uspješne komunikacije te da su pogreške u jezičnome izričaju prihvatljiva i očekivana sastavnica ovladavanja jezikom.

Element *jezik i književnost* obuhvaća poznavanje i razumijevanje književnih sadržaja, poznavanje pisaca iz Bosne i Hercegovine, određivanje teme, pouke i likova pročitana djela bosanske književnosti. Također, obuhvaća aktivno služenje standardnim bosanskim jezikom pri obradi književnoga djela. Ovaj se element iskazuje brojčanom ocjenom. Obuhvaća činjenično, konceptualno i proceduralno znanje i razumijevanje književnih sadržaja.

Element *jezično izražavanje i stvaranje* obuhvaća sposobnost aktivnoga služenja standardnim bosanskim jezikom u usmenoj komunikaciji s učiteljem/nastavnikom, drugim učenikom ili izvornim govornikom bosanskoga jezika, usvajanje znanja o normi i kulturi bosanskoga jezika te korištenje bosanskoga jezika u stvaralačkome radu na satu. Ovaj element se vrednuje u svim domenama učenja i poučavanja Bosanskoga jezika sustavnim praćenjem i procjenjivanjem napredovanja svakoga učenika. Iskazuje se brojčanom ocjenom.

Element *kulturna baština i stvaralaštvo* obuhvaća činjenično, konceptualno i proceduralno znanje i poznavanje povijesnih, geografskih i kulturnih sadržaja (zavičaj i Bosna i Hercegovina), a iskazuje se brojčanom ocjenom.

U svim elementima primjenjuju se tri pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje na učenoga.

Vrednovanje za učenje provodi se kontinuiranim praćenjem individualnih i skupnih aktivnosti učenika (provjera razumijevanja i učenikova napredovanja ciljanim pitanjima, predstavljanje učenikovih radova i učenikovih projekata, opažanja učenikovih aktivnosti i ponašanja tijekom učenja i poučavanja), a služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja. Vrednovanje za učenje ne rezultira brojčanom ocjenom, već kvalitetnom povratnom infor-

macijom o tijeku procesa učenja i razmjeni iskustava o procesima učenja te usvojenosti znanja, vještina i stavova

Vrednovanje kao učenje razumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja, a provodi se postupcima koji obuhvaćaju samovrednovanje i samoprocjenu učenika, kao i ueničko vrednovanje i procjenu radova drugih učenika, čime se učenike potiče na ovladavanje strategijama planiranja vlastitoga napredovanja u usvajanju znanja, vještina i stavova radi postizanja samostalnosti i preuzimanja odgovornosti za vlastito učenje. Ni ovaj proces ne rezultira ocjenom, već kvalitetnim povratnim informacijama.

Vrednovanje naučenoga razumijeva utvrđivanje razine usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda definiranih kurikulumom predmeta Bosanski jezik i kultura tijekom godine ili na kraju školske godine, kao i upozoravanje na dijelove komunikacijske kompetencije koji zahtijevaju poboljšanje. Ostvarenost odgojno-obrazovnih ishoda vrednuje se s obzirom na definirane razine usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda.

Učitelj/nastavnik prilikom vrednovanja za svaki element razrađuje opisnike koji određuju opseg znanja, dubinu razumijevanja i stupanj razvijenosti vještina potreban za određenu ocjenu. Koriste se usmene i pisane provjere znanja, uenički projekti, rasprave, eseji. Ocjena se temelji na jednom ili više oblika vrednovanja. Način i kriteriji vrednovanja i rezultat unaprijed su definirani i jasni učitelju/nastavniku, učeniku i roditelju.

Formiranje zaključne ocjene

Prilikom određivanja završne ocjene učitelj/nastavnik uzima u obzir usvojenost ishoda provjerenu različitim oblicima vrednovanja u više vremenskih točaka. Tijekom svih odgojno-obrazovnih ciklusa završna (pr)ocjena proizlazi iz razine usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda iz svih triju domena.

Ocjena ne mora proizlaziti nužno iz aritmetičke sredine.

Budući da je pohađanje nastave Bosanskoga jezika i kulture otvoreno učenikima s različitim razinama predznanja ili bez predznanja, kao i da se mogu uključiti u nastavni proces u bilo kojem ciklusu, učitelj/nastavnik može individualnim pristupom prilagoditi očekivane ishode te u skladu s tim izvršava i vrednovanje.

KURIKUL ZA NASTAVNI PREDMET BOSANSKI JEZIK I KULTURA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ (MODEL C)

UVOD

Pred vama je prijedlog nacionalnog kurikula predmeta Bosanski jezik i kultura po modelu C. Kurikul Bosanskog jezika i kulture namijenjen je učenikima bošnjačke nacionalnosti osnovnih i srednjih škola u kojima se nastava izvodi na hrvatskom jeziku (model C). Nastava je otvorena i za svu drugu djecu i mlade koji žele učiti bosanski jezik i upoznati bosansku kulturu. Program nastave Bosanskog jezika i kulture uključuje sticanje znanja o prirodnoj, historijskoj i kulturnoj baštini Bošnjaka i Bosne i Hercegovine. Cilj je omogućiti pozitivnu identifikaciju s općevrijednim nacionalnim elementima i tekovinama nasljeđa. Svi nacionalni kurikulski dokumenti oblikovani su s idejom o učeniku kao središnjem učeniku odgojno-obrazovnog procesa. Učenicima, roditeljima te odgojno-obrazovnim djelatnicima kurikulski dokumenti jasno ukazuju na

odgojno-obrazovna očekivanja i ishode koje postavljamo pred učenike. Predmetni kurikulum Bosanskog jezika i kulture organizovan je u tri domena: domen A – *Govorim, slušam i pišem bosanski*, domen B – *Čitam i promišljam bosanski* i domen C – *Moje bosansko nasljeđe*, od prvog razreda osnovne škole do završnog razreda srednje škole. U svakom domenu određeni su odgojno-obrazovni ishodi. Tokom godina učenja ishodi čine zaokruženu, logičku cjelinu učenja i poučavanja u određenom predmetnom domenu. Bit duhovnog razvoja jednoga naroda najbolje se može razumjeti proučavanjem njegovog jezika, stvaralaštva, tradicije, kulture i historijske baštine.

**Napomena:* U ovom će se dokumentu upotrebljavati riječ *učenik* koja će se odnositi i na učenika i na učenicu te će se na taj način olakšati čitalačka protočnost teksta. Također, u ovom će se dokumentu upotrebljavati univerzalni muški rod, tj. *učitelj i nastavnik*, a on će se odnositi i na mocijski par *učitelj/učiteljica i nastavnik/nastavnica*.

Nadalje, u ovom se dokumentu sintagme poput *bosanska kultura*, *bosanska književnost*, *bosanska umjetnost*, *bosansko nasljeđe* i dr. upotrebljavaju u širem interkulturalnom, geografskom i historijskom smislu. Time se razumijeva ukupna kultura i umjetnička baština Bosne i Hercegovine, koju su kroz stoljeće oblikovali pripadnici bošnjačke, hrvatske i srpske kulturne zajednice. U tom kontekstu, bošnjačka kultura i književnost predstavlja neodvojiv i autentičan dio tog zajedničkog prostora te se ne može u potpunosti razumjeti bez razumijevanja stalne isprepletenosti, međupovezanosti i suodnosa s drugim dvjema kulturnim tradicijama. Takav je pristup utemeljen na savremenim naučnim uvidima u književnost, jezičku i kulturnu historiju Bosne i Hercegovine, prema kojima je kulturni identitet Bosne i Hercegovine rezultat trajne međuzavisnosti, a ne izoliranosti njezinih naroda.

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Predmet Bosanski jezik i kultura namijenjen je pripadnicima bošnjačke nacionalne manjine i svima koji ga žele učiti. Omogućava djeci koja žive u multikulturalnoj i multietničkoj zajednici cjelovitije učenje o zavičaju, kulturi, historiji i običajima svoga naroda s tog teritorija radi boljeg razumijevanja sebe i vlastitog identiteta te upoznavanja i poštivanja drugih, što je od izuzetne važnosti za izgradnju društvenih odnosa. Nastava je otvorena i za svu drugu djecu. Razvijanje pozitivne historijske svijesti i pamćenja, u očuvanju samobitnosti Bošnjaka, omogućava se upoznavanjem bosanske umjetnosti, posebno književnog stvaralaštva, historije, kulture i tradicije. Djeca se od najranije dobi uče poštovanju i uvažavanju različitog, s ciljem sretnog i harmoničnog života u društvenoj zajednici. Svrha takvog pristupa kurikulumu predmeta Bosanski jezik i kultura očuvanje je i izgradnja nacionalnog i kulturnog identiteta te oblikovanje zrele, odgovorne, potpunjene osobe, pozitivno orijentisane prema društvu i kulturi u kojoj živi i djeluje. Da bismo uistinu mogli razumjeti druge, prije svega moramo poznavati i razumjeti sebe, razumjeti vlastitu kulturu i identitet. Vrlo je važno očuvati vlastiti kulturni identitet koji svaki narod i zemlju čini jedinstvenom i prepoznatljivom u svijetu. Predmet je složen zbog toga što obuhvata različite sadržaje s područja umjetnosti, lingvistike, historije, geografije, kulture i medija Bosne i Hercegovine. Jezik i kultura važni su svakom čovjeku. Jezikom komuniciramo, izražavamo stavove, pripadnost i usvajamo nova znanja. Kulturom određujemo i pokazujemo obilježja sredine iz koje dolazimo, sredine u kojoj živimo i njezinu historiju, običaje i legende.

Jezik je uistinu jedan od najvažnijih faktora izgradnje čovjekovog identiteta.

Kratka oznaka nastavnog predmeta Bosanski jezik i kultura jest BJK.

Uz oznaku predmeta dodaje se oznaka OŠ ako je riječ o odgojno-obrazovnim ishodima za razrede u osnovnim školama, odnosno SŠ ako je riječ o odgojno-obrazovnim ishodima za razrede u srednjim školama.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA PREDMETA

Ciljevi kurikuluma predmeta Bosanski jezik i kultura po modelu C:

- ovladati temeljnim jezičkim djelatnostima i rječnikom standardnog bosanskog jezika za uspješnu komunikaciju i aktivnu upotrebu standardnog bosanskog jezika
- steći znanje o bošnjačkoj kulturnoj i umjetničkoj baštini i tradiciji, bošnjačkoj književnosti i književnosti drugih naroda Bosne i Hercegovine
- poticati kulturu čitanja i estetskog doživljaja književnoumjetničkih tekstova, muzičkih i likovnih umjetničkih djela
- poticati i podržavati individualni ukus, doživljaj i kreativnost
- razvijati samopoštovanje i svijest o vlastitom identitetu
- upoznati se s načinima izražavanja različitim funkcionalnim stilovima bosanskog jezika u govoru i pisanju
- steći znanje o historijskoj prošlosti Bosne i Hercegovine
- uočiti prožimanje različitih kultura, religija, običaja i tradicija bosanskohercegovačke historije
- upoznati prirodno-geografska obilježja Bosne i Hercegovine
- razvijati svijest o cjelovitosti nasljeđa
- uočiti i osvijestiti važnost zaštite i obnove uništene kulturne baštine za nacionalni identitet
- upoznati muzičku kulturu svoga naroda slušajući i izvodeći pjesme iz bošnjačke narodne tradicije, kao i umjetnička djela mnogih kompozitora iz Bosne i Hercegovine
- ovladati medijskim sadržajem te probuditi kreativnost u izražaju i izvedbi na satu/času.

C. DOMENI U ORGANIZACIJI PREDMETA BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C)

Bosanski jezik i kultura po modelu C organizovan je u tri domena:

- domen A – *Govorim i pišem bosanski*
- domen B – *Čitam i promišljam bosanski*
- domen C – *Moje bosansko nasljeđe*.

domen A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI

Domen *Govorim slušam i pišem bosanski* podrazumijeva učenje i poučavanje standardnog bosanskog jezika, stvaralačko pismeno i usmeno izražavanje, tumačenje misli, osjećanja, stavova i činjenica te međudjelovanja u nizu različitih društvenih i kulturnih situacija: obrazovanje, slobodno vrijeme i životnu svakodnevicu. Ona također uključuje razvoj svijesti i važnosti maternjeg jezika te

utjecaj jezika na druge, upotrebu jezika na pozitivan i društveno odgovoran način. Geopolitički i historijski prostor Bosne i Hercegovine oduvijek je bio susretište različitih kultura i tradicija, što se kroz stoljeća prenosilo i pohranjivalo u jeziku, posebno u njegovoj leksičkoj i stilskoj vrijednosti te će se kroz ovaj domen učenicima ukazati na razliku između leksema bosanskog standardnog jezika i leksema stranog porijekla.

Jezik ima obrazovnu, odgojnu, funkcionalnu i komunikacijsku dimenziju. Na funkcionalnoj razini jezik i govor utječu na psihološke i lingvističke sposobnosti, na zapažanje i imenovanje bitnih elemenata, mogućnost uspoređivanja, diferencijacije, pojmovnu distinkciju, uopćavanje i zaključivanje. Savladavanjem osnovnih zakonitosti bosanskoga jezika (gramatika, pravopis, rječnik) razvija se ljubav za maternji jezik, potreba za njegovanjem i razumijevanjem njegove važnosti za bošnjačku nacionalnu manjinu u Republici Hrvatskoj.

domen B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

Domen *Čitam i promišljam bosanski* podrazumijeva razvoj čitalačke pismenosti, razumijevanje, tumačenje i vrednovanje tekstova bosanskih autora i autora bošnjačke nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Učenici se čitanjem upoznaju sa osnovnim književnim vrstama, uče njihova specifična obilježja, produbljuju razumijevanje književnosti te iznose vlastita stajališta o pročitanoj djelu. Stječu znanje o književnosti bosanskih autora te potiču kulturu čitanja i estetskog doživljaja. Postepeno stječu i razvijaju naviku čitanja.

Osim čitanja književnih djela, neophodno je upotrebljavati i neknjiževne tekstove za razumijevanje riječi i razumijevanje poruke, tj. sadržaja.

Čitanjem se potiče maštovitost, stvaralaštvo, radoznalost, razvijaju se i usavršavaju stilovi izražavanja, kritičko mišljenje, rješavanje problema, donošenje odluka i čitalačka, informacijska, digitalna i medijska pismenost. Učenik se usmjerava i na samostalno prikupljanje informacija iz različitih izvora, na rad s književnim izvorima i tekstovima različitog tipa. Bogaćenjem vlastitog rječnika učenik stječe samopouzdanje u javnim nastupima te razvija pozitivan odnos prema književnosti i drugim oblicima umjetnosti koji se temelje na umjetničkom tekstu.

domen C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

Domen *Moje bosansko nasljeđe* podrazumijeva upoznavanje bosanskohercegovačke kulture u najširem smislu, obuhvata usvajanje znanja o bosanskohercegovačkoj historijskoj i kulturnoj baštini te o geografskim obilježjima Bosne i Hercegovine. Ovaj domen integriše teme medijske kulture i elemente umjetničkog područja te izražavanja, naprimjer uvježbavanje i izvođenje bosanskih narodnih plesova, recitacija, pjesama i dramskih tekstova na bosanskom jeziku.

Učenici se upoznaju s važnim osobama i značajnim događajima bosanskohercegovačke opće historije, bosanskohercegovačke likovne i muzičke umjetnosti te osnovnim geografskim obilježjima Bosne i Hercegovine što pridonosi razumijevanju i produblivanju znanja, vrijednosti i stavova društveno-humanističkog i umjetničkog područja kurikuluma. Oni istražuju bosanskohercegovačku opću historiju, historiju likovne i muzičke

umjetnosti, geografska obilježja Bosne i Hercegovine u različitim izvorima te razvijaju kritičko mišljenje. Osim toga, razumiju ljudsko djelovanje i iskustvo u prošlosti i savremenosti te se snalaze u vremenu i prostoru. Učenici stečena znanja i vještine primjenjuju u svakodnevnom životu, rješavaju probleme i aktivno učestvuju u kreiranju vlastite budućnosti te su osposobljeni za međuljudsku i međukulturnu suradnju njegujući socijalne vrijednosti. Učenici slobodno izražavaju svoje misli, osjećaje, iskustva, stavove i vrijednosti oblikovanjem ideja i komunikacijom putem umjetnosti, razvijaju maštu, oplemenjuju vlastiti emocionalni razvoj te stječu samopouzdanje.

Razvija se svijest o pripadanju i vlastitoj aktivnoj ulozi odgovornog građanina u društvu, lokalnoj i široj zajednici, a posebno u bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Republici Hrvatskoj.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI

Odgojno-obrazovni ishodi jasni su i nedvosmisleni iskazi očekivanja od učenika u određenom domenu predmeta Bosanski jezik i kultura u pojedinoj godini učenja i poučavanja. Ishodima se odgovara na najvažnije pitanje u cijelom odgojno-obrazovnom procesu: šta učenici znaju, šta mogu učiniti te koje stavove i vrijednosti imaju razvijene u određenom organizacijskom području. Ishodi se određuju kao znanje, vještine, sposobnosti, stavovi i vrijednosti koje učenik stječe tokom svoga školovanja. Oni iskazuju šta se od učenika očekuje u određenom predmetnom domenu te pojedinoj godini učenja i poučavanja predmeta. Tabelarni prikaz odgojno-obrazovnih ishoda čine rubrike: ishod, razrada ishoda, odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti *dobar* na kraju razreda, preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda. U rubrici *Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda* navode se uputstva za učenje i poučavanje obaveznih i preporučenih sadržaja učenja i poučavanja s ciljem ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda. Razrada odgojno-obrazovnih ishoda podrazumijeva preciznije određenje aktivnosti i sadržaja u okviru pojedinog ishoda. Od učenika se očekuje ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih ishoda, ali na različitim nivou usvojenosti. Za svaki odgojno-obrazovni ishod predložen je pokazatelj nivoa usvojenosti *dobar* koji služi kao okvir prilikom procjene usvojenosti i razumijevanja dubine i širine pojedinoga ishoda.

Osnovna škola

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
1. razred OŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.1.1. Učenik sluša tekstove na bosanskom jeziku te govori i razgovara jednostavnim rečenicama upotrebljavajući česte riječi bosanskoga jezika u skladu sa zanimanjima i dobi.	– razgovara i govori o temama koje ga zanimaju na temelju odslušanog ili pročitanog teksta – prepoznaje česte riječi bosanskoga jezika i upotrebljava ih u govorenju i razgovaranju – vizualno prepoznaje sliku i pretvara je u riječ – izgovara glasove i naglašava riječi u skladu s bosanskom jezičkom normom (pravilan izgovor) i jezičkim razvojem – poštuje pravila pristojnog razgovora i uvažava sagovornike	– izgovara glasove, riječi i rečenice po modelu prateći i poštujući pravila, odgovara na pitanja prema vlastitim nahođenjima i pravilima pristojnoga ponašanja
BJIK OŠ A.1.2. Učenik čita kraće tekstove na bosanskom jeziku primjereno početnom opismenjavanju.	– razlikuje slova od drugih znakova – čita riječi i rečenice primjereno početnom opismenjavanju – odgovara na jednostavna pitanja nakon pročitanog teksta	– čita slova i riječi na bosanskom jeziku, povezuje glasove u slova primjereno početnom opismenjavanju
BJIK OŠ A.1.3. Učenik piše slova, riječi i kratke rečenice.	– piše slova i spaja ih u riječi – razlikuje velika i mala štampana slova i piše ih – prepisuje kratke rečenice poštujući pravopisna pravila: veliko slovo na početku rečenice, vlastita imena i prezimena – razlikuje rečenične znakove: tačku, upitnik i uzvičnik – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– piše riječi i kraće rečenice koristeći velika i mala štampana slova u skladu s početnim opismenjavanjem
BJIK OŠ A.1.4. Učenik prepoznaje materijalne spomenike bosanskoga jezika.	– prepoznaje stećak na slici – uviđa grafeme različite od latinice	– prepoznaje stećke na slici
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: grad u kojem živim, moja porodica i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u sedmici, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezički sadržaji: Govorni obrasci: predstavljanje, upoznavanje, imenovanje, čestitanje, pozdravljanje i obraćanje. Leksičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i među-predmetnim temama. Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učenje i poučavanje jezičkih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnog izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi sadržaji uvode se na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni nivou jezičkog razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik učestvovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.1.1. Učenik izražava doživljaje, misli, osjećaje i zapažanja nakon čitanja ili slušanja književnog teksta bosanske književnosti i povezuje ih s vlastitim iskustvom.	– izražava svojim riječima doživljaje, osjećaje i zapažanja o slušanju i čitanju književnim tekstovima – izražava doživljaje, osjećaje i zapažanja književnog teksta crtežom i pokretom – razlikuje stvarne i izmišljene događaje i likove u književnom tekstu – razlikuje vizualno priču, pjesmu, slikovnicu i igrokaz – izabire književne tekstove na bosanskom jeziku u skladu s početnim opismenjavanjem uz učiteljevu pomoć	– učenik uz povremenu učiteljevu pomoć izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje koristeći se riječima i izrazima usvojenima tokom nastavne godine

BJIK OŠ B.1.2. Učenik sluša ili čita kraće književne tekstove bosanskohercegovačkih pisaca primjereno početnom opismenjavanju.	– čita riječi i rečenice primjereno početnom opismenjavanju – odgovara na jednostavna pitanja nakon pročitaneog teksta – opisuje situacije, događaje i likove u književnim tekstovima – prepričava pročitane priče vlastitim riječima	– sluša ili čita književni tekst prema uputama, usmeno odgovara na pitanja o sadržaju teksta i prepoznaje književni tekst prema obliku uz učiteljevu pomoć
BJIK OŠ B.1.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom.	– izražava se crtežom i pokretom prema vlastitom zanimanju i/ili sposobnostima – razlikuje vrste medija primjereno dobi – prepoznaje vezu između teksta i slika – razgovara o omiljenim medijskim sadržajima – stvara različite individualne radove: crta izabrane stihove ili dijelove priče, likove i prostor, izražava se pokretom, oblikuje u različitim likovnim tehnikama likove iz priča, izrađuje vlastite slikovne priče – stvara različite radove prema vlastitim sklonostima – razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima	– pažljivo čita ili sluša tekst u cilju razumijevanja sadržaja i stvaralački se izražava prema vlastitom interesu

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: bajka, dječija pjesma, kratki igrokaz, zagonetka, brojalica, uspavanka.

Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi *Klemzy* i *prijatelji*. Za projekt su zaslužni Edin Hurem, Damir Bašić i Elma Juković, filmske bajke, dječiji časopis *Kolibrić*, *Vesela sveska* i *Palčić*.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 1. razred osnovne škole

1. Uspavanka: *Majka Smaju pod đulom rodila* (Sarajevo, Mostar)
2. Dječije pjesmice: *Tašun, tašun, tanana* (Sarajevo), *Pliva patka*
3. Dječija pjesmica: *Đak veseljak* (Refik Hodžić)
4. Dječija pjesmica: *Djeca rastu* (muzika: Asim Horozić, tekst: Ivica Vanja Rorić)
5. Muzička igra: *Mali kauboj* (Refik Hodžić)
6. Bošnjačke narodne priče: *Zekina kućica*, *Oholica*
7. Bojanka/slikovnica: *Džamije u Bosni i Hercegovini* (Adis Tanović i Lejla Tanović)
8. Rusmir Agačević: *Bon-ton za đake prvake*
9. Zehra Hubijar: *Put u slovograd*, *Zeko i djeca*, *Bolje znati nego imati*
10. Ešref Berbić: *Vjetar i list*
11. Nasiha Kapidžić-Hadžić: *Baka čisti put*, *Maskenbal u šumi*, *Lutke u školi*
12. Bisera Alikadić: *Voz do neba*
13. Ahmet Hromadžić: *Zelena šuma*
14. Ismet Bekrić: *Dječje nebo*
15. Izbor iz basni i slikovnica za djecu
16. Šimo Ešić: *Priča o samoglasnicima*
17. Bojanka za djecu: *Hus i zmajki*

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK OŠ C.1.1. Učenik upoznaje tradiciju i običaje svoje porodice i bošnjačkog naroda.	– govori o sebi i o svojoj porodici – govori o značajnim porodičnim proslavama praznika	– prepoznaje svoju ulogu i posebnost, kao i ulogu i posebnost drugih te zanimanja i vrijednosti zajednice kojoj pripada i pridonosi
BJIK OŠ C.1.2. Učenik upoznaje zvučne primjere muzičkih igara, napjeva, dječijih pjesama.	– samostalno ili u skupini izvodi tradicionalne muzičke oblike, brojalice, napjeve, narodne igre i dječije pjesme – razlikuje tradicionalnu i modernu muziku	– slušno opaža muzičko-izražajne elemente i prepoznaje kompoziciju, muzički primjer izvodi samostalno i/ili u grupi
BJIK OŠ C.1.3. Učenik se izražava likovno na zadanoj temi.	– prepoznaje likovne elemente bošnjačke narodne tradicije i Bosne i Hercegovine te ih likovno interpretira različitim tehnikama	– učenik prepoznaje različite oblike umjetničkoga izražavanja, izražava se likovnim jezikom unoseći kreativne elemente u izraz

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju, u skladu sa zanimanjima, potrebama i mogućnostima učenika kojima predaje, u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

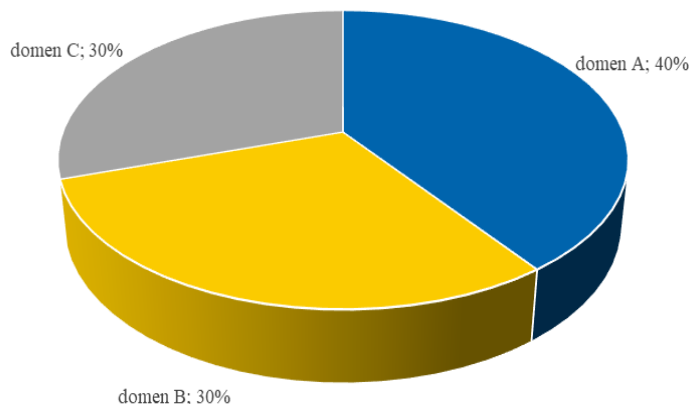
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izražavanju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

1. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 1. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
2. razred OŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.2.1. Učenik sluša jednostavne duže tekstove na bosanskom jeziku te govori i razgovara u skladu s temom iz svakodnevnog života.	– razgovara i govori o temama koje ga zanimaju i na zadanu temu uz učiteljevu pomoć – odgovara cjelovitim rečenicama na temelju slušanog i čitanog teksta upotrebljavajući riječi bosanskoga jezika iz tog teksta – govori o vlastitim doživljajima i događajima poštujući govornu normu bosanskog jezika u skladu s dobi – intonira pravilno rečenicu s obzirom na priopćajnu svrhu – poštuje pravila pristojnoga razgovora te uvažava i prihvata različitost i vrijednost kultura svojih sagovornika u bližem okruženju	– odgovara na pitanja prema vlastitim nahođenjima, razgovara o temama iz svakodnevnog života poštujući pravila i bonton razgovora
BJIK OS A.2.2. Učenik čita kraće tekstove na bosanskom jeziku primjereno početnomu opismenjavanju.	– čita kraći tekst i u razgovoru pokazuje razumijevanje pročitanog – u čitanju prepoznaje upitne, uzvične i izjavne rečenice – tačno odgovara na pitanja kojima se provjerava razumijevanje pročitanoga teksta	– čita riječi i kraće rečenice u skladu s jezičkim razvojem
BJIK OŠ A.2.3 Učenik piše štampanim i pisanim slovima riječi i kratke rečenice.	– prepisuje riječi i kratke rečenice štampanim i pisanim slovima – piše izjavne, upitne i uzvične rečenice te upotrebljava interpunkcijske znakove na kraju rečenica – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– oblikuje i piše riječi i kraće rečenice štampanim slovima prateći pravopisnu normu u skladu sa stepenom jezičkoga razvoja
BJIK OŠ A.2.4. Učenik prepoznaje historijska bosanska pisma pri vizualnom kontaktu.	– upoznaje se s pojmom <i>bosančica</i> – prepoznaje stečke	– prepoznaje stečke i upoznaje se s pojmom <i>bosančica</i>

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučene teme: grad u kojem živim, moja porodica i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u sedmici, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A) trebaju biti povezani s područjima *Čitam i promišljam bosanski* (B) i *Moje bosansko nasljeđe* (C).

Preporučeni jezički sadržaji:

Govorni obrasci: pristojno ophođenje, imenovanje (osobe, životinje, predmeta, radnje), davanje jednostavnih uputa (šta učiniti).

Leksičke se strukture biraju primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Poučavanje jezičkih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji te na učenju i poučavanju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnog izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičkog razvoja i iskustva učenika.

Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik učestvovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.

DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

BJIK OŠ B.2.1.

Učenik izražava doživljaje, misli, osjećanja i zapažanja nakon čitanja ili slušanja književnog teksta bosanske književnosti i povezuje ga s vlastitim iskustvom.

- izražava svojim riječima doživljaje, osjećanja i zapažanja o slušanim i čitanim književnim tekstovima
- izražava doživljaje, osjećanja i zapažanja književnog teksta crtežom i pokretom
- izražava svojim riječima značenje bosanskih riječi u književnom tekstu na temelju konteksta
- upoređuje doživljaje i osjećaje likova sa svojim
- povezuje postupke likova u tekstu sa svojim postupcima
- razlikuje vizualno priču, pjesmu, slikovnicu i igrokaz
- razlikuje stih od strofe na temelju posmatranja
- odabire književne tekstove na bosanskom jeziku u skladu s početnim opismenjavanjem

- učenik izražava doživljaje, misli, osjećanja i zapažanja nakon čitanja ili slušanja bosanskoga književnog teksta uz povremenu učiteljevu pomoć, usmeno odgovara na pitanja o sadržaju teksta

BJIK OŠ B.2.2.

Učenik sluša ili čita kraće književne tekstove primjerene početnom opismenjavanju.

- čita kraći književni tekst i u razgovoru pokazuje razumijevanje pročitano
- prepričava tekstove uz učiteljevu pomoć i upute
- prepoznaje likove
- prepoznaje različite vrste slikovnica, priča i pjesama za djecu

- učenik čita ili sluša književne tekstove i pokazuje njihovo razumijevanje u skladu s jezičkim razvojem i dobi

BJIK OŠ B.2.3.

Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom u skladu s dobi.

- izražava se crtežom i pokretom prema vlastitom zanimanju i/ili sposobnostima
- razlikuje sadržaje u različitim medijima (npr. vizualno, audio-vizualno, grafički...)
- uspostavlja vezu između teksta i slike
- stvara različite radove prema vlastitim sklonostima
- razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima

- učenik uz povremenu učiteljevu pomoć i poticaj procjenjuje i spaja različite sadržaje u medijima i formatima

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: 'slikopriča', kratka pripovijetka, bajka, dječija pjesma, kratki igrokaz, zagonetka, brojalica.

Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječiji časopis *Kolibrić*, *Vesela sveska* i *Palčić*.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 2. razred osnovne škole

1. Bošnjacke narodne priče: *Putnik i gostioničar*, *Dosjetljivi udovac*, *Vrana i vrč s vodom*, *Mala vila* i druge po izboru
2. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Basne i poslovice* (izbor iz *Narodnoga blaga*)
3. Ahmet Hromadžić: *Zlatorun*, *Zelena šuma*, *Medeni*, *Zelena šuma*
4. Šimo Ešić: *Priča o samoglasnicima*, *Zašto volim svoju baku*
5. Alija H. Dubočanin: *Jedna mama i dvanaest sinova*
6. Mirsad Bećirbašić: *Pticodrom*, *Naušnice od trešanja*
7. Bisera Alikadić: *Kraljica iz dvorišta*, *Štipaljke*
8. Ibrahim Kajan: *U očima ptice žute*
9. Ismet Bekrić: *Učitelj*

10. Zehra Hubijar: *Medin rođendan, Bolje je znati nego imati*
 11. Rizo Džafić: *Tri lica moga oca*
 12. Bojanka-slikovnica: *Džamije u Bosni i Hercegovini*, Adis Tanović i Lejla Tanović
 13. Branko Ćopić: *Ježeva kućica, Lijm oglas*
 14. Enes Kišević: *Kako se može štedjeti mama*
 15. Enisa Omančević-Čurić: *Za sretan put po dukat žut*

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK OŠ C.2.1. Učenik iskazuje svoj kulturni i nacionalni identitet.	– prepoznaje obilježja tradicije svoga naroda – interpretira dječije pjesme i igre – izvodi dječiju pjesmu, narodnu igru ili ples uz muzičku pratnju muzički – razlikuje tradicionalne instrumente – prepoznaje folklorne elemente interijera – prepoznaje elemente tradicionalne kuhinje – posjećuje i aktivno učestvuje u školskim i izvanškolskim kulturnim manifestacijama – njeguje običaje, običajne igre i pjesme	– izvodi melodijske i ritmičke cjeline, uvažava muzičko-izražajne komponente, prepoznaje primjer, opisuje kulturne događaje i izdvaja događaje koji su mu zanimljivi
BJIK OŠ C.2.2. Učenik upotrebljava pojedine izvore i informacije iz svoje okoline izražavajući se o njima na kreativan način i služeći se različitim tehnikama.	– koristeći se različitim likovnim tehnikama ilustruje priču, pjesmu ili knjigu – izrađuje i oblikuje predmete od prirodnih materijala	– upotrebljava likovne materijale i primjenjuje postupke

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

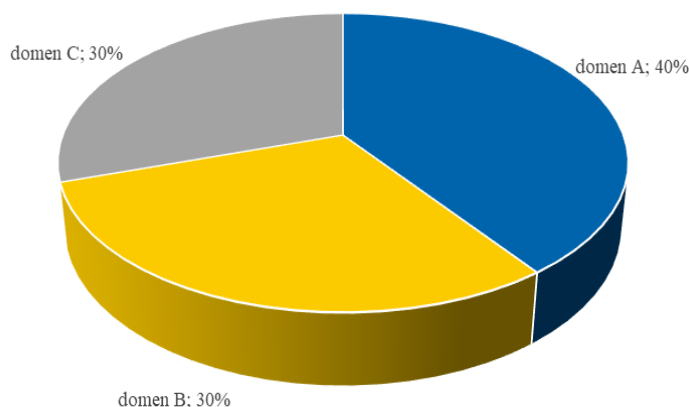
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izražavanju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

2. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 2. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
3. razred OŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.3.1. Učenik sluša jednostavne duže tekstove na bosanskom jeziku te govori i razgovara u skladu sa zadanom temom.	– razgovara i govori o slobodno odabranim i zadanim temama poštujući jednostavnu strukturu: uvod, središnji dio i završetak uz učiteljevu pomoć – razgovara s drugima kako bi provjerio razumijevanje slušanog i čitanog teksta uz učiteljevu pomoć – priča o svakodnevnim doživljajima i događajima hronološki upotrebljavajući bosanske riječi – prepričava slušani i čitani tekst hronološkim redoslijedom poštujući govornu normu bosanskog jezika u skladu s dobi – postavlja pitanja o slušanom i čitanom tekstu – poštuje pravila pristojnog razgovora te uvažava i prihvata različitost i vrijednost kultura svojih sagovornika – slušanjem uočava riječi stranog porijekla (turcizme, anglizme)	– razgovara o zadanoj i slobodno odabranoj temi, izražava svoje misli koristeći se bontonom u razgovoru, pokazuje razumijevanje slušanog ili čitanog teksta
BJIK OŠ A.3.2. Učenik čita rečenice na bosanskom jeziku.	– čita s razumijevanjem rečenice i kraće tekstove bosanskoga jezika – prepoznaje imenice	– razumije pročitani tekst bosanskoga jezika te prepoznaje vrste riječi
BJIK OŠ A.3.3. Učenik piše štampana i pisana velika i mala slova: oblikuje tekst u skladu sa usvojenim pravopisnim pravilima.	– piše čitko štampana i pisana velika i mala slova – razlikuje pisanje velikoga i maloga slova u imenima osoba, gradova, kantona, država – piše tačno glasove <i>č, ć, dž, đ</i> u često upotrebljivanim riječima, tj. prototipskim bosanskim riječima – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– piše riječi i kratke rečenice štampanim i pisanim slovima – razlikuje glasove <i>č, ć, dž, đ</i> i glas <i>h</i> u pisanju riječi bosanskoga jezika
BJIK OŠ A.3.4. Učenik prepoznaje stara bosanska pisma i spomenike (glagoljica, bosančica, arebica).	– od pisama prepoznaje bosančicu te se upoznaje i s arebicom – prepoznaje stečke i upoznaje se sa starim bosanskim pismima	– prepoznaje stečke i stara pisma pri vizualnome kontaktu
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: grad u kojem živim, moja porodica i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u sedmici, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezički sadržaji: Govorni obrasci: opisivanje (osoba, životinja, predmeta, vremena, prirode, doma), postavljanje pitanja, imenovanje, pripovijedanje (šta se dogodilo). Leksičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičkih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji, učenju i poučavanju iz situacije posredstvom mimike, gesta, likovnoga izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni nivou jezičkog razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik učestvovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.3.1. Učenik izražava doživljaje, misli, osjećanja i zapažanja nakon čitanja ili slušanja književnoga teksta te uočava osnovna obilježja bosanskog književnog teksta.	– izražava svojim riječima doživljaje, mišljenje, osjećanja i zapažanja o slušanom i čitanom književnim tekstovima – izražava svoja razmišljanja o događajima u slušanom i čitanom književnom tekstu te ih tumači svojim riječima u skladu s vlastitim iskustvom – prepričava prozni književni tekst i upotrebljava bosanske riječi iz slušanoga ili čitanog teksta – razlikuje glavne od sporednih likova – uočava posebnosti pjesničkoga izražavanja: slikovitost, zvučnost, ritmičnost – svojim riječima objašnjava svoj izbor književnoga teksta za samostalno čitanje	– učenik izražava svoja razmišljanja nakon pročitano teksta te povezuje situacije, događaje i likove u bosanskim književnim tekstovima s obzirom na vlastiti doživljaj

BJIK OŠ B.3.2. Učenik čita književni tekst na bosanskom jeziku primjeren dobi i jezičkom razvoju.	– čita s razumijevanjem kraće književne tekstove bosanske književnosti: pjesmu, priču, igrokaz, basnu, zagonetku i bajku – prepoznaje temu književnog teksta – prepoznaje redoslijed događaja uz pomoć učiteljevih pitanja – svojim riječima tumači ponašanje likova u tekstu	– učenik razumije pročitan tekst na bosanskom jeziku primjereno dobi te razvija čitalačke navike
BJIK OŠ B.3.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom.	– čita tekstove u zabavno-poučnim časopisima za djecu – istražuje i otkriva bliske sadržaje i teme u različitim izvorima – stvara različite radove prema vlastitim sklonostima – razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima	– učenik samostalno pronalazi različite medijske sadržaje primjerene dobi i zanimanjima
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domena <i>Čitam i promišljam bosanski</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Moje bosansko nasljeđe</i>. Preporučene vrste tekstova: kratka pripovijetka, priča, bajka, basna, dječija pjesma, kratki igrokaz, zagonetka. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječiji časopis <i>Kolibrić</i>, <i>Vesela sveska</i> i <i>Palčić</i>.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučeni književni tekstovi za 3. razred osnovne škole 1. Narodne usmene priče: Čup sa zlatom, <i>Opklada šta je najbjelje</i>, <i>Sedam prutova</i> 2. Narodna basna: <i>Vrba i trn</i>, <i>Žaba i vol</i> 3. Narodne uspavanke: <i>Spavaj, sine...</i> 4. Ahmet Hromadžić: <i>Plamena</i>, <i>Patuljak vam priča</i>, <i>Zelena šuma</i> 5. Rizo Džafić: <i>Kosidba</i> 6. Branko Ćopić: <i>Bosna</i> 7. Sejda Čehajić: <i>Šamija</i> 8. Nasiha Kapidžić-Hadžić: <i>Trčimo za suncem</i>, <i>Maskenbal u šumi</i> 9. Muhidin Šarić: <i>Cvrkutanka</i> 10. Nasiha Kapidžić-Hadžić: <i>Izbor iz poezije za djecu (Vezeni most)</i> 11. Muharem Omerović: <i>Soliterci</i> 12. Nedžati Zakirija: <i>Djeca triju ulica</i> 13. Rusmir Agačević: <i>Potomci zmajeva iz naših krajeva</i> 14. Rusmir Agačević: <i>Bez alata nema zanata</i> 15. Pjesma: <i>Djeca su vojska najjača</i> (tekst: Velimir Milošević, kompozitor: Esad Arnautalić) – slušanje 16. Branko Ćopić: <i>Izokrenuta priča</i> 17. Alija H. Dubočanin: <i>Šumski klavirista</i> 18. Šimo Esić: <i>Kako je procvjetala prva visibaba</i> 19. Azra Mulalić: <i>Lastavice</i> 20. Ešref Berbić: <i>Čuvar</i> 21. Šukrija Pandžo: <i>List na putu</i> 22. Fikreta Kenović-Slihović: <i>Asja</i> 23. Milena Mrazović: <i>Bosanske narodne bajke</i>		
DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE		
BJIK OŠ C.3.1. Učenik uočava različitost narodnih običaja i osoba, njihovu važnost i važnost očuvanja zavičajne i nacionalne baštine.	– demonstrira narodne običaje tokom proslave praznika – izrađuje i izlaže rad na temu narodnih običaja i nacionalne baštine: plakat, prikazivanje, ilustracija, likovni rad, praktični rad	– opisuje ulogu i utjecaj posebnosti zavičaja te daje primjer utjecaja pojedinca na očuvanje baštine
BJIK OŠ C.3.2. Učenik istražuje djela kulturne baštine i tradicije važne u oblikovanju kulture bošnjačkog naroda.	– ilustruje i likovno oblikuje priče i legende – izrađuje elemente domaće radinosti – prepoznaje ime kompozitora i naziv kompozicije	– oblikuje likovno rješenje na temu priče ili legende, izrađuje elemente domaće radinosti, prepoznaje kompoziciju te izvodi muzički napjev ili igru
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domena <i>Moje bosansko nasljeđe</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> i/ili <i>Čitam i promišljam bosanski</i>. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu <i>Moje bosansko nasljeđe</i>.		

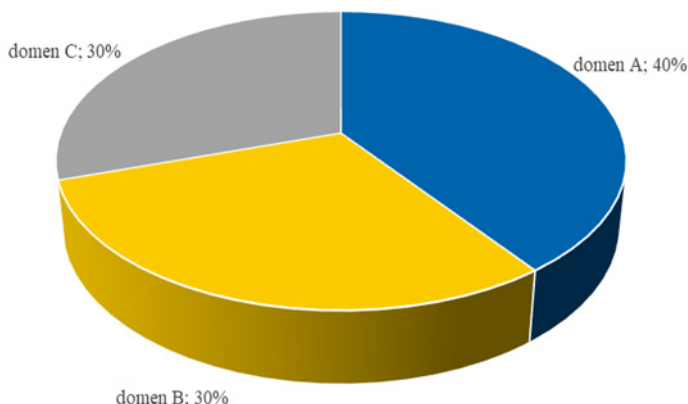
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izrazu. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanje učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

3. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 3. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
4. razred OŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.4.1. Učenik sluša jednostavne duže književne i neknjiževne tekstove na bosanskom jeziku te govori i razgovara u skladu sa komunikacijskom situacijom.	– razgovara i govori o slobodno odabranim i zadanim temama poštujući jednostavnu strukturu: uvod, središnji dio i završetak – organizuje govor jednostavne strukture prema uputama učitelja (prema planu govora) – učestvuje u organizovanom razgovoru poštujući zadanu temu – izražava svoje mišljenje o slušanom i čitanom tekstu – stvaralački prepričava slušani i čitani tekst prema smjernicama koristeći se bosanskim riječima – tačno intonira rečenicu poštujući normu bosanskoga jezika tokom govorenja i razgovaranja – poštuje pravila pristojnog razgovora te uvažava i prihvata različitosti i vrijednosti svoje kulture i kultura svojih sagovornika	– razgovara i/ili raspravlja o zadanoj ili slobodno odabranoj temi u skladu s pravilima vođenja razgovora te pokazuje razumijevanje
BJIK OŠ A.4.2. Učenik čita duže tekstove te pokazuje razumijevanje pročitano.	– čita duže tekstove napisane štampanim i pisanim slovima – prepoznaje stare bosanske riječi te ih prevodi na savremeni bosanski jezik (<i>pendžer/prozor, đull/ruža...</i>) – u čitanju prepoznaje promjenjive vrste riječi (najčešće prototipske imenice, pridjeve i glagole) te im određuje rod i broj	– čita književne i neknjiževne tekstove bosanskoga jezika te pokazuje razumijevanje pročitano – prepoznaje promjenjive vrste riječi u čitanju

BJIK OŠ A.4.3. Učenik piše kraće tekstove u skladu s usvojenom normom bosanskoga jezika.	– piše tačno interpunkcijske znakove u rečenici – piše kratke sastavke na temu opisa krajolika, lika, događaja i doživljaja – piše sastavak uz pomoć učiteljevih pitanja i uputa – u pisanju razlikuje afrikate č, ć, dž, đ – prepoznaje pravila pisanja glasa h – razlikuje refleks glasa jat (ije, je, e, i) u pisanju – uz učiteljevu pomoć piše rječnik manje poznatih riječi	– piše riječi i kraće tekstove jednostavnih struktura poštujući usvojena jezička pravila – prepoznaje pravopisno pravilno napisane riječi s glasovima č, ć, dž, đ te refleks glasa jat
BJIK OŠ A.4.4. Učenik prepoznaje pismo bosančicu i bosanske spomenike.	– uočava važnost pisanih srednjovjekovnih spomenika kulture za bosanski jezik – prepoznaje stare tekstove i njihovu važnost (stečke, <i>Povelju Kulina bana...</i>) – prepoznaje pisma – bosančicu i arebicu pri vizualnome kontaktu	– prepoznaje važnost srednjovjekovnih spomenika, prepoznaje pisma i bosanskohercegovačke historijske tekstove
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: grad u kojem živim, moja porodica i ja, moji korijeni u BiH, omiljena jela, godišnja doba, nazivi dana u sedmici, nazivi mjeseci u godini, posebni datumi. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezički sadržaji: Govorni obrasci: opisivanje, traženje i pružanje informacija, traženje i davanje uputa (lokacija), uspoređivanje, pisanje čestitki, pisanje razglednica, pisanje kratkih ličnih poruka. Leksičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičkih sadržaja (leksičkih i gramatičkih struktura) temelji se na govornoj komunikaciji, učenju i poučavanju iz situacije posredstvom mimike, gesta, pokreta, likovnog izraza, igre, pjesme i dramatizacije. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni nivou jezičkog razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik sudjelovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.4.1. Učenik izražava doživljaje, misli, osjećaje i zapažanja nakon čitanja književnoga teksta i svojim riječima objašnjava obilježja bosanskoga književnog teksta.	– izražava svojim riječima doživljaje, mišljenje, osjećaje i zapažanja o slušanim i čitanim književnim tekstovima – izražava svoja razmišljanja o vrijednostima u slušanom i čitanom književnom tekstu i tumači ih uz učiteljevu pomoć ili upute – prepoznaje osnovna obilježja proznih književnih tekstova – prepoznaje osnovna obilježja pjesničkih književnih tekstova i svojim riječima opisuje pjesničke slike – prepoznaje osnovna obilježja igrokaza kao teksta namijenjenog za izvođenje na pozornici – svojim riječima objašnjava izbor književnoga teksta za samostalno čitanje	– učenik izražava svoja razmišljanja o zadanoj temi ili tekstu, prepoznaje obilježja bosanskih književnih tekstova
BJIK OŠ B.4.2. Učenik čita duže književne tekstove bosanske književnosti i pokazuje razumijevanje pročitano.	– čita s razumijevanjem duže književne tekstove bosanske književnosti pjesmu, priču, igrokaz, basnu, zagonetku i bajku – prepoznaje osnovna obilježja u proznim tekstovima: likovi, događaj – prepoznaje osnovna obilježja pjesničkih tekstova: stih, strofa, rima	– čita književne tekstove bosanske književnosti te pokazuje razumijevanje pročitano
BJIK OŠ B.4.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim tekstom i doživljajima.	– čita tekstove u zabavno-poučnim časopisima za djecu i bosanskohercegovačkim mrežnim stranicama – pronalazi podatke u jednome od izvora informacija prema uputi učitelja – prikuplja vlastite radove u radnu mapu (portfelj) prateći vlastiti napredak – stvara različite radove prema vlastitim sklonostima – razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima	– samostalno pronalazi različite medijske sadržaje primjerene dobi i zanimanjima

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: kratka pripovijetka, bajka, basna, priča, dječija pjesma, kratki igrokaz, zagonetka, strip.

Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječiji časopis *Kolibrić*, *Vesela sveska* i *Palčić*.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 4. razred osnovne škole

1. Narodna priča: *Nasrudin u bostanu*
2. Sevdalinke: *Leti soko preko Sarajeva, Hej, Munira*
3. Narodne uspavanke: *Pod beharom moje janje spava*
4. Ismet Bekrić: *Domovina nije riječ iz spomenara, Jesen u gradu*
5. Advan Hozić: *Kućni špijun*
6. Zehra Hubijar: *Kestenjar*
7. Alija H. Dubočanin: *Jesenja pisma, Tiha rijeka djetinjstva, Šarko*
8. Ahmet Hromadžić: *Patuljak iz zaboravljene zemlje*
9. Rizo Džafić: *Mlin na rijeci Uni*
10. Skender Kulenović: *Prijatelj vode, Jasen*
11. Šukrija Pandžo: *Osluškiivanje, Medvjedi*
12. Abdulah Sidran: *Dok se dvoje svađaju – treći se koristi*
13. Enes Kišević: *Mačak u trapericama, Kiša*
14. Rusmir Agačević: *Slikovnice o vilenjacima i zanatima*
15. Branko Ćopić: *Mjesečev gost, Doživljaji mačka Toše*
16. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Dva horoza*
17. Branko Ćopić: *Nećeš mi vjerovati*
18. Zehra Hubijar: *Kestenjak*
19. Bisera Alikadić: *Kraljica iz dvorišta*
20. Nasiha Kapidžić-Hadžić: *Šare djetinjstva, Divna zemlja i tetka Devla, Bršnjana, Lete, lete laste*
21. Skender Kulenović: *Cesta*
22. Ešref Berbić: *Kako je otišlo ljeto*
23. Sevdalinka: *Bosa Mara Bosnu pregazila*

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK C.4.1. Učenik određuje položaj Bosne i Hercegovine na geografskoj karti Evrope.	– opisuje oblik granice i državne simbole Bosne i Hercegovine: himna, zastava, grb – opisuje nacionalne simbole bošnjačkog naroda – imenuje i pokazuje na geografskoj karti najvažnije kulturno-historijske spomenike – imenuje i upoređuje izgled zavičaja u Republici Hrvatskoj s reljefnim cjelinama Bosne i Hercegovine	– koristi se različitim izvorima informacija, objašnjava položaj Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, snalazi se na geografskoj karti
BJIK C.4.2. Učenik pokazuje svoj stav o važnosti čuvanja zavičajne baštine i svjesnost o nacionalnoj pripadnosti.	– razgovara i iznosi stavove o pripadanju nekom narodu – izvodi himnu i interpretira pjesme povezane s praznicima – opisuje najvažnije narodne običaje i najpoznatije osobe – izdvaja važnije događaje iz nacionalne historije – imenuje i upoređuje zaštićena područja u RH i BiH – likovno oblikuje rad na zadanu temu koristeći se različitim tehnikama i materijalima	– opisuje važna postignuća poznatih ljudi iz Bosne i Hercegovine, organizaciju Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine te njihova državna i nacionalna obilježja, prepoznaje i izvodi muzičko-izražajne elemente kompozicije, oblikuje likovni rad na zadanu temu

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

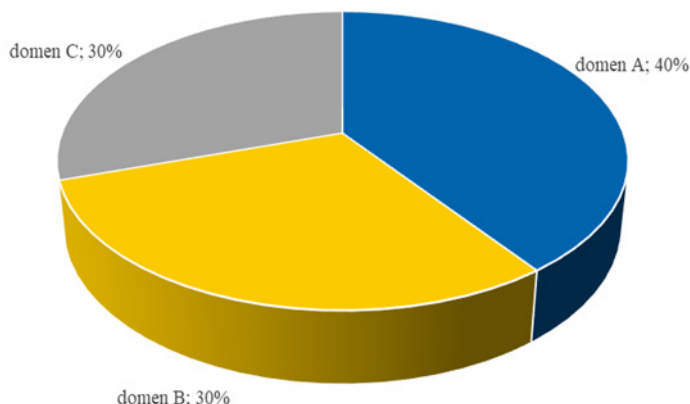
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

4. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 4. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

LEKTIRA

Izbor lektire za nastavu od 1. do 4. r. osnovne škole

1. Narodne uspavanke (izbor)
2. Uspavanke (priredila M. Memija)
3. *San u bešu, uroci pod bešu* (priredila N. Efendić)
4. *Pod beharom moje janje spava* (priredio I. Kajan)
5. Narodne priče (izbor)
6. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Narodne poslovice i basne* (izbor)
7. Šaljive narodne priče (izbor)
8. Ahmet Hromadžić: *Zlatorun*
9. Skender Kulenović: *Gromova đule* (odlomak)
10. Ahmet Hromadžić: *Patuljak iz zaboravljene zemlje*
11. *Tisuću i jedna noć* (izbor)
12. Vehid Gunić: *Sevdalinke o gradovima*
13. *Nasrudin-hodža* (priredio Edib Muftić)
14. Nasiha Kapidžić Hadžić: *Izbor iz poezije*
15. Branko Ćopić: *Doživljaj mačka Toše*
16. Alija H. Dubočanin: *Šarko*
17. Ahmet Hromadžić: *Zelena šuma*
18. Branko Ćopić: *Ježeva kućica*
19. Šimo Ešić: *Vezena torbica*
20. Dragan Kulidžan: *Šume i pahuljice*
21. Aleksa Mikić: *Preko rijeke*
22. Aljoša Musić: *Gradska kapija*

Pjesmice, brojalice i djela bošnjačkih kompozitora

Dječije pjesmice – pjevanje

- Esad Arnautalić: *Djeca su vojska najjača*
- Asim Horozić: *Djeca rastu – Dječije pjesmice – slušanje*
- R. Hodžić (tekst: Nasiha Kapidžić-Hadžić): *Dječji snovi* – Avdo Smajlović: *Djeca grada mog* – himna Bosne i Hercegovine

- kompozitor: Ismet Kurtović, tekst: Fikret Kurtović: *Mojoj dragoj BiH*
- Kemal Monteno: *Zemljo moja*

Dječije pjesmice – uspavanke

- *Lila, buba majka sina* (Sanski Most)
- *Spavaj, sine, san te prevario* (Trnovo, Sarajevo)
- *Majka Smaju pod đulom rodila* (Sarajevo)

Dječije pjesmice – pjesme za zabavljanje djece

- *Tašun, tašun, tanana* (Sarajevo)
- *Vodim babu na pazar* (okolica Sarajeva)

Dječije pjesmice – brojalice

- *Enci, menci na kamenci* (Glamoč), *En, ten, tini*
- *Pliva patka*
- *Eci, peci, pec*
- *Tri miša*
- *Mi idemo preko polja*
- *Zeko, zeko*
- *Cica maca plakala*
- *Jedan dodan, dimi, disi, Jedna vrana gakala, Jedan, dva, tri*
- *U maloga svica*
- *Pipavica pipa* (Jezero, Jajce)

Dječije pjesmice – pjevanje i slušanje

- *Mi smo djeca vesela*
- Asim Horozić: *Semafor*
- Dželaludin Đelo Jusić: *Ja dobila sam lutkicu na dar*
- Nada Ludig Pečar (tekst: Šukrija Pandžo): *Kiša pada*
- Nada Ludvig Pečar (tekst: Nasiha Kapidžić-Hadžić): *Tuga na livadi*
- J. Marić (tekst: Nasiha Kapidžić-Hadžić): *Lete, lete laste*
- Refik Hodžić: *Tri ciklame*

Dječije pjesmice – muzičke igre

- Refik Hodžić: *Mali kauboj*
- Kulina bana
- Berem, berem grožđe

Dječije pjesmice – narodna kola

- Poskočica (okolica Glamočkoga polja)
- Poskakuša
- Treskavica (Sarajevo i okolica)
- U ovom dvoru bijelom (Livno)
- Kolanje (okolica Sarajeva)
- Igra kolo (Mostar)

Dječije pjesmice – pjevanje i sviranje

- Plavi zec – Dušan Šestić
- Ječam žele Tuzlanke djevojke – sevdalinka
- Čuvam ovce na livadi sama (okolica Sarajeva)
- Tančice tanko prela (Guča gora, Travnik)
- Odvežosmo ruvo naloženo (Vidovice, Orašje)
- Sije baba mlivo – zapis C. Rihtman (Guča gora)

Napomena: Navedene pjesme mogu se koristiti u nastavi od 1. do 4. razreda u odnosu na zanimanja, mogućnosti i potrebe učenika i dostupnih nastavnih materijala te se navedene pjesme prožimaju kroz domen A – *Govorim, slušam i pišem bosanski*, domen B – *Čitam i promišljam bosanski* i domen C – *Moje bosansko nasljeđe*.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
5. razred OŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.5.1. Učenik sluša književne i neknjiževne tekstove na bosanskom jeziku te govori i razgovara u skladu sa zanimanjima, potrebama i iskustvom.	– prepoznaje svrhu govorenja i razgovaranja: vlastita i javna – organizuje govor i razgovor prema uputama upotrebljavajući bosanske riječi i u skladu s govornom normom bosanskoga jezika – opisuje osobu i predmet u skladu s jednostavnom strukturom prema uputama – pripovijeda hronološki nižući događaje – prepoznaje i svojim riječima izriče temu i ideju u slušanom i čitanom književnom i neknjiževnom tekstu – prepričava slušani i čitani tekst prema svojim bilješkama – poštuje pravila pristojnog razgovora te uvažava i prihvata različitosti i vrijednosti svoje kulture i kulture svojih sagovornika	– razgovara o svakodnevnim događajima i iznosi svoja mišljenja u skladu s bontonom i tokom razgovora – prepoznaje dijalekte bosanskoga jezika u odnosu na standardni jezik
BJIK OŠ A.5.2. Učenik čita duže tekstove na bosanskom jeziku u skladu s jezičkim razvojem i sposobnostima.	– čita duže tekstove na bosanskom jeziku zadane i prema svom izboru – razlikuje promjenjive vrste riječi od nepromjenjivih na temelju konteksta u jednostavnim tekstovima – prepoznaje padež imenica pomoću pitanja u rečenici	– piše duže književne i neknjiževne tekstove na bosanskom jeziku i pokazuje razumijevanje pročitanog teksta te prepoznaje usvojena jezička pravila
BJIK OŠ A.5.3. Učenik piše rečenice i kraće tekstove na bosanskom jeziku u skladu sa stepenom jezičkog razvoja.	– prepoznaje jednoznačne i višeznačne riječi u pisanju – tačno piše često upotrebljavane riječi u padežima u kojima su glasovne promjene – tačno piše promjenjive vrste riječi u svim padežima – razlikuje pisanje <i>i je</i> i <i>je</i> (refleks glasa <i>jat</i>) – piše nekoliko grafema pisma ćirilice (pored grafema <i>E, M, O, A, K, T</i> koji su potpuno isti na latinici i na ćirilici, učenici uče i druge grafeme te sami slažu riječi)	– piše duže rečenice pisanim i štampanim slovima – piše nekoliko grafema i riječi na pismu ćirilici – razlikuje usvojena gramatička i pravopisna pravila
BJIK OŠ A.5.4. Učenik upoznaje historiju bosanskoga jezika, uči o pismima koja su se koristila u Bosni i Hercegovini u prošlosti.	– uči o pismima kroz historiju – glagoljici, bosančici, arebici, ćirilici i latinici – opisuje svojim riječima važnost očuvanja historije jezika i pisma koja su upotrebljavali naši preci – vizualno prepoznaje najvažnije srednjovjekovne spomenike	– prepoznaje pisma korištena u srednjovjekovnoj Bosni – prepoznaje važnost očuvanja spomenika i dokumenata srednjovjekovne Bosne

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučene teme: moja porodica i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci i druge znamenite osobe iz Bosne i Hercegovine, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A) trebaju biti povezani s područjima *Čitam i promišljam bosanski* (B) i *Moje bosansko nasljeđe* (C).

Preporučeni jezički sadržaji:

Govorni obrasci: opisivanje navika i rutinskih radnji, traženje i davanje uputa, izražavanje odnosa između bića, pisanje čestitki, razglednica, pisanih zadaća, pisanje na ćirilici.

Leksičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Poučavanje jezičkih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičkog razvoja i iskustva učenika.

Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik učestvovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.

DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

BJIK OŠ B.5.1.

Učenik objašnjava doživljaje, misli, osjećanja i zapažanja književnoga teksta bosanske književnosti.

- izražava doživljaje, osjećanja i mišljenje o slušanim i čitanim književnim tekstovima
- opisuje svoja razmišljanja i stavove o vrijednostima u slušanom i čitanom književnom tekstu
- prepoznaje glavne ideje i problematiku književnoga teksta te ih povezuje sa stvarnošću i svojim čitalačkim iskustvom

- objašnjava svoje stavove i razmišljanja o pročitanoj bosanskoj književnosti te razlikuje osnovna obilježja književnih tekstova

BJIK OŠ B.5.2.

Učenik čita duže književne tekstove bosanske književnosti u skladu s jezičkim razvojem i sposobnostima.

- čita duže tekstove bosanske književnosti (priče, bajke, basne)
- objašnjava razliku između književnih i neknjiževnih tekstova
- razlikuje tekstove prema pjesničkim, proznim i dramskim obilježjima
- prepoznaje jezičko-stilska obilježja u tekstovima bosanske književnosti (epitaf, ilahija, kasida, gazel, rubajija i tarih)
- predstavlja i objašnjava svoj izbor za cjelovito čitanje među ponuđenim književnim tekstovima

- čita duže književne tekstove na bosanskom jeziku i pokazuje razumijevanje pročitanoj književnosti

BJIK OŠ B.5.3.

Učenik se kreativno izražava potaknut doživljajima književnoga teksta.

- čita i izabire bosanske književne tekstove u poučnim časopisima za djecu, knjigama za djecu i edukativnim internet stranicama
- pronalazi podatke u tekstovima iste tematike u različitim medijima kombinirajući izvore informacija prema svojim zanimanjima i potrebama
- istražuje, eksperimentiše i slobodno radi na temi koja mu je bliska
- poštuje tuđe intelektualno vlasništvo
- stvara različite radove prema vlastitim sklonostima
- razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima
- prikuplja vlastite radove u radnu mapu (portofolio) prateći vlastiti napredak

- iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti, piše kraće sastavke i pjesme na bosanskom jeziku koristeći se različitim medijima

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: priča, bajka, basna, epitaf, ilahija, kasida, gazel, rubajija i tarih.

Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječiji časopis 5 PLUS.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 5. razred osnovne škole

1. Lirska narodna pjesma: *Sestre bez brata*
2. Skender Kulenović: *Gromova đule* (izbor)
3. Narodne priče: *Mudri seljak i pametni građanin, Titiz i džomet, Dijete sa devet čiraka*
4. Husein Dervišević: *Prodavač osmijeha*
5. Mirsad Bećirbašić: *Harfa*
6. *Hiljadu i jedna noć* (izbor)
7. Nedžad Ibrišimović: *Sijelo mudraca, Bio jednom jedan*
8. Narodna bajka: *Dijete sa devet čiraka*
9. Džemaludin Latić: *Srebrna česma*
10. Ibrahim Kajan: *U očima ptice žute*
11. Alija Isaković: *Lijeve priče, Niko i Ništa*
12. Sevdalinka: *Platno bijeli Sarajka djevojka, Sarajevo, divno mjesto*
13. Branko Ćopić: *Bašta sljuzove boje*
14. Kemal Mahmutefendić: *Roman o novčiću* (roman)
15. Bajruzin Planjac: *Tajne djedovog mlina*
16. Rusmir Agačević (knjiga): *Bajke i priče*
17. Musa Ćazim Ćatić: *Bosna žubori*
18. Aleksa Šantić: *Ostajte ovdje*
19. Sevdalinka: *Đul djevojka pod đulom zaspala*
20. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Narodno blago*
21. Hamza Humo: *U Orašju*
22. Džemaludin Latić: *Srebrna česma*

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEDE

BJIK C.5.1. Učenik istražuje različite kulturne činioce u oblikovanju vlastitog identiteta, njeguje pozitivan odnos prema bosanskohercegovačkoj i bošnjačkoj kulturnoj baštini te prema drugim kulturama.	– prikuplja tekstove, priče, legende, slikovni materijal i sl. iz različitih izvora te stvara mape i zbirke prikupljenog materijala – od prikupljenog materijala odabire teme iz historije Bosne i Hercegovine i bošnjačkog naroda (prahistorijsko i antičko doba na prostoru današnje RH i BiH, nalazišta i lokaliteti na području RH i BiH te doseljavanje Slavena) koje predstavlja u obliku malih projekata	– povezuje prikupljene informacije, opisuje slikovni materijal te provodi vlastiti mali projekt, na temelju prikupljenog materijala donosi zaključke o svojem identitetu
BJIK C.5.2. Učenik istražuje i upoređuje različita obilježja geografskoga prostora Bosne i Hercegovine.	– pretražuje različite izvore i prikuplja informacije o glavnome gradu Bosne i Hercegovine, Sarajevu, i bosanskohercegovačkim regijama – opisuje položaj i način života pojedinih društvenih grupa	– opisuje položaj Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, izdvaja i pokazuje na geografskoj karti prirodno-geografske i upravne regije Bosne i Hercegovine
BJIK C.5.3. Učenik upoznaje umjetnička i tradicionalna djela muzičke i likovne umjetnosti.	– prepoznaje i razlikuje zvučne karakteristike folklorne muzike – izrađuje plakat/prezentaciju i izlaže o muzičkom ili likovnom umjetniku te iznosi svoje mišljenje – upoznaje elemente narodnih nošnji u Bosni i Hercegovini i bošnjačkoga naroda	– prepoznaje kontekst u kojem se izvodi/izvodila tradicionalna muzika, razlikuje vokalnu i instrumentalnu tradiciju, prepoznaje karakteristične muzičke instrumente po izgledu i obilježju tona, prepoznaje djelo likovne umjetnosti

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinoga ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

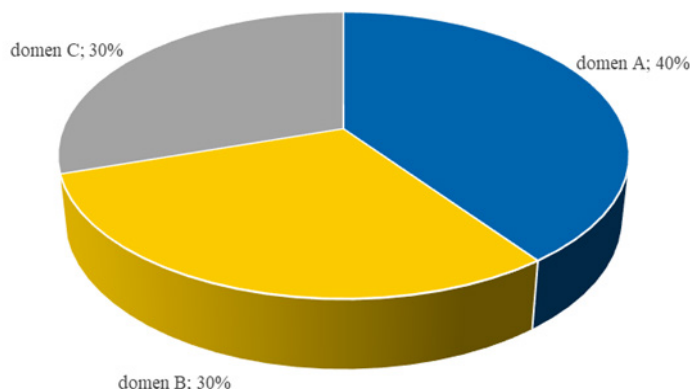
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazani u ovom ishodu uvjetuje dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

5. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 5. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
6. razred OŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.6.1. Učenik sluša književne i neknjiževne tekstove na bosanskom jeziku te govori i razgovara o slušanim i čitanim tekstovima.	– razlikuje svrhu govorenja i razgovaranja: vlastita i javna – govori i razgovara prema planu na zadanu temu upotrebljavajući bosanske riječi u skladu s govornom normom bosanskoga jezika – pripovijeda s različitih tačaka gledišta upotrebljavajući bosanske riječi i u skladu s govornom normom bosanskoga jezika – opisuje svojim riječima unutarnji prostor prema planu opisa – objašnjava značenje bosanskih riječi na temelju konteksta nakon slušanja i čitanja – poštuje pravila pristojnog razgovora te uvažava i prihvata različitosti i vrijednosti svoje kulture i kultura svojih sagovornika	– iskazuje svoje stavove i tvrdnje, misli i ideje u vezi s pročitanim tekstom, poštuje tok sata i bonton u razgovoru i diskusiji – prepričava događaj poštujući tok prepričavanja
BJIK OŠ A.6.2. Učenik čita duže tekstove bosanskoga jezika u skladu s jezičkim razvojem i sposobnostima.	– čita jednostavne duže tekstove i svojim riječima objašnjava njihovo značenje – čita kraće rečenice pisane ćirilicom – čita tekstove na različitim dijalektima bosanskoga jezika	– čita duže tekstove praveći potrebne stanke nakon interpunkcijskih znakova, razumije pročitano te prepoznaje dijalekte bosanskoga jezika
BJIK OŠ A.6.3. Učenik piše rečenice i duže tekstove bosanskoga jezika u skladu sa stepenom jezičkoga razvoja.	– piše jednostavne duže tekstove prema planu pisanja usavršavajući opis i pripovijedanje – piše školsku zadaću – piše nekoliko riječi i kratkih rečenica na ćirilici – upotrebljava pravilno glagolske oblike za izricanje vremena: prezent, perfekt, futur I – piše rečenične znakove u skladu s pravopisnim pravilima standardnoga bosanskog jezika – oblikuje ili sastavlja vezani tekst u koji je uvršten opis osobe	– prepoznaje u pisanju velika i mala slova u rečenici – piše sastavke poštujući pravila pisanja (uvod, glavni dio, završetak)
BJIK OŠ A.6.4. Učenik upoznaje historiju bosanskoga jezika za vrijeme osmanskoga perioda.	– prepoznaje i razlikuje tekstove pisane na bosančici i glagoljici – prepoznaje historijske činjenice iz doba turske vlasti (pisanje na arapskome, turskome i perzijskome jeziku te stvaranje arebice)	– prepoznaje pisma koja su se koristila u vrijeme osmanskoga perioda i arebicu korištenu u ovo doba

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučene teme: moja porodica i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci i druge znamenite osobe iz Bosne i Hercegovine, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja *Govorim i pišem bosanski* (A) trebaju biti povezani s područjima *Čitam i promišljam bosanski* (B) i *Moje bosansko nasljeđe* (C).

Preporučeni jezički sadržaji:

Govorni obrasci: govorenje o sebi i drugima, opisivanje ljudi, stvari, mjesta i osjećanja, prepričavanje prošlih događaja, uspoređivanje, čestitanje, pristojno ophođenje, pisanje pismenih zadaća, pisanje na ćirilici.

Leksičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti sa drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Poučavanje jezičkih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni razini jezičkog razvoja i iskustva učenika.

Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik učestvovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.

DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

BJIK OŠ B.6.1. Učenik obrazlaže svojim riječima stavove i razmišljanja nakon čitanja književnoga teksta bosanske književnosti.	– obrazlaže svoje doživljaje i mišljenje o slušanim i čitanim bosanskim književnim tekstovima – objašnjava svoje stavove i izdvađa vrijednosti u slušanom i čitanom književnom tekstu – uočava svrhu književnoga teksta: buđenje osjećanja i ljudske odgovornosti	– izražava doživljaj teksta, povezuje i obrazlaže vlastita iskustva i stavove te ih upoređuje s onima u tekstu; uočava svrhu teksta; obrazlaže razloge vlastitog odabira teksta
BJIK OŠ B.6.2. Učenik čita duže književne tekstove u skladu s jezičkim razvojem i sposobnostima.	– čita duže antologijske književne tekstove bosanske književnosti s razumijevanjem: narodne lirske, epske, lirsko-epske pjesme i priče – imenuje glavne likove, mjesto, vrijeme, temu i ideju književnog djela u čitanju – razlikuje osnovna obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova na antologijskim primjerima bosanske književnosti, npr. narodne lirske, epske, lirsko-epske pjesme, priče – razlikuje osnovna jezičko-stilska obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova na primjerima bosanske književnosti (usmena književnost – poslovice, uspavanke, sevdalinke, epistolarna književnost – krajišnička pisma) – predstavlja i objašnjava svoj izbor među ponuđenim književnim tekstovima za samostalno cjelovito čitanje – objašnjava svojim riječima pjesničke slike i preneseno značenje	– čita duže književne tekstove praveći potrebne stanke nakon interpunkcijskih znakova, razumije pročitano te prepoznaje dijalekte bosanskoga jezika
BJIK OŠ B.6.3. Učenik se kreativno izražava potaknut bosanskim književnim tekstom.	– čita i izabire bosanske književne tekstove u različitim izvorima prema svojim zanimanjima i potrebama – poštuje tuđe intelektualno vlasništvo – organizuje kvizove, izrađuje plakate, stvara druge radove prema vlastitoj zamisli – stvara različite radove prema vlastitim sklonostima – razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima – prikuplja vlastite radove u radnu mapu (portofolio) prateći vlastiti napredak	– iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti te prema tome odabire učestvovanje u dramatizaciji tekstova i izvođenju kraćih igrokaza; ilustruje tekst i crta strip; piše kraće pjesme i sastavke na bosanskom jeziku koristeći se različitim medijskim izvorima

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: narodne lirske, epske i lirsko-epske pjesme, priče, usmena književnost – poslovice, uspavanke, sevdalinke, epistolarna književnost – krajišnička pisma.

Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječiji časopis *5 PLUS*.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 6. razred osnovne škole

1. Narodne usmene priče: *Ko je najjači na svijetu, Nijesam baš iz Sarajeva*
2. Narodne poslovice (izbor iz *Narodnog blaga*)
3. Nasiha Kapidžić Hadžić: *Vezani most*
4. Zija Dizdarević: *Prosanjane jeseni*
5. Skender Kulenović: *Šarenka, Cesta, Moj brat*
6. Alija H. Dubočanin: *Tiha rijeka djetinjstva*
7. Ahmet Hromadžić: *Okamenjeni vukovi*
8. Zejčir Hasić: *Jedini na svijetu, Praviš se važan*
9. Musa Ćazim Ćatić: *Bosna žubori*
10. Enes Kišević: *Kiša*
11. Ibrahim Kajan: *Kad bi jesen oči imala*
12. Nura Bazdulj-Hubijar: *Dvije ljubavi mog djetinjstva, Ruža*
13. Sevdalinke: *Djevojka više s visoka brda*
14. Irfan Horozović: *Vauvan*
15. Isak Samokovlija: *Mirjamina kosa*
16. Rusmir Agačević: *slikovnica Ajvaz-dedo*
17. Branko Ćopić: *Bašta sljezove boje*
18. Šukrija Pandžo: *Ruka na kosi*
19. Sevdalinka: *Ima l' jada k'o kad akšam pada*
20. Branko Ćopić: *Bosanski trkači*
21. Nedžad Ibrišimović: *Bosna, to je jedna dobra zemlja*
22. Mehmedalija Mak Dizdar: *Ruka*

DOOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK C.6.1.

Učenik uočava i opisuje prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja Bosne i Hercegovine.

- opisuje određenu historijsku ličnost, iznosi svoje spoznaje te tumači razloge njezine važnosti danas
- provodi učeničke projekte o zanimljivostima Bosne i Hercegovine
- upoređuje i opisuje geografska obilježja Bosne i Hercegovine
- analizira podatke prikupljene istraživanjem na zadanu historijsku temu: stvaranje bosanske države, bosanski banovi i kraljevi, pad Bosne pod osmansku vlast, društveno-gospodarske promjene za vrijeme osmanske vlasti u Bosni Hercegovini
- izlaže svoj rad o historijskim i geografskim obilježjima Bosne i Hercegovine

- odabire historijsku ili geografsku temu, opisuje historijski razvoj bosanske države i važnost pojedinih historijskih ličnosti, svoj rad prezentira samostalno ili u grupi

BJIK C.6.2.

Učenik istražuje djela kulturne baštine i tradicije važne u oblikovanju kulture bošnjačkoga naroda.

- opisuje karakteristike pojedinog muzičkog djela i iznosi svoj utisak i mišljenje
- posmatra, istražuje i opisuje likovna ostvarenja bosansko-hercegovačke kulturne baštine
- izrađuje model ili maketu znamenitih građevina iz Bosne i Hercegovine: Stari most u Mostaru, Most Mehmed-paše Sokolovića u Višegradu, Ferhat-pašine džamije u Banjoj Luci, Vijećnice u Sarajevu i sl.
- izlaže rad o odabranom djelu te iznosi mišljenje o njegovim karakteristikama

- prepoznaje djela bosansko-hercegovačke i bošnjačke kulturne baštine te uočava osnovne karakteristike

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se stvaraju odgojno-obrazovni ishodi iz domen *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

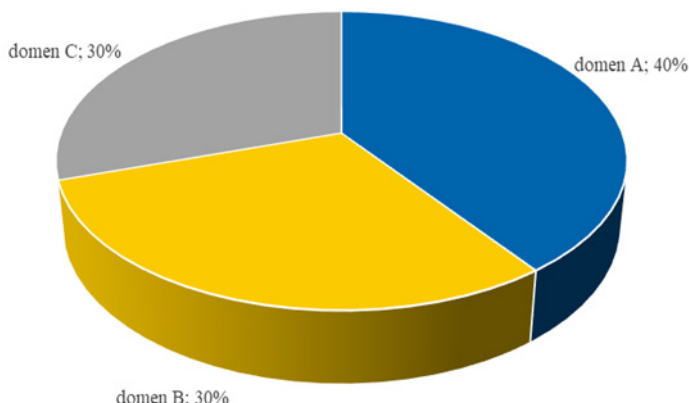
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

6. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 6. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
7. razred OŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.7.1. Učenik sluša i tumači složenije kraće tekstove te govori i razgovara prema planu primjenjujući vještine razgovora u grupi.	- govori i razgovara prema planu primjenjujući vještine razgovora u grupi: uvjeravanje, nagovaranje i pregovaranje - razlikuje svrhu slušanja: vlastita i javna - objašnjava vlastito mišljenje i stajalište na temelju slušanog i čitanog teksta u skladu s dobi i iskustvom - opisuje vanjski prostor prema planu opisa - govori i razgovara u skladu s govornom normom bosanskoga jezika i upotrebljava bosanske riječi iz slušanih i čitanih književnih i neknjiževnih tekstova - donosi zaključke na temelju slušanog i čitanog teksta - uočava uzročno-posljedične odnose u slušanom i čitanom tekstu - poštuje pravila pristojnog razgovora te uvažava i prihvata različitosti i vrijednosti svoje kulture i kultura svojih sagovornika	– razgovara poštujući tok razgovora i uspješno pripovijeda o događajima/ doživljajima te pokazuje znanje o zavičajnim govorima
BJIK OŠ A.7.2. Učenik čita duže tekstove bosanskoga jezika sa razumijevanjem.	- čita književne i neknjiževne tekstove bosanskoga jezika (ljetopis, drame, odlomke, jezički sadržaj) - čita kraće tekstove (književne i neknjiževne) na ćirilici - čita tekstove u kojima se nalaze različiti dijalekti te iste dijalekte prepoznaje - prepoznaje članove u rečenici i imenuje ih - uči čitati s govornim vrednotama (pravičan izgovor, stanka/pauza u čitanju, brzina čitanja, jačina i visina glasa te boja glasa)	– čita pazeći na ispravan izgovor riječi, pokazuje trud u učenju čitanja s govornim vrednotama, prepoznaje članove u rečenici za vrijeme čitanja
BJIK OŠ A.7.3 Učenik piše sastavke i duže tekstove bosanskoga jezika u skladu sa stepenom jezičkog razvoja.	- piše veliko slovo u jednočlanim i višečlanim imenima pokrajina i krajeva, dijelova naselja - piše i izgovara zamjenicu <i>sebe</i> (<i>se</i>) uz povratne glagole - vježbanje i savladavanje opisnim i pripovjedačkim diskursom na bosanskome jeziku - piše infinitiv i glagolski pridjev radni - prepoznaje u pisanju glasovne promjene - piše zarez u prosto i složenoj rečenici	- piše pravilno duže rečenice prepoznajući i upotrebljavajući pravilno glasove, glasovne promjene, glagolska vremena i poštujući red riječi u rečenici - piše nekoliko riječi i/ili kratkih rečenica na ćirilici

	– upotrebljava pravilno tačku, zarez i apostrof – prepoznaje proste rečenice i samostalne rečenične članove (subjekt, predikat, atribut, objekat, priloške odredbe i apozicija) – piše diktat i dnevnik – piše nekoliko kraćih rečenica na ćirilici – piše pisanu zadaću	
BJIK OŠ A.7.4 Učenik upoznaje historiju bosanskoga jezika iz doba osmanske i austrougarske vlasti.	– prepoznaje tekstove pisane na glagoljici, bosančici, arabici te ih razlikuje i određuje vrijeme nastanka (stoljeće) – upoznaje se s begovim pismom i krajišničkim pismima – prepoznaje ulogu očuvanja bosančice u djelima bosanskih fanjevaca	– uočava važnost starih historijskih dokumenata – određuje vrijeme nastanka pisama te prepoznaje krajišnička pisma – imenuje franjevce koji su očuvali bosančicu i bosanski jezik
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučene teme: moja porodica i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci i druge znamenite osobe iz Bosne i Hercegovine, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Preporučeni jezički sadržaji: Govorni obrasci: razumijevanje svijeta tehnologije i industrije, opisivanje, kreativno izražavanje, pristojno ophođenje, pisanje pisanih zadaća, pisanje na ćirilici. Leksičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred. Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Poučavanje jezičkih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni nivou jezičkog razvoja i iskustva učenika. Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik učestvovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.		
DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK OŠ B.7.1. Učenik izražava vrijednost i utjecaj književnoga teksta bosanske književnosti na oblikovanje vlastitih stavova i vrijednosti.	– komentariše doživljaje i mišljenje o slušanim i čitanim bosanskim književnim tekstovima – obrazlaže svoje stavove i izdvaja vrijednosti u slušanom i čitanom književnom tekstu – objašnjava utjecaj književnoga teksta na oblikovanje vlastitih stavova i vrijednosti	– tumači tekst i otkriva njegovo značenje, objašnjava utjecaj teksta na stvaranje mišljenja o sebi i drugima; objašnjava vlastiti izbor teksta s obzirom na tematiku i likove
BJIK OŠ B.7.2. Učenik čita duže književne tekstove bosanske književnosti s razumijevanjem.	– čita duže književne tekstove na bosanskome jeziku (ljetopis, drame, odlomke romana) – uočava estetska obilježja književnoga teksta bosanske književnosti u odnosu na neknjiževne tekstove – razlikuje osnovna obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova i prepoznaje jezičko-stilska obilježja na antologijskim primjerima bosanske književnosti (stećci, usmena narodna balada: <i>Hasanaginica</i>, <i>Mujo gleda Ajkunu djevojku</i>, ljetopis) – objašnjava svojim riječima pjesničke slike i preneseno značenje teksta – predstavlja i objašnjava svoj izbor među ponuđenim književnim tekstovima za samostalno cjelovito čitanje	– čita duže tekstove te upoređuje djela slične tematike i upotrebljava hronološki red pri opisivanju događaja
BJIK OŠ B.7.3. Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom.	– pronalazi informacije u različitim izvorima prema svojim interesima i potrebama (literatura u skladu s postavljenim zadatkom, informacije o temi koja ga zanima i sl.) – upoređuje informacije sličnoga sadržaja pronađene u različitim izvorima i izabire ih prema korisnosti – istražuje, otkriva i slobodno radi na temi koja mu je bliska – stvara različite radove prema vlastitim sklonostima – razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima – prikuplja vlastite radove u radnu mapu (portfolio) prateći vlastiti napredak	– iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti te prema tome odabire učestvovanje u dramatizaciji tekstova i izvođenju kraćih igrokaza; ilustruje tekst i crta strip; piše kraće pjesme i sastavke na bosanskome jeziku

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: ljetopis, drame, odlomci romana, usmena narodna balada: *Hasanaginica*, *Mujo gleda Ajkunu djevojku*, ljetopis. Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječiji časopis 5 PLUS.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 7. razred osnovne škole

1. Mak Dizdar: *Modra rijeka*
2. Zijo Dizdarević: *Majka*
3. Usmena balada: *Hasanaginica*
4. M. M. Bašeskija: *Ljetopis* (izbor)
5. Sevdalinke: *Oj, djevojko, džidžo moja, Srdo moja, ne srdi se na me*
6. Ćamil Sijarić: *Hrt*
7. Nura Bazdulj-Hubijar: *Ruža*
8. Musa Ćazim Ćatić: *Poezija* (izbor)
9. Edhem Mulabdić: *Bajram*
10. Usmena balada: *Mujo gleda Ajkunu djevojku*
11. Meša Selimović: *Tvrđava* (odlomak)
12. Šaljiva narodna priča: *Nasrudin hodža i mudrac*
13. Isak Samokovlija: *Nosač Samuel* (odlomak)
14. Alija Nametak: *Tuturuza i Šeh Meco* (odlomak)
15. Ahmed Muradbegović: *Izbor iz novela*
16. Branko Ćopić: *Orlovi rano lete* (odlomak)
17. Mehmedalija Mak Dizdar: *Gorčin, Kosara*
18. Abdulah Sidran: *San o Bašeskiji*
19. Sevdalinka: *Snijeg pade na behar na voće*

DOMENA C– MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK C.7.1.

Učenik prepoznaje i opisuje važnosti nasljeđa i vlastitog identiteta kao pripadnika bošnjačkoga naroda, europskoga građanina i građanina svijeta pokazujući poštovanje prema drugima i drugačijima.

- raspravlja o važnosti identiteta za narod
- izrađuje turističke karte pojedinih regija Bosne i Hercegovine
- promatra i opisuje arhitekturu i značenje kulturno-historijskih spomenika u Bosni i Hercegovini
- izdvaja, opisuje i povezuje historijske periode u razvoju Bosne i Hercegovine: osmanski period, bosanskohercegovački ustanci, austrougarska okupacija i austrougarski period
- izdvaja i opisuje važnost bosanskohercegovačkih velika: glumci, naučnici, sportisti

– opisuje raznolikost kulturnog nasljeđa i važnost očuvanja nacionalne kulture, navodi i povezuje historijske periode u razvoju Bosne i Hercegovine, navodi primjere kulturno-historijskih spomenika u Bosni i Hercegovini te opisuje njihove karakteristike

BJIK C.7.2.

Učenik upoznaje i istražuje primjere umjetničke muzike i likovne umjetnosti.

- sluša odabrane primjere muzike
- osmišljava i predstavlja rad o odabranom muzičkom djelu
- posmatra likovna postignuća značajnih umjetnika, određuje periode u kojem su nastala te uočava glavne karakteristike

– upoređuje tradicijsku i popularnu muziku prema izvođačkom sastavu, primjeni i kontekstu, prepoznaje likovna djela značajnih umjetnika i periode u kojima su nastala

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

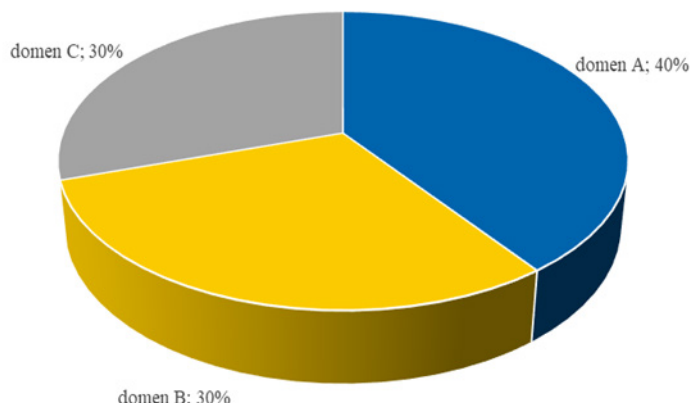
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazani u ovom ishodu uvjetuju dobi i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

7. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 7. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
8. razred OŠ		
DOMENA A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK OŠ A.8.1. Učenik sluša i procjenjuje složenije duže tekstove te govori i razgovara u skladu sa svrhom govorenja i razgovaranja.	- govori i razgovara u skladu sa svrhom govorenja i razgovaranja - primjenjuje vještinu razgovora u grupi i poštuje razgovorne obrasce u grupi - sluša tekst samostalno birajući svrhu slušanja - izriče svoje mišljenje i stavove argumentirajući ih - procjenjuje važnost slušanih podataka - govori i razgovara u skladu s govornom normom bosanskoga jezika te upotrebljava bosanske riječi - poštuje pravila pristojnog razgovora te uvažava i prihvata različitosti i vrijednosti svoje kulture i kulture svojih sagovornika	- u razgovoru iznosi svoje ideje, mišljenja i stavove o određenoj temi te se trudi da dokaže svoje tvrdnje - uspjeva usmeno ispričati priču koju je u trenutku izmislio - prepoznaje strane riječi u tekstovima bosanskoga jezika
BJIK OŠ A.8.2. Učenik čita duže tekstove u skladu s jezičkim razvojem i sposobnostima.	- čita duže književne i neknjiževne tekstove na bosanskom jeziku - čita tekstove na različitim dijalektima te ih imenuje - prepoznaje zavisnosložene i nezavisnosložene rečenice u čitanju - pokazuje znanje u čitanju s govornim vrednotama - čita rečenice i kraće tekstove na ćirilici	čita složenije tekstove s razumijevanjem, prepoznaje različite dijalekte te uspješno savladava čitanje s govornim vrednotama
BJIK OŠ A.8.3. Učenik piše sastave i duže tekstove bosanskoga jezika.	- piše proste i složene rečenice - u pisanju razlikuje vrste složenih rečenica (zavisne i nezavisne) - piše pravilno refleks glasa <i>jat</i> - piše zarez u prostoj i složenoj rečenici - razlikuje upravni i neupravni govor u pisanju - piše scenarij za film - piše kraće rečenice na pismu ćirilici	oblikuje tekstove složenih opisnih i pripovjednih struktura te pokazuje usvojeno znanje o pravilnome pisanju rečenica, rečeničnih članova te glasovnih promjena i glasova
BJIK OŠ A.8.4. Učenik upoznaje historiju bosanskoga jezika od 19. stoljeća do danas.	- prepoznaje važnost sevdalinke za bosanski jezik (jezik sevdalinke) - upoznaje se sa najvažnijim časopisima u historiji BiH u kojima se nastojao očuvati bosanski jezik i njegova ljepota - upoznaje se sa književno-jezičnim reformama bošnjačkih književnika i lingvista	- prepoznaje historijske činjenice vezane za sevdalinku - imenuje najvažnije časopise, književnike i lingviste zaslužne za očuvanje bosanskoga jezika i njegove ljepote

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučene teme: moja porodica i ja, sadašnjost, moji korijeni, književnost za djecu i mlade, BiH i vrijeme, prirodne ljepote, uža zajednica, slobodno vrijeme, zavičaj i domovina, posebni dani i datumi, slavni Bošnjaci i druge znamenite osobe iz Bosne i Hercegovine, tradicionalno i moderno. U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A) trebaju biti povezani s područjima *Čitam i promišljam bosanski* (B) i *Moje bosansko nasljeđe* (C).

Preporučeni jezički sadržaji:

Govorni obrasci: Razgovor o putovanju, opisivanje mjesta, razmjene informacija, primjena kreativnosti, opisivanje događaja, pisanje pisanih zadaća, pisanje na ćirilici.

Leksičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Gramatičke strukture biraju se primjereno razvojnoj dobi učenika vodeći računa o povezanosti s drugim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Ciklično se ponavljaju i proširuju u odnosu na prethodni razred.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Poučavanje jezičkih sadržaja temelji se na govornoj komunikaciji i učenju iz situacije igrom, pjesmom i dramatizacijom. Novi se sadržaji uvode na temelju poznatih jezičkih sadržaja koji su prilagođeni nivou jezičkog razvoja i iskustva učenika.

Učitelj organizuje aktivnosti govorenja i razgovaranja u kojima će učenik učestvovati u govornom činu u osmišljenim komunikacijskim situacijama.

DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

BJK OŠ B.8.1.

Učenik obrazlaže svoja iskustva, zapažanja i misli nakon čitanja književnoga teksta bosanske književnosti i vrednuje ga uz pomoć uputa.

– komentariše doživljaje i svoja iskustva o slušanim i čitanim bosanskim književnim tekstovima
– obrazlaže svoju ocjenu književnoga teksta uz pomoć uputa
– upoređuje i vrednuje književni tekst za vrijeme čitanja

– objašnjava odnos proživljenoga iskustva i iskustva stečenog čitanjem teksta; prosuđuje tekst i obrazlaže vlastita stajališta; obrazlaže vlastiti izbor teksta i opisuje njegovu ulogu u skladu s vlastitim iskustvom

BJK OŠ B.8.2.

Učenik čita duže književne tekstove, odlomke, putopise, ljetopise bosanske književnosti u skladu sa sposobnostima.

– čita književne tekstove bosanske književnosti s razumijevanjem
– razlikuje osnovna obilježja pjesničkih, proznih i dramskih tekstova te prepoznaje jezičko-stilska obilježja na antologijskim primjerima bosanske književnosti (usmena književnost: sevdalinke, Skender Kulenović – *Stećak*, alhamijado književnost – *Ašiklijski elif ba* – Fejzo Softa, književnost bosanskih franjevac – poučne priče Matije Divkovića i jedinstven primjer lirske romana: *Grozdanin kikot* Hamza Humo)
– uočava stilske figure bosanske književnosti
– prepoznaje kulturološke posebnosti likova, događaja i opisanih gradova u tekstovima bosanske književnosti za vrijeme čitanja
– predstavlja i objašnjava svoj izbor među ponuđenim književnim tekstovima za samostalno cjelovito čitanje

– čita složenije tekstove bosanske književnosti, u čitanju uočava karakteristike stila pisanja i kulturološke posebnosti opisa bosanskih pisaca u čitanim tekstovima

BJK OŠ B.8.3.

Učenik se kreativno izražava potaknut književnim i neknjiževnim tekstom koristeći se osnovama medijske pismenosti.

– pronalazi informacije u različitim izvorima prema svojim zanimanjima i potrebama (literatura u skladu s postavljenim zadatkom, informacije o temi koja ga zanima i sl.)
– upoređuje informacije sličnoga sadržaja pronađene u različitim izvorima i izabire ih prema korisnosti
– istražuje, otkriva i slobodno radi na temi koja mu je bliska
– stvara različite radove prema vlastitim sklonostima
– razvija čitalačke navike prema vlastitom izboru i sklonostima
– prikuplja vlastite radove u radnu mapu (portfolio) prateći vlastiti napredak

– iskazuje svoja zanimanja i/ili sposobnosti, ilustruje tekst i crta strip; piše pjesme i sastave na bosanskom jeziku

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Čitam i promišljam bosanski* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Moje bosansko nasljeđe*.

Preporučene vrste tekstova: usmena književnost: sevdalinke; Skender Kulenović: *Stećak*; alhamijado književnost: *Ašiklijski elif ba* – Fejzo Softa; književnost bosanskih franjevac – poučne priče Matije Divkovića; jedinstven primjer lirske romana: *Grozdanin kikot* – Hamza Humo.

Medijski sadržaji: bosanski animirani filmovi, filmske bajke, dječiji časopis *5 PLUS*.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Preporučeni književni tekstovi za 8. razred osnovne škole

1. Nedžad Ibrišimović: *Karabeg*
2. M. M. Bašeskija: *Ljetopis*
3. Ćamil Sijarić: *Hasan, sin Huseinova, Koza*
4. Zuko Džumhur: *Putopis, Hodoljublja* (izbor)
5. Edhem Mulabdić: *Zeleno busenje* (odlomak)
6. Abdulah Sidran: *Mala noćna konferencija*
7. Usmena balada: *Tambur bije čelebija Mujo, Smrt Omera i Merime, Hasanaginica*
8. Alija Isaković: *Bosna moja, ljepša si od raja*
9. Meša Selimović: *Tvrđava* (odlomak)
10. Skender Kulenović: *Stećak*
11. Sevdalinka: *Majka Fatu kroz tri gore više*
12. Hamza Humo: *Grozdanić kikot* (odlomak)
13. Fejzo Softa: *Ašiklijski elf ba*
14. Mehmedalija Mak Dizdar: *Zapis o zemlji*
15. Ivo Andrić: *Aska i vuk*
16. Derviš Sušić: *Nevakat ili Veliki Vezir*
17. Musa Ćazim Ćatić: *U aleji, Ja sam vjerni rob ljepote*
18. Skender Kulenović: *Na pravi put sam ti, majko, iziš'o*
19. Aleksa Šantić: *Emina*
20. Sevdalinke: *Ne klepeći nanulama, Jutros mi je ruža procvjetala*

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK C.8.1.

Učenik prepoznaje i opisuje nacionalne i kulturne motive koji su mu poznati iz svakodnevnoga života, tradicije, umjetnosti i medija.

- upoznaje i istražuje dosege u područjima nauke, umjetnosti, tehnike kulture i sporta Bošnjaka u Bosni Hercegovini
- opisuje i određuje karakteristike savremene muzike i imenuje nekoliko predstavnika
- prepoznaje muzički primjer i navodi autora
- upoznaje i istražuje historijske periode Bosne i Hercegovine te izrađuje prezentacijski rad na odabranu temu: BiH u doba 1. i 2. svjetskog rata, moderno doba, Bošnjaci u Hrvatskoj
- izrađuje turističku kartu Bosne i Hercegovine sa svim obilježjima i prirodnim bogatstvima

- opisuje nacionalni simbol (u vidu osobe, umjetničkoga, naučnog, kulturnog, sportskog postignuća, posebnosti ili prirodne ljepote) te izrađuje i izlaže prezentacijski rad

BJIK C.8.2.

Učenik upoređuje karakteristike svoje nacionalne kulture s ostalim kulturama na području Evrope.

- opisuje državno uređenje Bosne i Hercegovine, njezin položaj i ulogu u Evropi i svijetu
- izrađuje rad u kojem odgovara na pitanja: Kojim vrijednostima težim? Šta mogu naučiti od drugih? Kako pridonosim napretku zajednice? Kako drugi utječu na mene? Kako ja utječem na druge?

- opisuje ulogu i položaj Bosne i Hercegovine u Evropi te iznosi svoje mišljenje o važnosti njegovanja i očuvanja vlastitog nacionalnog identiteta, donosi zaključke o važnosti tolerancije i uvažavanja drugih i drugačijih

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Učitelj ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

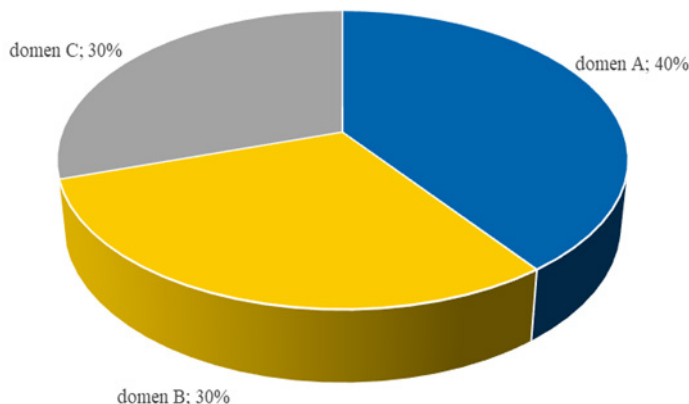
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

8. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 8. razred OŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda učitelji mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Izbor lektire za nastavu od 5. do 8. razreda osnovne škole

1. Skender Kulenović: *Divanhana* (izbor)
2. Ahmet Hromadžić: *Okamenjeni vukovi*
3. Vehid Gunić: *Sevdalinke o gradovima*
4. Šaljive narodne priče (izbor)
5. Kemal Mahmutefendić: *Roman o novčiću*
6. Alija Isaković: *Lijeve priče*
7. Tisuću i jedna noć (izbor)
8. *Izbor priča bošnjačkih pisaca za djecu* (priredili A. H. Dubočanin i M. Musagić)
9. Evlija Čelebija: *Putopis* (izbor priča o bosanskim gradovima)
10. Mula Mustafa Bašeskija: *Priče i bajke uz ljetopis* (izbor)
11. Irfan Horozović: *Vauvan, Talhe*
12. Meša Selimović: *Tvrđava*
13. Aida Alagić: *Sve zbog 7. b*
14. Hamza Humo: *Grozdanin kikut*
15. Fejzo Softa: *Ašiklijski elif-be*
16. Zuko Džumhur: *Hodoljublja* (odlomak)
17. Enes Duraković: *Antologija bošnjačke pripovijetke 20. vijeka* (izbor)
18. *Brez Bošnjaka ne ima junaka* (izbor narodnih pjesama)
19. Ahmed Muradbegović: *U vezirovim odajama*
20. *101 sevdalinka* (priredio: M. Maglajlić)
21. Čamil Sijarić: *Zapisi o gradovima*
22. Derviš Sušić: *Veliki vezir* (drama)
23. Dževad Karahasan: *Tri sna ljetne noći* (pripovijetka)
24. Osman Aziz: *Svijet za sebe* (pripovijetka)
25. Mehmedalija Mak Dizdar: *Kameni spavač* (izbor)
26. Branko Ćopić: *Orlovi rano lete*
27. Isak Samokovlija: *Nosač Samuel*

Narodne pjesme Bosne i Hercegovine**Pjevanje i slušanje:**

1. Svatovske
 - *Dobro došli, kićeni svatovi*
 - *Trepetiljka trepetala* (Mostar)
 - *Dobro došli, muštuluci* (Neum)
 - *Đevovanje – moje carovanje* (Trebinje)
 - *Visoko se viju labudovi* (Banja Luka)
2. Sevdalinke
 - *S one strane Plive*
 - *Hasanagin sevdah*
 - *Žute dunje*
 - *Telal više po Hercegovini*
 - *Tebi, majko, misli lete*

- *Uzeh đugum i maštrafu*
- *Emina*
- *U džulbašči*
- *U Trebinju gradu*
- *Ne ašikuj, Mujo*
- *Kad puhnuše sabahzorski vjetrovi*
- *Prošetala Hana pehlivana*
- *Kolika je Jahorina planina*
- *Kad je podoh na Bentbašu*
- *Ko se ono brijegom šeće?*
- *Gonde, ružo*
- *Kiša pada, trava raste*
- *Moj dilbere*
- *Zvijezda tjera Mjeseca*
- *Đela, Fato, đela, zlato*
- *Alija se do jezera krade*
- *Djevojko, pod brdom*
- *Sinoć ja i moja kona*
- *Zapjevala bulbul ptica*
- *Od kako je Banja Luka postala*
- *Kraj tanana šadrvana* (stihovi: Heinrich Heine, prepjev: Safvet-beg Bašagić)

Napomena: Navedene pjesme i tematske jedinice učitelj upotrebljava od 5. do 8. razreda po potrebi i procjeni dobi učenika i njegova razumijevanja te se sve teme i pjesme prožimaju kroz sva tri domena: domen A – *Govorim, slušam i pišem bosanski*, domen B – *Čitam i promišljam bosanski* i domen C – *Moje bosansko nasljeđe*.

Popis jezičkih priručnika za sve razrede osnovne škole:

- Bulić, Refik. 2022. *Bosanski pravopis*. Institut za bosanski jezik i književnost. Sarajevo.
- Čedić, Ibrahim i dr. 2007. *Rječnik bosanskoga jezika*. Institut za jezik. Sarajevo.
- Halilović, Senahid. 1996. *Pravopis bosanskoga jezika*. Preporod. Sarajevo.
- Halilović, Senahid; Palić, Ismail; Šehović, Amela. 2011. *Rječnik bosanskoga jezika*. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.
- Jahić, Dževad. 1999. *Školski rječnik bosanskog jezika*. Ljiljan. Sarajevo.
- Jahić, Dževad. 2011. *Rječnik bosanskoga jezika*. ANUBiH: Bošnjačka asocijacija. Sarajevo.
- Jahić, Dževad; Halilović, Senahid; Palić, Ismail. 2000. *Gramatika bosanskoga jezika*. Dom štampe. Zenica.

Srednja škola

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
1. razred SŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.1.1. Učenik sluša i opisuje različite tekstove te govori i razgovara s određenom svrhom.	– određuje namjenu govornoga i razgovornoga teksta (obavješćavanje, uvjeravanje, zabavljanje) – razgovara o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – objašnjava svojim riječima jezičke i govorne karakteristike slušanoga teksta – objašnjava odnos između jezika, govora i pisma – uočava razliku između standardnoga bosanskog jezika i njegovih idioma – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – na temelju slušanoga teksta oblikuje govorni ili pisani tekst – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tok sata – primjenjuje izgovorna (ortoepska) pravila standardnoga bosanskog jezika u skladu s pripadajućim funkcionalnim i situacijskim stilom teksta	– učenik tumači i analizira jezičke i govorne vrednote slušanoga teksta te uočava razliku između standardnoga bosanskog jezika i njegovih idioma
BJIK SŠ A.1.2. Učenik čita i opisuje književne i neknjiževne tekstove pokazujući razumijevanje.	– čita tekstove i odgovorima na pitanja pokazuje razumijevanje pročitano – pojašnjava strukturna obilježja teksta – izdvaja informacije u skladu sa svrhom čitanja te razlikuje informacije po važnosti – poštuje pauze označene interpunkcijskim znakovima u čitanju – čita i prepoznaje ćirilčne grafeme – prepoznaje grafijski sistem bosanskoga jezika – prepoznaje tipove vezanoga teksta u čitanju (pripovijedanje, opisivanje i raspravljavanje) – opisuje strukturna obilježja teksta – opisuje tekst prema zadanim odrednicama: sadržaj, struktura, svrha, namjena	– učenik čita tekstove, pojašnjava strukturna obilježja teksta i poštuje pauze/stanke označene interpunkcijskim znakovima
BJIK SŠ A.1.3. Učenik oblikuje jednostavne tekstove na standardnome bosanskom jeziku.	– analizira riječ kao morfološku i sintaktičku/sintksičku jedinicu – pojašnjava rečenicu kao sintaktičku i komunikacijsku jedinicu – pravilno piše foneme č, ć, dž, đ – pravilno piše refleks glasa <i>jat</i> – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, na zadanu ili slobodno odabranu temu	– učenik pravilno piše foneme u vezanim tekstovima te oblikuje vezani tekst sadržajno i logički
BJIK SŠ A.1.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i pisanih spomenika od 10. do 15. stoljeća.	– prepoznaje prve pisane spomenike bosanskog jezika – uočava specifičnost natpisa na stećcima – prepoznaje povelje bosanskih banova i kraljeva	– učenik prepoznaje i imenuje natpise na stećcima te povelje
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obavezne tekstne vrste: frazeme bosanskoga jezika, objektivni opis, rječnik nepoznatih riječi, tuđice u bosanskom jeziku, pravopis bosanskoga jezika – oblici tekstova: neprekinuti, mješoviti, isprekidani tekstovi – obavezne tekstne vrste: objektivni opis, tuđice u bosanskome jeziku, pravopis bosanskoga jezika, priopćenje/saopćenje, zapisnik, objektivni opis – obavezni sadržaji: tekstovi na različitim stećcima pronađenima u BiH, tekstovi povelja bosanskih banova i kraljeva (sa transkripcijom i bez transkripcije)		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnom radu prema posebnostima svoje struke i zanimanja. Učenik piše jednu školsku zadaću u svakom polugodištu i prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književnoumjetničkog stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka). Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući savladavanje vizualnim i tekstnim primjerima historijskih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za historijski razvoj bosanskoga jezika.		

DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

BJIK SŠ B.1.1. Učenik čita i izražava svoje mišljenje i svoj stav o bosanskom književnom tekstu na temelju čitalačkoga iskustva.	– čita tekstove bosanske književnosti prema vlastitom zanimanju – izdvaja informacije, razlikuje podatke po važnosti, objašnjava značenja, izražajno čita naglas primjenjujući pravilan akcenat i izgovor – izražava svoje mišljenje i stavove o književnom tekstu bosanske književnosti na temelju vlastitoga čitalačkog iskustva – iznosi svoj kritički stav o tekstu na temelju čitalačkog iskustva, znanja o svijetu i književnosti – izdvaja detalje koji su ga se dojmili i potaknuli na razmišljanje – potkrepljuje primjerima svoje mišljenje i stavove – objašnjava u čemu uživa dok čita	– učenik čita tekstove, iznosi kritički stav i vlastito mišljenje o tekstu te objašnjava pomoću primjera iz teksta
BJIK SŠ B.1.2. Učenik interpretira bosanski književni tekst te se stvaralački izražava prema vlastitom zanimanju.	– primjenjuje osnovne književno-teorijske pojmove za interpretaciju teksta – upoređuje različite interpretacije teksta – samostalno priprema i oblikuje vlastite radove u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje – dramatizira kraće tekstove (postavlja scenografiju, piše kraći sinopsis, priprema scenske i dramske igre) – oblikuje radove služeći se različitim tehnikama, oblicima izražavanja i medijima – predstavlja svoj rad individualno ili timski – imenuje književnohistorijski period u kojem je nastao književni tekst – opisuje književnohistorijski period u kojem je nastao književni tekst – uočava razlike i sličnosti u djelima nastalima u različitim historijskim, društvenim i kulturnim kontekstima – potkrepljuje primjerima obilježja književnohistorijskoga perioda u kojem je tekst nastao	– učenik oblikuje radove te u radovima primjenjuje književnoteorijske pojmove i predstavlja svoj rad

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenika se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnom satu i na samostalno čitanje (obaveznih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom se učenik usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitom izboru i predstavlja svoj stvaralački izričaj potaknut tekstem. Učenika se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pritom ga se usmjerava na izražavanje vlastitog literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastiti izričaj. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira.

Obavezni književni tekstovi: *Hasanaginica*, *Ženidba Smailagić Mehe*, *101 sevdalinka* (izbor – Munib Maglajlić), tekst *Povelje Kulina bana*, *Ljetopis popa Dukljanina*, Omer Hajjam – *Rubaije*

Obavezne književne vrste: lirska pjesma, balada, ep, historijski tekstovi, rubaije.

Obavezni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnohistorijskog perioda: srednji vijek, usmena književnost, osmanski period.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnom tekstu mogu se pratiti na svakom nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pismeno, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i skupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno.

Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnom i digitalnom okruženju, individualno ili grupno.

Predstavljanje književnog teksta prema vlastitom izboru može se povezati s predmetnim područjem

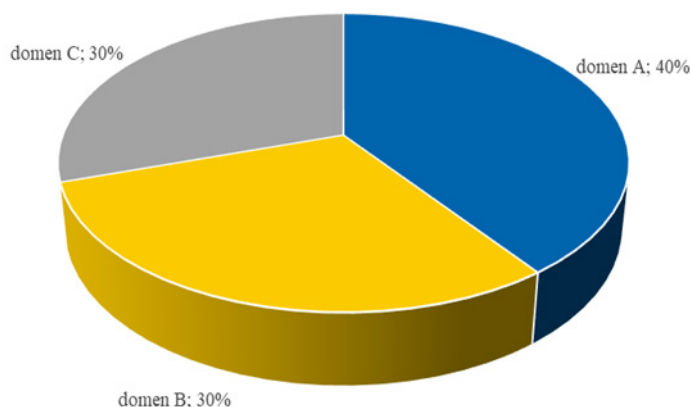
Govorim, slušam i pišem bosanski (A), a može se vrednovati formativno i sumativno prema stručno-pedagoškoj procjeni nastavnika i unaprijed najavljenim očekivanjima. Akcenat treba biti na razvijanju čitalačke pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja nivoa usvojenosti čitalačke pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija. Učenike treba upoznati i poučavati strategijama čitanja prema početnoj procjeni i praćenju njihovih potreba u nastavi.

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, nauka o književnosti (književna teorija, historija književnosti, književna kritika), književna epoha te pobliže upoznavanje s ljubavnom lirskom pjesmom – sevdalinkom.

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obavezna književna teksta, četiri teksta prema odabiru nastavnika (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan savremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitom izboru.

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE		
BJIK SŠ C.1.1. Učenik raspravlja o informacijama o bosanskohercegovačkoj kulturi, kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i o drugim kulturama.	– proširuje raspon informacija o Bosni i Hercegovini, bosanskohercegovačkoj kulturi i kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj – utvrđuje sličnosti i razlike između hrvatske kulture, bosanskohercegovačke kulture i kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj – istražuje i opisuje obilježja savremene Bosne i Hercegovine, informiše se o aktuelnim događanjima i važnim pojedincima – opisuje položaj bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i zanima se o doprinosu pojedinaca porijeklom iz Bosne i Hercegovine hrvatskoj kulturi i nauci	– učenik uz povremenu pomoć nastavnika obrazlaže sličnosti i razlike između bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i hrvatske kulture te tumači zaključke o svim ovim kulturama i vlastitoj kulturi
BJIK SŠ C.1.2. Učenik izabire različite tehnike kreativnog izražavanja na bosanskom jeziku.	– ostvaruje različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima samostalno ili u grupi – u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje	– učenik u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika izabire različite tehnike kreativnog izražavanja i ostvaruje različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u grupi javno nastupa u školi ili izvan nje
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Ishodi iz domena <i>Moje bosansko nasljeđe</i> mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena <i>Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski</i> . Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu <i>Moje bosansko nasljeđe</i> .		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izričaju. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu <i>Moje bosansko nasljeđe</i> prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost. Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti. Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanjima učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.		

9. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 1. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
2. razred SŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.2.1. Učenik sluša i objašnjava različite tekstove te govori i razgovara s određenom svrhom.	– pokazuje razumijevanje teme na satu kroz odgovore na pitanja i rasprave – razgovara o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – objašnjava svojim riječima jezičke i govorne karakteristike slušanoga teksta te opisuje pojmove – objašnjava odnos između jezika, govora i pisma – pravilno upotrebljava dijalog i monolog u razgovoru – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom ili iskustvima drugih ljudi – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tok sata – primjenjuje izgovorna pravila standardnoga bosanskog jezika u skladu s pripadajućim funkcionalnim i situacijskim stilom teksta	– učenik razumije temu na satu, samostalno se izražava te pravilno upotrebljava dijaloške i monološke oblike
BJIK SŠ A.2.2. Učenik čita i objašnjava književne i neknjiževne tekstove pokazujući razumijevanje.	– pojašnjava strukturna obilježja teksta – izdvaja informacije u skladu sa svrhom čitanja te ih razlikuje po važnosti – poštuje stanke/pauze označene interpunkcijskim znakovima u čitanju – čita i prepoznaje ćirilčne grafeme – prepoznaje grafijski sistem bosanskoga jezika – pokazuje samostalnost u čitanju i interpretaciji teksta – opisuje strukturna obilježja teksta – opisuje tekst prema zadanim odrednicama: sadržaj, struktura, svrha, namjena – izražajno čita književne i neknjiževne tekstove – razlikuje funkcionalne stilove u skladu s različitom svrhom čitanja (vlastita, javna) i prema namjeni čitanja (obavješćavanje, uvjeravanje)	– učenik samostalno i izražajno čita književne i neknjiževne tekstove te pokazuje samostalnost u interpretaciji tekstova
BJIK SŠ A.2.3. Učenik oblikuje složene tekstove na standardnom bosanskom jeziku.	– razlikuje morfem i riječ – prepoznaje glagolska vremena u pisanju – piše kraće tekstove – vlastitu biografiju, ljetopis, putopis – piše pisanu zadaću – razlikuje pripovijedanje, informaciju, komentar – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, na zadanu ili slobodno odabranu temu – pravilno i jasno piše rečenice poštujući gramatička i pravopisna pravila – piše kraće tekstove na ćirilici	– učenik objašnjava termine <i>morfologija</i>, <i>morfem</i> i <i>riječ</i> te piše tekstove poštujući pravopisna i gramatička pravila
BJIK SŠ A.2.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i pisanih spomenika od 16. do 19. stoljeća.	– uočava posebnosti bosanskoga jezika od 16. do 19. stoljeća – imenuje prvi bosansko-turski rječnik i prepoznaje njegovu važnost (<i>Potur Šahidija</i> – Muhamed Hevaji Uskufi) – upoznaje se s gramatikom Bartola Kašića i njezinom ulogom u kontinuitetu naziva bosanski jezik	– učenik prepoznaje specifičnosti bosanskoga jezika od 16. do 19. stoljeća te nabroja najvažnije gramatičke i historijske ličnosti tog perioda
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obavezni sadržaji: jezička porodica; jezičke norme bosanskog standardnog jezika; norme standardnoga bosanskog jezika u javnoj komunikaciji i normativni priručnici; bosanski jezik kao maternji jezik; bosanski jezik kao ini jezik: manjinski jezik, nasljedni jezik, srodni jezik; leksem, leksik, leksikograf, leksikografija; vrste rječnika, rječnički članak – preporučeni rječnici: jednojezični rječnici, enciklopedijski rječnici – obavezne tekstne vrste: objektivni opis, tuđice u bosanskom jeziku, pravopis bosanskoga jezika, priopćenje, zapisnik, objektivni opis, vezani tekst, kratak sastav na određenu temu, pismo – oblici tekstova: neprekinuti, isprekidani, mješoviti tekstovi		

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A) trebaju biti povezani s područjima *Čitam i promišljam bosanski* (B) i *Moje bosansko nasljeđe* (C).

Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnom radu prema posebnostima svoje struke i zanimanja.

Učenik piše jednu školsku zadaću u svakom polugodištu i prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književnoumjetničkoga stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka).

Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući savladavanje vizualnim i tekstnim primjerima historijskih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za historijski razvoj bosanskoga jezika.

DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI

BJIK SŠ B.2.1. Učenik čita i izražava svoje mišljenje te obrazlaže svoj stav o književnom bosanskom tekstu na temelju čitalačkoga iskustva.	– čita tekstove bosanske književnosti prema vlastitome zanimanju – izražava utisak o književnome tekstu bosanske književnosti (emocionalni, spoznajni, estetski) – obrazlaže razumijevanje teksta – argumentira svoj kritički stav o tekstu na temelju čitalačko iskustva, znanja o svijetu i književnosti – izražava svoj literarni doživljaj teksta – objašnjava u čemu uživa dok čita djelo bosanske književnosti – povezuje tekst s aktuelnim situacijama na temelju iskustva – obrazlaže svoje mišljenje i stavove o književnome tekstu i potkrepljuje ih primjerima – izdvaja detalje koji su ga se dojmili i potaknuli na razmišljanje – izdvaja informacije, razlikuje i analizira podatke po važnosti, objašnjava značenja – otkriva značenje nepoznatih riječi, sintagmi i fraza na temelju konteksta – upoređuje književne žanrove i vrste te njihova osnovna obilježja na oglednim primjerima – upoređuje književne tekstove s obzirom na književnohistorijski, društveni i kulturni kontekst – opisuje književnohistorijski period u kojem je nastao književni tekst – prepoznaje obilježja stilske formacije i dominantne književne poetike (književnost bosanskih franjevaca, epistolarna književnost u obliku pisama, sevdalinka i specifičnost izraza	– učenik pokazuje razumijevanje pročitana književnog teksta te objašnjava pojedinosti koje su ostavile utisak na njega
BJIK SŠ B.2.2. Učenik interpretira bosanski književni tekst te se stvaralački izražava prema vlastitom zanimanju.	– analizira i upoređuje književne tekstove bosanske književnosti na sadržajnom i izražajnom nivou primjenjujući književnoteorijske pojmove – prozne vrste (ljetopisi, putopisi, novele, pripovijetke, romani), pjesničke vrste (epske pjesme i balade) i dramske vrste (tragedije, komedije) – analizira povezanost književnoga teksta s drugim tekstovima prema obradi književne teme, upotrebi književnih tehnika, zajedničkim motivima i predodžbama s obzirom na društveni i kulturni kontekst – upoređuje stilsko-poetička obilježja tekstova bosanske književnosti s tekstovima svjetske književnosti s obzirom na vrijeme nastanka – razgovara o različitim interpretacijama teksta bosanske književnosti – primjenjuje osnovne književnoteorijske pojmove relevantne za interpretaciju teksta – upoređuje različite interpretacije teksta – povezuje informacije u tekstu s vlastitim iskustvom – samostalno priprema i oblikuje vlastite radove u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje – oblikuje radove služeći se različitim tehnikama, oblicima izražavanja i medijima – predstavlja svoj rad individualno ili timski	– učenik interpretira tekst te prepoznaje i primjenjuje književnoteorijske pojmove, samostalno priprema i oblikuje radove

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenika se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnom satu i na samostalno čitanje (obaveznih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom se usmjerava na izražavanje vlastitog literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitom izboru i predstavlja svoj stvaralački izričaj potaknut tekstem.

Učenik se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pri tome učenik se usmjerava na izražavanje vlastitog literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastito izražavanje. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira.

Obavezni književni tekstovi: Derviš-paša Bajezidagić: *Gazel o Mostaru*, Fevzi Mostarac: *Bulbulistan*, Mula Musafa Bašeskija: *Ljetopis*, krajišnička pisma, Matija Divković: *Besjede*, Muhamed Hevaji Uskufi: *Duvanjski arzuhal*, Umihana Čuvidina: *Čamdži Mujo i lijepa Uma*, Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak: *Narodno blago*, Safvet-beg Bašagić (izbor iz poezije)

Obavezne književne vrste: lirska pjesma; gazel, ljetopis, ep, hičaja (hikaja), kasida, novela, kratka priča.

Obavezni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnohistorijskog perioda: osmanski period, književnost stvarana na arapskome, turskome i perzijskome jeziku, alhamijado književnost.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnom tekstu mogu se pratiti na svakom nastavnom satu interpretacije književnog teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i grupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno.

Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnom i digitalnom okruženju, individualno ili skupno.

Predstavljanje književnoga teksta prema vlastitom izboru može se povezati s predmetnim područjem *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A). Akcenat treba biti na razvijanju čitalačke pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja nivoa usvojenosti čitalačke pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija.

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, nauka o književnosti (književna teorija, historija književnosti, književna kritika), književna epoha i tematska podjela lirike (misao-na, domoljubna, pejzažna, ljubavna i duhovno-religijska pjesma).

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obavezna književna teksta, četiri teksta prema odabiru nastavnika (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan savremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitom izboru.

Samostalni izričaj učenika i njegova interpretacija vlastitoga teksta mogu se pratiti na svakom nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut vlastitim literarnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i grupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti.

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK SŠ C.2.1.

Učenik istražuje o bosanskohercegovačkoj kulturi, kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj i u drugim kulturama.

– otkriva nova saznanja o Bosni i Hercegovini, bosanskohercegovačkoj kulturi i kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u školskom i izvanškolskom okruženju
– analizira sličnosti i razlike među vlastitom kulturom, bosanskohercegovačkom kulturom i kulturom bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj
– informiše se o aktuelnostima u bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj (emisije na televiziji, radioemisije, bošnjačka manjinska štampa i sl.)

– učenik uz povremenu pomoć nastavnika istražuje o bosanskohercegovačkoj kulturi, kulturi bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u različitim kontekstima te opisuje sličnosti i razlike među navedenim kulturama i vlastitom kulturom

BJIK SŠ C.2.2.

Učenik povezuje i koristi se različitim tehnikama kreativnog izražavanja na bosanskom jeziku.

– ostvaruje različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima samostalno ili u grupi
– u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje

– učenik u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika povezuje i upotrebljava različite tehnike kreativnog izražavanja i ostvaruje različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u grupi javno nastupa u školi ili izvan nje

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

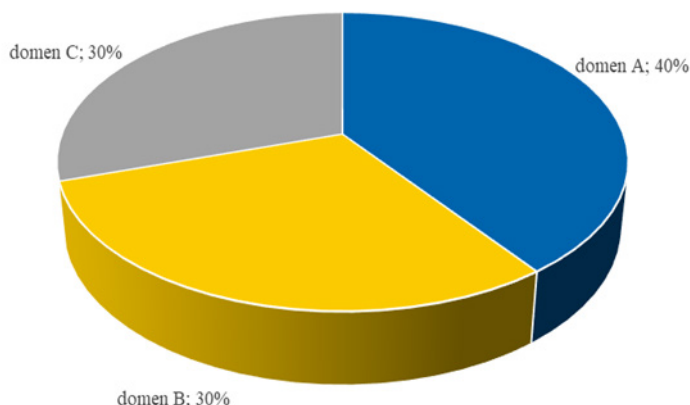
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izrazu. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje u kulturni i društveni život zajednice sa akcenat na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

10. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 2. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
3. razred SŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.3.1. Učenik sluša i razgovara o različitim tekstovima te govori i razgovara s određenom svrhom.	– razgovara o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – objašnjava svojim riječima jezičke i govorne karakteristike slušanoga teksta – pravilno vodi tok sata pri predavljanju zadane ili slobodno odabrane teme – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – na temelju slušanog teksta oblikuje govorni ili pisani tekst – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom ili iskustvom bliže okoline – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tok sata – raspoznaje nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice u čitanju – primjenjuje izgovorna pravila standardnoga bosanskog jezika u skladu s pripadajućim stilom teksta	– učenik razgovara o temi na satu i samostalno vodi tok sata pri predavljanju teme
BJIK SŠ A.3.2. Učenik čita, objašnjava i komentariše književne i neknjiževne tekstove pokazujući razumijevanje.	– čita tekstove i odgovorima na pitanja pokazuje razumijevanje pročitanoga – pojašnjava strukturna obilježja teksta i daje komentare svojim riječima – izdvaja informacije u skladu sa svrhom čitanja te razlikuje informacije po važnosti – čita književne i neknjiževne tekstove poštujući rečeničnu melodiju, stanku i intenzitet – čita rečenice pisane ćirilničnim pismom te razumije pročitano – primjenjuje morfosintaktička znanja o vrstama riječi	– čita tekstove i tokom procesa poštuje melodiju, stanku, intenzitet te vrste rečenica

BJIK SŠ A.3.3. Učenik oblikuje složenije tekstove na standardnome bosanskom jeziku.	– prepoznaje i piše sintaktičke jedinice (riječ, sintagmu, rečenicu, vezani tekst) – prepoznaje vrste sintagmi – uočava oblike rečeničnih članova te ih pravilno piše – piše pravilno interpunkcijske znakove u rečenici – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, na zadanu ili slobodno odabranu temu – piše dnevnik i pisanu zadaću – piše tekstove na ćirilici	– učenik piše i u pisanju prepoznaje sintaktičke jedinice te ih imenuje; oblikuje vezani tekst poštujući pravopisnu normu bosanskoga jezika
BJIK SŠ A.3.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i pisanih spomenika iz doba austrougarske vlasti.	– navodi glavne karakteristike Bečkog književnog dogovora – uočava posebnosti razvoja bosanskoga jezika u vrijeme austrougarske vlasti – uočava važnost gramatike Frane Vuletića za historijski razvoj bosanskoga jezika	– učenik prepoznaje posebnosti razvoja bosanskoga jezika u vrijeme austrougarske vlasti
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obavezne tekstne vrste: frazeme bosanskoga jezika, objektivni opis, rječnik nepoznatih riječi, tuđice u bosanskom jeziku, pravopis bosanskoga jezika, gramatika bosanskoga jezika, objektivni opis, priopćenje, zapisnik, objektivni opis, dnevnik, pisana zadaća – oblici tekstova: neprekinuti, mješoviti, isprekidani tekstovi – obavezni sadržaji: tekstovi pisani za vrijeme austrougarske okupacije (književni i neknjiževni), gramatika Frane Vuletića		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnom radu prema posebnostima svoje struke i zanimanja. Učenik piše jednu školsku zadaću u svakom polugodištu, prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književnoumjetničkog stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka). Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući savladavanje vizualnim i tekstnim primjerima historijskih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za historijski razvoj bosanskoga jezika.		
DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK SŠ B.3.1. Učenik čita i izražava svoje mišljenje te književnome bosanskom tekstu sa stavovima drugih čitalaca.	– čita tekstove prema vlastitom zanimanju – upoređuje i analizira važne podatke u tekstu te objašnjava njihovo značenje – izražava utisak o književnome tekstu (emocionalni, spoznajni, estetski) – iskazuje svoje mišljenje o onome o čemu tekst govori – obrazlaže razumijevanje teksta – argumentira svoj kritički stav o tekstu na temelju čitalačkoga iskustva, znanja o svijetu i književnosti – objašnjava u čemu uživa dok čita djelo – potkrepljuje primjerima svoje mišljenje i stavove – izdvaja pojedinosti koje su ga se dojmile i potaknule na razmišljanje – povezuje tekst s aktualnim situacijama na temelju iskustva	– učenik objašnjava tekst te argumentira kritički stav prema pročitane književnom tekstu, izdvaja primjere iz teksta i objašnjava svoj stav
BJIK SŠ B.3.2. Učenik interpretira bosanski književni tekst te se stvaralački izražava prema vlastitom zanimanju.	– učenik razgovara i obrazlaže različite interpretacije teksta – interpretira na osnovi poređenja književne tekstove bosanske književnosti s obzirom na književnohistorijski, društveni i kulturni kontekst – zaključuje o sličnostima i razlikama između književnih poetika i književnohistorijskih perioda na poređenim tekstovima – opisuje obilježja stilske formacije i dominantne književne poetike (romani, lirski roman, poezija) – opisuje književnohistorijski period u kojem je nastao književni tekst – analizira povezanost književnoga teksta s drugim tekstovima prema obradi književne teme, upotrebi književnih tehnika, zajedničkim motivima i predodžbama – upoređuje različite interpretacije teksta – samostalno priprema i oblikuje vlastite radove u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje – oblikuje radove služeći se različitim tehnikama, oblicima izražavanja i medijima – predstavlja svoj rad individualno ili timski	– učenik samostalno interpretira, priprema, oblikuje i izlaže vlastite radove

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenik se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnome satu i na samostalno čitanje (obaveznih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom se usmjerava na izražavanje vlastitog literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitom izboru i predstavlja svoj stvaralački izraz potaknut tekstom.

Učenik se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pritom se usmjerava na izražavanje vlastitoga literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastiti izraz. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira.

Obavezni književni tekstovi: Edhem Mulabdić: *Zeleno busenje* (odlomak), Nafija Sarajlić: *Teme*, Musa Ćazim Ćatić (izbor iz poezije), Osman Đikić (izbor iz poezije), Hasan Kikić: *Provincija u pozadini* (odlomak), Ahmed Muradbegović: *Bijesno pseto*, Hamza Humo: *Grozdanić kikut* (odlomak), Branko Ćopić: *Bašta sljezove boje* (odlomak), Isak Samokovlija: *Od proljeća do proljeća*, Aleksa Šantić (izbor iz poezije)

Obavezne književne vrste: lirska pjesma; novela, kratka priča, pripovijetka, roman, drama.

Obavezni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnohistorijskog perioda: austrougarski period, period između dvaju ratova.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnom tekstu mogu se pratiti na svakom nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i grupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno.

Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnom i digitalnom okruženju, individualno ili grupno.

Predstavljanje književnoga teksta prema vlastitom izboru može se povezati s predmetnim područjem *Govorim, slušam i pišem bosanski* (A). Akcenat treba biti na razvijanju čitalačke pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja nivoa usvojenosti čitalačke pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija.

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, nauka o književnosti (književna teorija, historija književnosti, književna kritika), književna epoha i tematska podjela lirike (misao-na, domoljubna, socijalna, pejzažna, ljubavna i duhovno-religiozna pjesma).

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obavezna književna teksta, četiri teksta prema odabiru nastavnika (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan savremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitom izboru.

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK SŠ C.3.1.

Učenik integriše različite informacije o Bosni i Hercegovini i različite elemente bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj te stvara cjelovitu sliku vlastite kulture i drugih kultura.

– objašnjava složenost vlastite, bošnjačke, bosanskohercegovačke i drugih kultura analizirajući njihove sastavne dijelove
– generira vlastite ideje o vlastitoj, bošnjačkoj, bosanskohercegovačkoj i drugim kulturama objašnjavajući ih integrišući različite kulturne elemente
– pronalazi i predstavlja informacije o aktuelnim događanjima i važnim pojedincima u Bosni i Hercegovini te o bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj

– učenik uz povremenu pomoć nastavnika integriše različite informacije o Bosni i Hercegovini i različite elemente bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u cjelovitu sliku te objašnjava sličnosti i razlike među njima, vlastitom kulturom i drugim kulturama

BJIK SŠ C.3.2.

Učenik upotrebljava i prilagođava različite tehnike kreativnog izražavanja na bosanskom jeziku i kritički ih prosuđuje.

– ostvaruje različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima samostalno ili u grupi
– u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje

– učenik u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika upotrebljava i prilagođava različite tehnike kreativnog izražavanja i ostvarenja različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u grupi javno nastupa u školi ili izvan nje

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski* i/ili *Čitam i promišljam bosanski*. Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

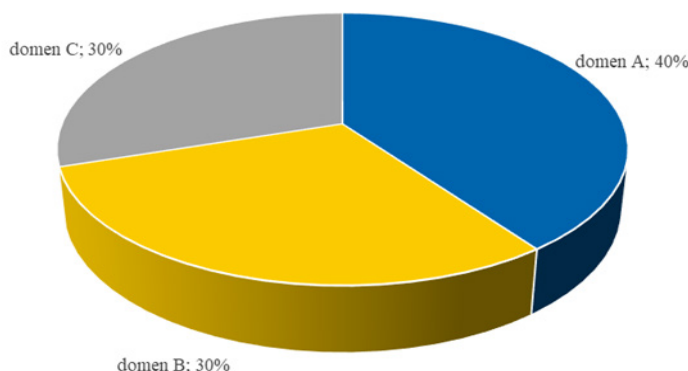
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izrazu. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenoga (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

11. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 3. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na nivou usvojenosti <i>dobar</i> na kraju razreda
4. razred SŠ		
DOMEN A – GOVORIM, SLUŠAM I PIŠEM BOSANSKI		
BJIK SŠ A.4.1. Učenik sluša i raspravlja o različitim tekstovima te govori i razgovara s određenom svrhom.	– raspravlja o strukturnim obilježjima teksta u skladu s prethodno stečenim znanjem – iznosi argumente za i protiv zadane teze (debata) – pravilno vodi tok sata pri predstavljanju zadane ili slobodno odabrane teme – sastavlja rječnik manje poznatih riječi – jasno i uvjerljivo iznosi svoje mišljenje i stavove – izdvaja i tumači svojim riječima pojedinosti u tekstu povezujući ih s vlastitim iskustvom ili iskustvom bliže ili dalje okoline – obrazlaže svoje mišljenje i stavove te iznosi vlastite stavove poštujući tok sata – svojim riječima objašnjava razumijevanje o književnom ili neknjiževnom tekstu, videozapisu, audiozapisu – primjenjuje izgovorna pravila standardnoga bosanskog jezika u skladu s pripadajućim stilom teksta	– učenik iznosi mišljenja svojim riječima jasno te dokazuje tvrdnju na satu (debata)
BJIK SŠ A.4.2. Učenik čita, objašnjava, komentariše i raspravlja o književnim i neknjiževnim tekstovima pokazujući razumijevanje istih.	– čita i sluša tekstove te učestvuje u raspravama o tim tekstovima – pojašnjava strukturna obilježja teksta i daje komentare svojim riječima – pokazuje razumijevanje raslojavanja jezika – uočava važnost arhaizama i neologizama za bosanski jezik – čita književne i neknjiževne tekstove poštujući rečeničnu melodiju, stanku i intenzitet – čita rečenice pisane ćirilničnim pismom i odgovorima na pitanja pokazuje razumijevanje pročitanih – čita tekstove na različitim dijalektima	– učenik čita tekstove, pojašnjava strukturna obilježja teksta i poštuje stanke označene interpunkcijskim znakovima
BJIK SŠ A.4.3. Učenik oblikuje složenije tekstove na standardnom bosanskom jeziku.	– piše eseje poštujući pravila (subjektivni i objektivni elementi, struktura eseja) – oblikuje vezani tekst, sadržajno i logički povezan, primjenjujući uputama zadana strukturna i stilsko obilježja – piše pravilno interpunkcijske znakove u rečenici – priprema se za pisanje dužih i složenijih tekstova (seminarski rad) – piše molbe, žalbe, zahtjeve – piše tekstove na ćirilici	– učenik piše duže tekstove poštujući pravila pisanja određene vrste teksta

BJIK SŠ A.4.4. Učenik navodi temeljna obilježja bosanskoga jezika i standardizacije bosanskoga jezika.	– uočava važnost standardizacije bosanskoga jezika – pojašnjava razliku između bosanskoga jezika kao sistema govora i standardnoga bosanskog jezika – navodi svojstva standardnoga bosanskog jezika – prepoznaje važnost historijskoga kontinuiteta naziva <i>bosanski jezik</i> – prepoznaje bosanski jezik kao dio nacionalnog identiteta	– učenik prepoznaje važnost standardizacije bosanskoga jezika te očuvanja naziva <i>bosanski jezik</i> kroz historiju
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda – obavezne tekstne vrste: frazeme bosanskog jezika, objektivni opis, rječnik nepoznatih riječi, tuđice u bosanskome jeziku, pravopis bosanskoga jezika, gramatika bosanskoga jezika, objektivni opis, dijalekti bosanskoga jezika, arhaizmi, priopćenje, zapisnik, objektivni opis, vijest, oglas, reklame, pozivnice, zahvalnice, molbe, žalbe, zahtjevi – oblici tekstova: neprekinuti, mješoviti, isprekidani tekstovi – obavezni sadržaji: časopisi zaslužni za očuvanje bosanskoga jezika i bosanskoga identiteta, alhamijado književni i neknjiževni tekstovi, rječnici bosanskoga jezika, pravopis bosanskoga jezika		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda U oblikovanju aktivnosti učenja odgojno-obrazovni ishodi i sadržaji područja <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A) trebaju biti povezani s područjima <i>Čitam i promišljam bosanski</i> (B) i <i>Moje bosansko nasljeđe</i> (C). Poučavanje i učenje komunikacijskih kompetencija i strategija treba biti utemeljeno na rezultatima početnih procjena. Učenik treba biti kontinuirano i često izložen vježbama govorenja, slušanja, razgovaranja, čitanja i pisanja u neposrednome odgojno-obrazovnom radu prema posebnostima svoje struke i zanimanja. Učenik piše jednu školsku zadaću u svakom polugodištu i prema svojim mogućnostima primjenjuje obilježja književnoumjetničkog stila te najmanje tri teksta prema odabiru nastavnika s obzirom na potrebe struke ili zanimanja. Nastavnik prije pismene provjere učenike upoznaje s očekivanjima, sadržajem provjere i tipom zadataka (otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip zadatka). Aktivnosti poučavanja i učenja trebaju biti oblikovane tako da se učeniku omogući savladavanje vizualnim i tekstnim primjerima historijskih dokumenata pronađenih u BiH te važnih za historijski razvoj bosanskoga jezika.		
DOMEN B – ČITAM I PROMIŠLJAM BOSANSKI		
BJIK SŠ B.4.1. Učenik čita i izražava svoje mišljenje te objašnjava stav o bosanskom književnom tekstu na temelju čitalačkog iskustva.	– iskazuje svoje mišljenje o onome o čemu tekst govori – izražava svoj doživljaj književnoga teksta – izražava svoje mišljenje i stavove o književnom tekstu na temelju doživljaja teksta i vlastitoga čitalačkog iskustva – obrazlaže razumijevanje književnoga teksta – argumentira svoj kritički stav o tekstu bosanske književnosti na temelju čitalačkog iskustva, znanja o svijetu i književnosti – izražava svoj literarni doživljaj teksta – objašnjava u čemu uživa dok čita djelo – potvrđuje primjerima svoje mišljenje i stavove – izdvaja pojedinosti koje su ga se dojmile i potaknule na razmišljanje	– učenik iznosi kritički mišljenje o književnom tekstu te argumentira svoj stav
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učenik se potiče na čitanje književnih tekstova na nastavnom satu i na samostalno čitanje (obaveznih i izbornih; cjelovitih i na odlomcima). Pritom se usmjerava na izražavanje vlastitog literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje. Učenik čita najmanje jedan književni tekst prema vlastitom izboru i predstavlja svoj stvaralački izričaj potaknut tekstom. Učenika se potiče na samostalno oblikovanje kraćih tekstova. Pritom se usmjerava na izražavanje vlastitog literarnog doživljaja teksta i stavova te na stvaralačko izražavanje uz samostalnu interpretaciju i vlastiti izričaj. Učenik piše najmanje jedan dramski, literarni ili lirski tekst te ga samostalno interpretira. Obavezni književni tekstovi: Ivo Andrić: <i>Prokleta avlija</i> (odlomak), Skender Kulenović: <i>Ponornica</i> (odlomak), Meša Selimović: <i>Derviš i smrt / Tvrdava</i> (odlomci), Mak Dizdar: <i>Kameni spavač</i>, Derviš Sušić: <i>Pobune</i> (odlomak), Nedžad Ibrišimović: <i>Ugursuz</i> (odlomak), Čamil Sijarić: <i>Pripovijetke</i>, Irfan Horozović: <i>Talhe ili Šadranski vrt</i>, Dževad Karahasan: <i>Šahrijarov prsten</i> (odlomak), Jasmina Muradbegović: <i>Škretnice</i> (odlomak), Enver Čolaković: <i>Legenda o Ali-paši</i> (odlomak), Abdurzak Hivzi Bjelevac: <i>Minka</i> (odlomak), Abdulah Sidran (izbor iz poezije), Hasan Kikić: <i>Pripovijetke</i>, izbor. Obavezne književne vrste: lirska pjesma; novela, kratka priča, pripovijetka, roman, drama. Obavezni književnoteorijski pojmovi: obilježja lirike, epike i drame; poetika književnohistorijskog perioda: savremeni period.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Doživljaj učenika i njegovi stavovi o književnome tekstu mogu se pratiti na svakom nastavnom satu interpretacije književnoga teksta i formativno vrednovati. Doživljaj potaknut književnim djelom učenik može izraziti usmeno, pisano, vizualizacijama i kreativnim radom. Odgojno-obrazovni ishod može se ostvarivati individualnim i skupnim radom, u korelaciji s različitim oblicima umjetnosti. Ostvarivanje ishoda može se vrednovati formativno, ali i sumativno prema kriterijima vrednovanja ako je unaprijed planirano i najavljeno. Nastavnik potiče učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik predstavlja svoj rad u školi i izvan škole, u stvarnom i digitalnom okruženju, individualno ili grupno. Predstavljanje književnog teksta prema vlastitom izboru može se povezati s predmetnim područjem <i>Govorim, slušam i pišem bosanski</i> (A). Akcenat treba biti na razvijanju čitalačke pismenosti učenika. Budući da učenike treba poticati na razumijevanje teksta na literarnoj i interpretativnoj razini te na kritičko i kreativno čitanje teksta, u oblikovanju aktivnosti za učenike i zadataka praćenja nivoa usvojenosti čitalačke pismenosti preporučuje se Barrettova taksonomija.		

Preporučuje se da aktivnosti poučavanja i učenja obuhvate književnoteorijske pojmove: književni rod, beletristika, literatura, književna vrsta, nauka o književnosti (književna teorija, historija književnosti, književna kritika), književna epoha i tematska podjela lirike (misao-na, domoljubna, socijalna, pejzažna, ljubavna i duhovno-religijska pjesma).

Učenik čita sedam književnih tekstova: samostalno čita dva obavezna književna teksta, četiri teksta prema odabiru nastavnika (cjelovito ili odlomke) od kojih je najmanje jedan savremeni književni tekst i jedan tekst prema vlastitom izboru.

DOMEN C – MOJE BOSANSKO NASLJEĐE

BJIK SŠ C.4.1. Učenik raspravlja o različitim informacijama o Bosni i Hercegovini i o složenim elementima bosanskohercegovačke kulture, kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj te argumentira važnost i značaj višeznačnosti i multikulturalnosti.	– iznosi argumentisane stavove o elementima bosanskohercegovačke kulture i kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj – objašnjava međuzavisnost različitih elemenata koji definišu kulturu i njihovu promjenjivost – analizira i raspravlja o različitim informacijama, o aktuelnim događanjima i važnim pojedincima u Bosni i Hercegovini i u bošnjačkoj nacionalnoj manjini u Hrvatskoj te o hrvatsko-bosanskohercegovačkim vezama i odnosima kroz historiju	– učenik uz povremenu pomoć nastavnika analizira vlastite stavove o elementima bosanske kulture i kulture bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj te povezuje elemente koji definišu kulturu i objašnjava njihovu promjenjivost
BJIK SŠ C.4.2. Učenik se koristi širokim spektrom tehnika kreativnog izražavanja na bosanskome jeziku i kritički ih prosuđuje.	– ostvaruje različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima – u skladu sa zanimanjima javno nastupa u razredu, školi ili izvan nje samostalno ili u grupi – razvija i pokazuje sposobnost estetske prosudbe i kritičkoga mišljenja	– učenik se u skladu s vlastitim zanimanjima i sklonostima te uz poticaj nastavnika upotrebljava širokim spektrom tehnika kreativnog izražavanja i ostvaruje različite muzičke, dramsko-scenske i plesne aktivnosti te samostalno / u grupi javno nastupa u školi ili izvan nje
BJIK SŠ C.4.3. Učenik istražuje i obogaćuje svoj identitet novim dimenzijama upoređujući i vrednujući odnose: lokalno – globalno, tradicionalno – moderno, moderno – postmoderno, većinsko – manjinsko, duhovno – materijalno, bošnjački identitet – višekulturnost.	– potiče razvoj tolerancije – objašnjava nastanak i razvoj predrasuda – osmišljava projekt na temu ljudskih i manjinskih prava primjenjiv u svojoj okolini – objašnjava pojam kulturnog identiteta na vlastitome primjeru	– navodi ustavna i zakonska prava nacionalnih manjina, navodi probleme s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina, navodi načine i postupke integracije nacionalnih manjina

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Ishodi iz domena *Moje bosansko nasljeđe* mogu se ostvarivati na temelju istih jezičkih sadržaja pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi iz domena *Govorim, slušam i pišem bosanski i/ili Čitam i promišljam bosanski*. Nastavnik ima autonomiju u prilagođavanju i proširivanju sadržaja i tema koje su djelomično iskazane u razradi pojedinog ishoda u domenu *Moje bosansko nasljeđe*.

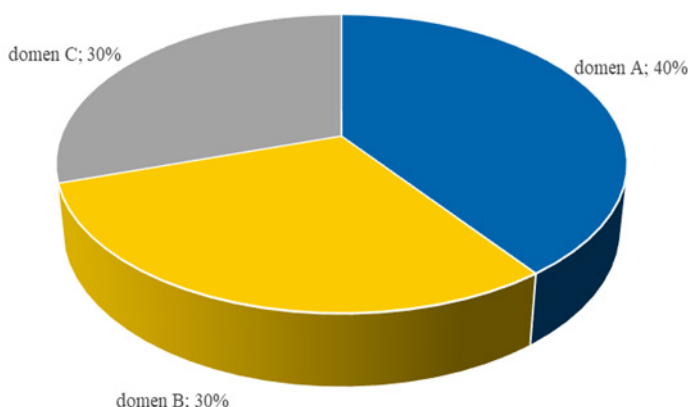
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnom izrazu. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Drugi ishod u domenu *Moje bosansko nasljeđe* prati se i ne podliježe vrednovanju naučenog (brojčano ocjenjivanje), važan je odnos učenika prema aktivnosti i uključenosti u aktivnost.

Nastavnik cijeni učenikovu samostalnost i samoinicijativnost te poštuje njegove individualne mogućnosti.

Aktivnosti i sadržaje iskazane u ovom ishodu uvjetuju dob i zanimanja učenika, fizičko okruženje (lokalna zajednica i ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanje na digitalne sadržaje dostupne svima bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Ishodom se potiče vlastiti razvoj te aktivno uključivanje u kulturni i društveni život zajednice s akcentom na uključenost u bošnjačku manjinsku zajednicu.

12. Prikaz zastupljenosti domena izraženih u postotcima za 4. razred SŠ

Pri planiranju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnici mogu odstupiti do 10 % od preporučenog postotka zastupljenosti svakoga predmetnog područja.

Prijedlog djela za lektiru (od 1. do 4 razreda srednje škole, izabrati 16 djela)

1. *Hasanaginica*
2. *Smrt Omera i Merime*
3. *Svatovsko groblje na Koritima*
4. *Zamrznuti svatovi*
5. Avdo Međedović: *Ženidba Smailagić Mehe* (izbor iz epa)
6. *101 sevdalinka* (izbor: Munib Maglajlić, BZG Preporod, Gradačac, 2010.)
7. Safvet-beg Bašagić: *Poezija* (izbor)
8. Avdo Karabegović Hasanbegov: *Poezija* (izbor)
9. Edhem Mulabdić: *Zeleno busenje*
10. Ćazim Musa Ćatić: *Poezija* (izbor)
11. Osman Ćikić: *Poezija* (izbor)
12. Hamza Huma: *Grozdanin kikut*
13. Ahmed Muradbegović: *Na Božjem putu*
14. Ahmed Muradbegović: *Post*
15. Hasan Kikić: *Provincija u pozadini*
16. Enver Čolaković: *Jedinac*
17. Enver Čolaković: *Legenda o Ali-paši*
18. Meša Selimović: *Derviš i smrt*
19. Meša Selimović: *Tvrđava*
20. Meša Selimović: *Sjećanja* (izbor)
21. Mehmedalija Mak Dizdar: *Kameni spavač*
22. Zuko Džumhur: *Pisma iz Azije* (izbor)
23. Zuko Džumhur: *Hodoljublja* (izbor)
24. Skender Kulenović: *Ponornica*
25. Čamil Sijarić: *Kad djevojka spava, to je kao da mirišu jabuke* (izbor)
26. Čamil Sijarić: *Miris lišća orahova*
27. Derviš Sušić: *Kaimija*
28. Alija Isaković: *U pohode Siriji*
29. Alija Isaković: *Hasanaginica* (drama)
30. Jasmina Musabegović: *Skretnice*
31. Nedžad Ibrišimović: *Ugursuz*
32. Abdulah Sidran (izbor iz poezije)
33. Irfan Horozović: *Zelena deva*
34. Dževad Karahasan: *Šahrijarov prsten*
35. Amir Bukvić: *Aristotel u Bagdadu*
36. Sead Begović: *Džibrilove oči*
37. Emsud Sinanović: *Tarih ljubavi*
38. Sead Begović (izbor iz poezije)
39. Amir Bukvić: *Djeca sa CNN-a*
40. Ivo Andrić: *Prokleta avlija, Na Drini ćuprija*
41. Isak Samokovlija: *Nosač Samuel*
42. Isak Samokovlija: *Hanka* (drama)
43. Hasan Kikić: *Pripovijetke* (izbor)
44. Nusret Idrizović (izbor iz djela)
45. Fadil Hadžić (izbor iz djela)
46. Feđa Šehović (izbor iz djela)
47. Enes Kišević (izbor iz poezije)
48. Tahir Mujić (izbor iz poezije)
49. Ibrahim Kajan: *Katarina kraljica bosanska* (roman)

Muzika kroz historiju:

- tragovi muzičke kulture na tlu BiH u prethistorijsko i antičko doba
- muzički instrumenti: siringa, sistrum, saz, gusle
- pozorišni i muzički život srednjovjekovne Bosne
- duhovna muzika Bošnjaka u kontekstu muzike naroda i narodnosti BiH; Franjo Bosanac – *Tri frotle s ričerkarima za glas i glasovir* (slušanje)

- narodna muzička tradicija; razlike između seoske i gradske sredine
- narodna muzička tradicija, gradske sredine s posebnim osvrtom na sevdalinku (Amira Medunjanin, grupa *Divanhana*, Damir Imamović i drugi)
- sakupljači narodnih pjesama: Julije Bajamonti, Franjo Kuhač, Ludvik Kuba, Cari von Sax
- muzičko stvaralaštvo u BiH između dvaju svjetskih ratova
- muzičko stvaralaštvo u BiH poslije Drugoga svjetskog rata.

Tematska (nastavna) jedinica: SLUŠANJE

Pop-rock muzika u BiH: *Indexi, Bijelo dugme, Crvena jabuka, Plavi orkestar, Zabranjeno pušenje, Kongres, Valentino, Dino Merlin, Divlje jagode*

Autori muzike u BiH u dvadesetome stoljeću (slušanje)

- Avdo Smajlović: *Probuđena kasaba*
- Avdo Smajlović: *Končertino za klarinet, klavir, timpane, i gudački orkestar*
- Vlado Milošević: *Dramska simfonija*
- Asim Horozić: *Opera Hasanaginica*, uvertira *Bosna – Kapija*
- Josip Magdić: *Muzika za klarinet, saz i elektroniku*

Tematska jedinica: PJESME IZ GRADSKE I SEOSKE SREDINE

- *Otrgla se zlatna žica* – zapis C. Rihtmana (iz Gornje Slatine, kod Bosanskog Šamca)
- *Dobro došli, kićeni svatovi* – C. Rihtman (Čapljina)
- *Trepetiljka trepetala* – C. Rihtman (Mostar)
- *Stari svate, promiješaj dukate* – C. Rihtman (Bosanski Šamac)
- *Snijeg pade na behar na voće* (gradska sredina)
- *Uzeh džugum i mastrafu* – prema pjevanju Zaima Imamovića
- *Kad puhnuše sabahzorski vjetрови* – zapis Tamare Karača, prema pjevanju Emine Zečaj
- *Prošetala Hana pehlivana* – zapis Tamare Karača, prema pjevanju Himze Polovine
- *Kolika je Jahorina planina*
- *Kad ja pođoh na Bembašu*
- *Ko se ono brijegom šeće*
- *Gonde, ružo* – stihovi Alekse Šantića, *Emina* – Aleksa Šantić
- *Kiša pada, trava raste*
- *Moj dilbere*
- *Nadžnjeva se momče i djevojče, Zaprošio Alija*
- *Tamburalo momče*
- *Zvijezda tjera mjeseca*
- *Đela, Fato, đela, zlato* – stihovi Osmana Ćikića
- *Alija se do jezera krade*
- *Okreni se niz džul-bašču*
- *Oj, djevojko pod brdom*
- *Oj, golube*
- *Sabah zora* – tekst Safvet-bega Bašagića
- *Sinoć ja i moja kona*
- *Svi dilberi*
- *Zapjevala bulbul ptica*
- *Od kako je Banja Luka postala*
- *Kraj tanana šadrvana* – stihovi: Heinrich Heine, prepjev: Safvet-bega Bašagića
- *Mujo kuje konja po mjesecu*
- *Kafu mi, draga, ispeci*

Napomena: Navedene pjesme i tematske jedinice nastavnik upotrebljava od 1. do 4. razreda po potrebi i procjeni dobi učenika i njegova razumijevanja te se sve teme i pjesme prožimaju kroz sva tri domena: domen A – *Govorim, slušam i pišem bosanski*, domen B – *Čitam i promišljam bosanski* i domen C – *Moje bosansko nasljeđe*.

Popis jezičnih priručnika za sve razrede srednje škole:

Bulić, Refik. 2022. *Bosanski pravopis*. Institut za bosanski jezik i književnost. Sarajevo.

Čedić, Ibrahim i dr. 2007. *Rječnik bosanskoga jezika*. Institut za jezik. Sarajevo.

Halilović, Senahid. 1996. *Pravopis bosanskoga jezika*. Preporod. Sarajevo.

Halilović, Senahid; Palić, Ismail; Šehović, Aida. 2011. *Rječnik bosanskoga jezika*. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Jahić, Dževad. 1999. *Školski rječnik bosanskog jezika*. Ljiljan.

Sarajevo. Jahić, Dževad. 2011. *Rječnik bosanskog jezika*. ANUBiH: Bošnjačka asocijacija. Sarajevo.

E. POVEZANOST NASTAVNOG PREDMETA BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C) S OSTALIM PODRUČJIMA, MEĐUPREDMETNIM TEMAMA I DRUGIM PREDMETIMA

Pripadnici nacionalnih manjina u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina te Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina ostvaruju pravo za odgoj i obrazovanje na svojem jeziku i pismu.

Kurikulum predmeta Bosanski jezik i kultura po modelu C proizlazi iz Ustava Republike Hrvatske i navedenih zakona Republike Hrvatske te iz Nacionalnoga okvirnoga kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.). Sastavni je dio jezičko-komunikacijskog područja kao jezik bošnjačke nacionalne manjine u Hrvatskoj u sklopu kojega se razvija jezično-komunikacijska kompetencija kao jedna od ključnih kompetencija za stjecanje i prijenos znanja, vještina, stavova, vrijednosti i sposobnosti.

Kurikul Bosanskog jezika i kulture po modelu C podrazumijeva učenje i poučavanje bosanskoga jezika i istovremeno učenje i poučavanje o bosanskoj kulturi u najširem smislu te je stoga kurikulum direktno povezan s predmetima društveno-humanističkog i umjetničkog područja, posebno s predmetima Priroda i društvo, Historija, Geografija, Muzička i Likovna umjetnost, odgojno-obrazovnim područjima i međupredmetnim temama.

U predmet Bosanski jezik i kultura integrisane su međupredmetne teme: *Učiti i kako učiti, Građanski odgoj i obrazovanje, Vlastiti i socijalni razvoj te Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije*. Druge međupredmetne teme: *Učiti kako učiti, Zdravlje, Poduzetništvo te Održivi razvoj* realiziraju se izborom sadržaja na bosanskome jeziku.

F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOG PREDMETA BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C)

Iskustva učenja i poučavanja

Savremeni pristup učenju i poučavanju Bosanskog jezika i kulture usmjereno je na prilagođavanje nastavnog procesa potrebama i očekivanjima učenika koji samostalno upravlja vlastitim učenjem kroz istraživanje i otkrivanje nepoznatog, koristeći se prethodno stečenim znanjima i iskustvima koja primjenjuje u novim situacijama. Preuzimanjem odgovornosti za vlastito učenje dolaze do izražaja učenikove individualne osobine i potrebe.

Za učenje i poučavanje Bosanskog jezika i kulture koriste se različite metode i oblici: komunikacijsko-funkcionalne, holističko-humanističke i problemsko-stvaralački oblici rada.

Cilj učenja i poučavanja predmeta Bosanski jezik i kultura razvijanje je učenikove kompetencije za upotrebu maternjeg jezika,

promišljanja o važnosti nacionalne i kulturne baštine, povezanosti vlastitog kulturnog identiteta s drugim kulturnim identitetima, čime se gradi interkulturalna kompetencija.

U učenju i poučavanju predmeta Bosanski jezik i kultura akcentat je na komunikacijskim situacijama, razvijanju čitalačke pismenosti, razumijevanju književnog teksta u različitim kulturnim, historijskim međukulturnim i društvenim kontekstima, učenju i poučavanju o historijskoj i kulturnoj baštini. Izučavanju teksta pristupa se na problemskoj razini te principima naučnosti, primjerenosti, očiglednosti i postepenosti, znanjima i iskustvima koja se primjenjuju u novim situacijama. Učenje i poučavanje predmeta Bosanski jezik i kultura povezuje sa sadržajima domena predmeta: *Govorim, slušam i pišem bosanski, Čitam i promišljam bosanski i Moje bosansko nasljeđe*.

Učenje i poučavanje jezika počinje postepenim i sistemnim učenjem jezičke norme standardnoga bosanskog jezika, izbjegava se tradicionalno učenje gramatičkih i jezičkih pravila, a primjenjuju jezičke zakonitosti u različitim komunikacijskim situacijama. Učeničke vještine proširuju se i uslođavaju u skladu s njihovim jezičkim razvojem te pridonose stjecanju komunikacijske i jezičke kompetencije. U nižim razredima osnovne škole usvajaju se osnovna gramatička i pravopisna pravila, dok u višim razredima i u srednjoj školi učenici postepeno i sistematski uče jezičku normu standardnoga bosanskog jezika. Savladavanje jezičkih djelatnosti temelji se na tekstu (umjetničkom i neumjetničkom) kojima se mogu ostvariti ishodi iz više domena. Jezički razvoj učenika ovisi o njegovim individualnim zanimanjima i prethodno stečenome znanju. Učenik stvara tekstove u kojima upotrebljava različite oblike prepričavanja, pripovijedanja, deskripciju, sažimanje. U srednjoj školi piše i eseje u kojima istraživački, kritički i stvaralački pristupa književnosti. Pored pisanja, učenik razvija sposobnost aktivnog slušanja, govorenja i vještinu različitih oblika čitanja. Učenik se potiče na originalno stvaralaštvo u kreativnom pisanju i izražajnom kazivanju gdje dolaze do izražaja njegova mašta i kreativnost.

Pristup učenju i poučavanju domena *Čitam i promišljam bosanski* u osnovnoj školi polazi od tematskoga (problemskog) pristupa te se čitaju tekstovi u skladu s temama primjerenim uzrastu. U višim razredima osnovne i u srednjoj školi, književni tekstovi se biraju prema recepcijsko-spoznajnim kriterijima. Prilikom interpretacije i tumačenja književnog djela učenik se potiče na originalno stvaralaštvo, razvija se učenikovo problemsko i kritičko čitanje pri čemu učenik aktivira svoje književnoteorijsko znanje, intelektualnu radoznalost te izražava svoju maštu i kreativnost. U svakoj školskoj godini učenik čita književne tekstove koje odabire učitelj/nastavnik na temelju popisa koji je priložen, ali i one tekstove koje samostalno odabire. Broj književnih djela učeniku nije ograničen, naprotiv, učenike treba poticati na čitanje s ciljem razvijanja čitalačkih navika.

U domenu *Moje bosansko nasljeđe* učenici se upoznaju s bogatom bosanskohercegovačkom kulturnom i historijskom baštinom, počevši od bosanskoga srednjovjekovlja do savremenih historijskih i kulturnih oznaka. Učenik se potiče na razumijevanje različitih kulturoloških sadržaja i pojava, kao i na njegovanje vlastite kulture, identiteta, običaja i tradicije.

Uloga učitelja/nastavnika

Tokom učenja i poučavanja predmeta Bosanski jezik i kultura iznimno je važna uloga učitelja/nastavnika, njegova inovativnost, odabir oblika i metoda rada te savremena nastavna sredstva. Poticanje učenikovog zanimanja za bosanski jezik i kulturu te održa-

vanje motivacije za nastavak učenja jedan je od ključnih preduvjeta za uspješno učenje i poučavanje, osobito u ranome ciklusu učenja.

Odnos učitelja/nastavnika i učenika treba biti saradnički i poticajan. Učitelj/nastavnik treba izbjegavati tradicionalne metode prenošenja znanja gdje je učenik bio samo pasivni slušalac. Njegova uloga je u tome da vodi, pokreće učeničke aktivnosti, usmjerava i animira učenike za njihove kreativne i stvaralačke mogućnosti, osiguravajući ugodno i poticajno razredno ozračje. Učitelj/nastavnik vodi računa o odgovornosti učenika (domaće zadaće, samostalno pisanje sastavaka, izrada nastavnih materijala: plakati, prezentacije i sl.) i o individualnim razlikama učenika. Greške učenika prihvata kao sastavni dio procesa učenja u kojem učenik bez straha pred učiteljem/nastavnikom i vršnjacima učestvuje u razmjeni ideja i komunikaciji što mu omogućava doživljaj uspjeha.

Učitelj/nastavnik predmeta Bosanski jezik i kultura treba imati jezičku, književnu i komunikacijsku kompetenciju, metodičku stručnost, treba vladati općim pedagoškim, psihološkim i didaktičkim kompetencijama.

Učitelj/nastavnik treba primjenjivati, a posebno u domenu *Moje bosansko nasljeđe*, savremena medijska sredstva (internet, projektor) kako bi nastava u običajima i tradiciji bila što zanimljivija. Poželjno je organizovati susrete s učenicima polaznicima nastave Bosanskog jezika i kulture iz drugih škola, kao i odlaske u rodna mjesta poznatih književnika, likovnih i muzičkih umjetnika, kao i posjete muzejima, izložbama, bošnjačkim udrugama i asocijacijama koje djeluju u RH.

S obzirom na to da su učenici na nastavi Bosanskog jezika i kulture uključeni u heterogene grupe od prvog do četvrtog razreda i od petoga do osmoga razreda te učenike srednje škole od prvog do četvrtog razreda, učitelj/nastavnik treba primjenjivati različite metode te ih kontinuirano prilagođavati učenicima. Saradnja s roditeljima, kolegama, drugim učiteljima/nastavnicima u školi i izvan nje, raznim manjinskim organizacijama te obrazovnim institucijama treba pomoći boljem i efikasnijem usvajanju znanja, kao i primjeni novostečenih znanja i vještina u drugim nastavnim predmetima i područjima.

Od učitelja se očekuje profesionalni pristup, etičnost, pravednost i dosljednost. Bitna zadaća učitelja je ta da svojim radom, djelovanjem, znanjem, obrazovanjem, etičkim i moralnim ponašanjem kod učenika stvori pozitivnu sliku o vlastitom identitetu, te vrijednosti susreta kultura i tradicija, jezika na prostoru BiH.

Materijali i izvori

Nastavne materijale učitelj/nastavnik samostalno kreira, potiče učenike da ih sami izrađuju, odabire ih iz različitih izvora, u skladu s planiranim aktivnostima koje su usmjerene na ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva, vodeći računa o dobi, nivou znanja te zanimanjima i potrebama učenika. To uključuje i materijale za integrirano učenje jezika i sadržaja čime se sadržaji predmeta Bosanski jezik i kultura povezuju sa sadržajima drugih područja i predmeta te se na taj način potiče multidisciplinarnost. Nastavni materijali učenicima su smisleni i razumljivi, potiču na istraživanje i propitivanje znanja, pretpostavki, ideja i ponašanja čime pozitivno utječu na razvoj kritičkoga i kreativnog mišljenja.

Učitelj/nastavnik se koristi prilagođenim i autentičnim materijalima, uključujući digitalne, interaktivne i multimedijske sadržaje. Temeljni izvor za poučavanje Bosanskog jezika su tekstovi različitih sadržaja i struktura, različitih izvora, usklađeni s uzrastom učenika, njihovim sposobnostima, zanimanjima, iskustvom, vještinama i jezičkim razvojem.

Izvori informacija su, prije svega, biblioteke, ali i internet gdje učenik vodi računa o pouzdanosti dostupne mu informacije.

Okruženje za učenje

Uspjeh u učenju i poučavanju bosanskog jezika i kulture ovisi i o okruženju u kojem učenik stječe nova znanja i vještine, poticajno i raznoliko okruženje pridonosi bržem i lakšem usvajanju znanja. U takvom okruženju učenje i poučavanje usmjereno je na učenika, učenik se ne boji grešaka, spremno sarađuje s drugim učenicima i uvažava ih, a znanja i vještine koje usvaja u bliskoj su vezi s njegovim svakodnevnim iskustvom i aktivnostima. To je okruženje u kojem se njeguje kultura zajedništva i interpersonalnog poštovanja, a u takvom se okruženju razvija humanost, prihvataju se različitosti, prepoznaje važnost pozitivnih emocija i motivacije za učenje te se potiče kritičko mišljenje, istraživanje i kreativnost.

Učenje bosanskog jezika odvija se u školskom i vanškolskom okruženju. Kako bi se omogućila raznovrsnost okruženja u kojem se uči i poučava te pogodovalo učinkovitom učenju, poželjno je učenje i poučavanje nadograditi planiranim aktivnostima kao što su npr. posjete bibliotekama, muzejima, kulturnim centrima, izložbama, školske ekskurzije u BiH.

Upotreba savremenih tehnologija tokom učenja i poučavanja također je jedna od važnih sastavnica stvaranja poticajnoga i produktivnoga okruženja, pri čemu se promovira tolerancija, međusobno uvažavanje i poštovanje različitosti.

Određeno vrijeme poučavanja i učenja

Predmet Bosanski jezik i kultura u hrvatskom se odgojno-obrazovnom sistemu uči kao jezik bošnjačke nacionalne manjine i to od 1. razreda osnovne škole, ali postoji mogućnost uključivanja učenika u nastavu u bilo kojem razredu, bez obzira na razinu njegova predznanja. Važno je što ranije započeti s učenjem bosanskoga jezika i kulture te time stvoriti temelje za postizanje visoke razine jezične kompetencije.

Budući da odgojno-obrazovni ishodi svih triju domena čine jednu integriranu cjelinu, učitelj/nastavnik im posvećuje jednaku pažnju. Tokom jednoga nastavnog sata može se ostvariti više ishoda iz jedne ili više domena, ali se ostvarivanje jednoga ishoda može ostvariti i kroz nekoliko nastavnih sati.

Ostvarivanju pojedinog odgojno-obrazovnog ishoda učitelj/nastavnik posvećuje onoliko vremena koliko procijeni da je potrebno kako bi svi učenici postigli najviši nivo usvojenosti u skladu sa svojim sposobnostima i mogućnostima.

Osim važnosti formalnog obrazovanja, učitelj/nastavnik ukazuje i na važnost i potrebu neformalnog učenja kao sastavnog dijela cjeloživotnog učenja.

Grupisanje učenika

U nastavi predmeta Bosanski jezik i kultura učenici su grupisani u nekoliko heterogenih grupa: od 1. do 4. razreda, od 5. do 8. razreda osnovne škole te od 1. do 4. razreda srednje škole što predstavlja izazov za učitelja/nastavnika, njegovu prilagodbu dobi, prethodnomu znanju i zanimanjima svake od navedenih grupa. Učenik postavlja individualne ciljeve, uči samostalno i timski te doprinosi pozitivnom radnom ozračju.

U nastavi Bosanskog jezika i kulture učenicima se omogućava razvijanje saradničkih vještina poticanjem rada u paru ili u grupama.

G. VREDNOVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA U NASTAVNOM PREDMETU BOSANSKI JEZIK I KULTURA (MODEL C)

Elementi vrednovanja

Vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u nastavnom predmetu Bosanski jezik i kultura u skladu je s načelima postavljena Okvirom za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnim i srednjim školama. U sklopu kurikuluma predmeta opisuju se elementi i postupci vrednovanja te načini davanja povratnih informacija i izvještavanja o usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda. Elementi vrednovanja u Bosanskom jeziku i kulturi vještine su i znanja definisana odgojno-obrazovnim ishodima unutar domena *Govorim, slušam i pišem bosanski, Čitam i promišljam bosanski i Moje bosansko nasljeđe*. Vrednuje se opisno i brojčano. Opisno vrednovanje uključuje praćenje razvoja učenikovih sposobnosti i vještina te njegov odnos prema radu i evidentira se u dnevnik u prostor za opisno praćenje. Brojčano vrednovanje uključuje praćenje učenikovog nivoa usvojenosti znanja i upisuje se u dnevnik brojkom (ocjenom) od 1 do 5.

Elementi vrednovanja za osnovnu i srednju školu su:

1. jezik i književnost
2. jezičko izražavanje i stvaranje
3. kulturna baština i stvaralaštvo.

Pri vrednovanju vodi se računa o tome da savladavanje jezičkim zakonitostima nije samo sebi svrha, već je sredstvo za ostvarivanje uspješne komunikacije te da su greške u jezičkom izražavanju prihvatljiva i očekivana sastavnica ovladavanja jezikom.

Element *jezik i književnost* obuhvata poznavanje i razumijevanje književnih sadržaja, poznavanje pisaca iz Bosne i Hercegovine, određivanje teme, pouke i likova pročitanoga djela bosanskohercegovačke književnosti. Također, obuhvata aktivno služenje standardnim bosanskim jezikom pri obradi književnoga djela. Ovaj se element iskazuje brojčanom ocjenom. Obuhvata činjenično, konceptualno i proceduralno znanje i razumijevanje književnih sadržaja.

Element *jezično izražavanje i stvaranje* obuhvata sposobnost aktivnog služenja standardnim bosanskim jezikom u usmenoj komunikaciji s učiteljem/nastavnikom, drugim učenikom ili izvornim govornikom bosanskoga jezika, usvajanje znanja o normi i kulturi bosanskoga jezika te korištenje bosanskoga jezika u stvaralačkom radu na satu. Ovaj element se vrednuje u svim domenama učenja i poučavanja bosanskoga jezika sistemskim praćenjem i procjenjivanjem napredovanja svakoga učenika. Iskazuje se brojčanom ocjenom.

Element *kulturna baština i stvaralaštvo* obuhvata činjenično, konceptualno i proceduralno znanje i poznavanje historijskih, geografskih i kulturnih sadržaja (zavičaj i Bosna i Hercegovina), a iskazuje se brojčanom ocjenom.

U svim elementima primjenjuju se tri pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog.

Vrednovanje za učenje provodi se kontinuiranim praćenjem individualnih i grupnih aktivnosti učenika (provjera razumijevanja i učenikova napredovanja ciljanim pitanjima, predstavljanje učeničkih radova i učeničkih projekata, opažanja učeničkih aktivnosti i ponašanja tokom učenja i poučavanja), a služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja. Vrednovanje za učenje ne rezultira brojčanom ocjenom, već kvalitetnom povratnom informacijom o toku procesa učenja i razmjeni iskustava o procesima učenja te usvojenosti znanja, vještina i stavova.

Vrednovanje kao učenje podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja, a provodi se postupcima koji obuhvataju samovrednovanje i samoprocjenu učenika, kao i učeničko vrednovanje i procjenu radova drugih učenika, čime se učenici potiču na savladavanje strategijama planiranja vlastitog napredovanja u usvajanju znanja, vještina i stavova radi postizanja samostalnosti i preuzimanja odgovornosti za vlastito učenje. Ni ovaj proces ne rezultira ocjenom, već kvalitetnim povratnim informacijama.

Vrednovanje naučenog podrazumijeva utvrđivanje nivoa usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda definisanih kurikulumom predmeta Bosanski jezik i kultura tokom godine ili na kraju školske godine, kao i upozoravanje na dijelove komunikacijske kompetencije koji zahtijevaju poboljšanje. Ostvarenost odgojno-obrazovnih ishoda vrednuje se s obzirom na definisane nivoe usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda.

Učitelj/nastavnik prilikom vrednovanja za svaki element određuje opseg znanja, dubinu razumijevanja i stepen razvijenosti vještina potreban za određenu ocjenu. Koriste se usmene i pismene provjere znanja, učenički projekti, rasprave, eseji. Ocjena se temelji na jednom ili više oblika vrednovanja. Način i kriteriji vrednovanja i rezultat unaprijed su definisani i jasni učitelju/nastavniku, učeniku i roditelju.

Formiranje zaključne ocjene

Prilikom određivanja završne ocjene učitelj/nastavnik uzima u obzir usvojenost ishoda provjerenu različitim oblicima vrednovanja u više vremenskih tačaka. Tokom svih odgojno-obrazovnih ciklusa završna (pr)ocjena proizlazi iz nivoa usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda iz svih triju domena.

Ocjena ne mora proizlaziti nužno iz aritmetičke sredine.

Budući da je pohađanje nastave Bosanskog jezika i kulture otvoreno učenicima s različitim nivoima predznanja ili bez predznanja, kao i da se mogu uključiti u nastavni proces u bilo kojem ciklusu, učitelj/nastavnik može individualnim pristupom prilagoditi očekivane ishode te u skladu s tim izvršava i vrednovanje.

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

2077

Na temelju članka 39. stavka 5. Zakona o poljoprivredi (»Narodne novine«, br. 118/18., 42/20., 127/20. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21., 152/22. i 152/24.) ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva donosi

PRAVILNIK

O PROVEDBI PROGRAMA DRŽAVNE POTPORE ZA SUFINANCIRANJE UNAPRJEĐENJA BIOSIGURNOSNIH MJERA U OBJEKTIMA ZA UZGOJ SVINJA

Predmet Pravilnika

Članak 1.

Ovim se Pravilnikom propisuje provedba Programa državne potpore za sufinanciranje unaprjeđenja biosigurnosnih mjera u objektima za uzgoj svinja donesenog Odlukom Vlade Republike

Hrvatske, klasa: 022-03/25-04/462, urbroj: 50301-27/22-25-2 od 6. studenoga 2025. godine (u daljnjem tekstu: Program).

Dodjela potpore

Članak 2.

Potpore iz Programa dodjeljuje se u skladu s Uredbom Komisije (EU) br. 1408/2013 od 18. prosinca 2013. o primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore *de minimis* u poljoprivrednom sektoru (SL L 352, 24. prosinca 2013.) kako je posljednji put izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2024/3118 od 10. prosinca 2024. o izmjeni Uredbe (EU) br. 1408/2013 o primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore *de minimis* u poljoprivrednom sektoru (SL L 13. prosinca 2024.).

Mjera u provedbi Programa

Članak 3.

Mjera u provedbi Programa je financijska potpora za provedbu odgovarajućih mjera biosigurnosti u objektima za uzgoj svinja.

Uvjeti prihvatljivosti korisnika

Članak 4.

(1) Prihvatljivi korisnici su uzgajivači svinja koji:

- su upisani u Registar objekata (farmi) kao subjekti na objektima koji se nalaze na području Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Brodsko-posavske, Požeško-slavonske i Virovitičko-podravске županije
- su upisani u Registar objekata (farmi) kao subjekti na objektima na kojima se drži manje od 1000 svinja
- tijekom 2025. godine imaju evidentiranu dojavu brojnog stanja svinja.

(2) Broj svinja na objektu iz stavka 1. podstavka 2. ovoga članka jednak je zbroju svinja svih kategorija, na temelju posljednje dojave brojnog stanja svinja u 2025. godini, koja prethodi datumu 15. listopada 2025. godine, za sve subjekte na objektu.

Iznos potpore

Članak 5.

(1) Iznos potpore utvrđuje se sukladno broju svinja na objektu, odnosno zbroju svinja svih kategorija, na temelju posljednje dojave brojnog stanja svinja u 2025. godini, koja prethodi datumu 15. listopada 2025. godine, za sve subjekte na objektu.

(2) Iznos potpore iz stavka 1. ovoga članka prema broju svinja na objektu iznosi:

- 10 i manje grla – 300,00 eura
- 11 do 100 grla – 500,00 eura
- 101 do 999 grla – 900,00 eura.

Način i rokovi podnošenja Zahtjeva za potporu

Članak 6.

(1) Zahtjev za potporu se popunjava putem AGRONET zaštitne mrežne aplikacije Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Agencija za plaćanja) izravno ili u podružnicama Agencije za plaćanja.

(2) Podnositelji Zahtjeva za potporu koji nemaju poslovne subjekte s kojima su povezani vlasničkim ili drugim odnosima potvrđuju izjavljeno pri popunjavanju Zahtjeva za potporu.

(3) Podnositelji Zahtjeva za potporu koji imaju poslovne subjekte s kojima su povezani vlasničkim ili drugim odnosima potvrđuju izjavljeno pri popunjavanju Zahtjeva za potporu te uz Zahtjev za potporu prilažu Izjavu u ZIP datoteci na AGRONET-u.

(4) Izjava iz stavka 3. ovoga članka mora biti popunjena na računalu i nakon popunjavanja ovjerena potpisom za fizičke osobe odnosno potpisom i pečatom za pravne osobe te priložena sukladno stavku 3. ovoga članka u PDF formatu u ZIP datoteci na AGRONET-u.

(5) Obrazac Izjave iz stavka 3. ovoga članka, kao i upute za popunjavanje i prilaganje dokumentacije u elektroničkom obliku objavljuje Agencija za plaćanja na svojim službenim mrežnim stranicama (www.apprrr.hr).

(6) Po popunjavanju Zahtjeva za potporu iz stavka 1. ovoga članka te popunjavanju i učitavanju Izjave sukladno stavku 3. ovoga članka putem AGRONET-a podnositelj je dužan dostaviti ispisani Zahtjev za potporu, ovjeren potpisom za fizičke osobe te potpisom i pečatom za pravne osobe, kojim jamči za istinitost i točnost dokumentacije dostavljene putem AGRONET-a, na adresu: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Ulica grada Vukovara 269d, 10000 Zagreb, osobno ili preporučenom pošiljkom s povratnicom u zatvorenoj omotnici s nazivom i adresom podnositelja Zahtjeva za potporu napisanima na poledini s naznakom: »Program državne potpore za sufinanciranje unaprjeđenja biosigurnosnih mjera u objektima za uzgoj svinja«.

(7) Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka prihvatljivi korisnici koji nisu upisani u Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (u daljnjem tekstu: Upisnik) te nemaju pristup AGRONET-u dužni su u potpunosti popuniti fizički obrazac Zahtjeva za potporu te ga ovjerenog potpisom za fizičke osobe odnosno potpisom i pečatom za pravne osobe, dostaviti na adresu: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Ulica grada Vukovara 269d, 10000 Zagreb, s naznakom: »Program državne potpore za sufinanciranje unaprjeđenja biosigurnosnih mjera u objektima za uzgoj svinja«.

(8) Obrazac Zahtjeva za potporu iz stavka 7. ovoga članka objavljuje Agencija za plaćanja na svojim službenim mrežnim stranicama (www.apprrr.hr).

(9) Rok za podnošenje Zahtjeva za potporu iz stavaka 1. i 7. ovoga članka je 15 dana od dana stupanja na snagu ovoga Pravilnika.

(10) Datum slanja Zahtjeva za potporu iz stavaka 1. i 7. ovoga članka smatra se datumom podnošenja u smislu ovoga Pravilnika.

Administrativna kontrola i postupak dodjele potpore

Članak 7.

(1) Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva dostavlja podatke o prihvatljivosti korisnika iz članka 4. ovoga Pravilnika i podatke o broju svinja iz članka 5. ovoga Pravilnika.

(2) Agencija za plaćanja provodi administrativnu obradu Zahtjeva za potporu u skladu s člankom 140. Zakona o poljoprivredi (»Narodne novine«, br. 118/18, 42/20, 127/20 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21, 152/22 i 152/24) (u daljnjem tekstu: Zakon o poljoprivredi).

(3) Agencija za plaćanja provodi administrativnu kontrolu Zahtjeva za potporu na temelju:

- uvjeta prihvatljivosti za ostvarivanje prava na potporu navedenih u Programu i ovome Pravilniku i
- drugih podataka iz internih baza i registara drugih tijela državne uprave i agencija.

(4) Prihvatljivim se smatraju isključivo Zahtjevi za potporu podneseni na način propisan u članku 6. ovoga Pravilnika.

(5) Zahtjevi za potporu iz članka 6. ovoga Pravilnika, podneseni izvan roka propisanog u članku 6. stavku 9. ovoga Pravilnika, neće se razmatrati.

(6) Potporu za jedan objekt može ostvariti jedan podnositelj Zahtjeva za potporu, odnosno jedan subjekt.

(7) Ako za isti objekt Zahtjev za potporu podnesu:

– dva ili više podnositelja upisanih u Upisnik, pravo na potporu ostvaruje podnositelj koji sukladno dojadi na temelju koje se utvrđuje iznos potpore drži više grla svinja na objektu,

– podnositelj upisan u Upisnik i jedan ili više podnositelja koji nisu upisani u Upisnik, pravo na potporu ostvaruje podnositelj upisan u Upisnik,

– dva ili više podnositelja koji nisu upisani u Upisnik, pravo na potporu ostvaruje podnositelj koji sukladno dojadi na temelju koje se utvrđuje iznos potpore drži više grla svinja na objektu.

(8) Agencija za plaćanja na temelju rezultata provedene administrativne kontrole iz stavka 2. ovoga članka donosi:

a) Odluku s popisom korisnika koji su udovoljili odredbama Programa i ovoga Pravilnika na temelju koje vrši isplatu sredstava i

b) Odluku s popisom korisnika koji nisu udovoljili odredbama Programa i ovoga Pravilnika i ne ostvaruju pravo na isplatu potpore.

(9) Odluke iz stavka 8. ovoga članka Agencija za plaćanja objavljuje na svojim službenim mrežnim stranicama (www.apprrr.hr).

(10) Ako se sukladno zapisniku o provedbi inspekcijskog nadzora na objektu, provedenom od strane Državnog inspektorata Republike Hrvatske, utvrdi kako objekt na kojem se drže svinje ne udovoljava biosigurnosnim i drugim uvjetima za držanje svinja, subjekt koji je korisnik potpore dužan je vratiti cjelokupan dodijeljen iznos potpore.

Žalbe

Članak 8.

Na odluke iz članka 7. stavka 8. i članka 9. stavka 1. ovoga Pravilnika može se podnijeti žalba u skladu s člankom 15. stavkom 5. Zakona o poljoprivredi.

Povrat potpore

Članak 9.

(1) U slučaju neopravdanih plaćanja, korisnik potpore će vratiti iznos koji mu je Agencija za plaćanja odredila Odlukom o povratu sredstava iz članka 144. Zakona o poljoprivredi.

(2) Povrat sredstava i poravnanje povrata sredstava izvršit će se u skladu s člancima 144., 145. i 146. Zakona o poljoprivredi.

Zaštita osobnih podataka

Članak 10.

Sa svim osobnim podacima prikupljenim na temelju odredbi ovoga Pravilnika postupat će se u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4. 5. 2016.).

Stupanje na snagu

Članak 11.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu prvoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 404-01/25-01/123

Urbroj: 525-13/857-25-8

Zagreb, 7. studenoga 2025.

Potpredsjednik Vlade
i ministar

David Vlačić, v. r.

2078

Na temelju članka 39. stavka 5. Zakona o poljoprivredi (»Narodne novine«, br. 118/18., 42/20., 127/20. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21., 152/22. i 152/24.) ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva donosi

PRAVILNIK

O PROVEDBI PROGRAMA POTPORE UZGAJIVAČIMA STOKE ZBOG POSLJEDICA IZBIJANJA BEDRENICE

Predmet Pravilnika

Članak 1.

Ovime se Pravilnikom propisuje provedba Programa potpore uzgajivačima stoke zbog posljedica izbijanja bedrenice (u daljnjem tekstu: Program) donesenog Odlukom Vlade Republike Hrvatske, klasa: 022-03/25-04/459, urbroj: 50301-27/15-25-3 od 6. studenoga 2025. godine.

Dodjela potpore

Članak 2.

Potpore iz Programa dodjeljuje se u skladu s točkama 3(d) i 6(h) članka 14. te točkom 10 (b) članka 26. Uredba Komisije (EU) 2022/2472 od 14. prosinca 2022. o proglašenju određenih kategorija potpora u sektorima poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL 327/1, 21. 12. 2022.) kako je posljednji put izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2023/2607 od 22. studenoga 2023. o ispravku Uredbe (EU) 2022/2472 o proglašenju određenih kategorija potpora u sektoru poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL L, 23. 11. 2023.) (u daljnjem tekstu: Uredba o poljoprivrednom izuzeću).

Pojmovnik

Članak 3.

Pojmovi korišteni u ovom Pravilniku imaju sljedeće značenje:

a) *Potpore* je financijska pomoć namijenjena gospodarstvima obuhvaćenima Rješenjem o određivanju zona ograničenja (bedreničnih distrikata) zbog izbijanja bedrenice (klasa: UP/I-322-02/25-01/30, urbroj: 525-09/556-25-1) od 21. srpnja 2025. godine (u daljnjem tekstu: Rješenje o određivanju zona ograničenja 2025.) ili Rješenjima klasa: UP/I-322-01/22-01/30; urbroj: 525-09/564-22-1, urbroj: 525-09/564-22-2 i urbroj: 525-09/564-22-3), (u daljnjem tekstu: Rješenje o određivanju zona zaštite 2022.). Gospodarstva

obuhvaćena Rješenjem o određivanju zona zaštite 2022. moraju biti navedena u Izvještaju veterinarske inspekcije Državnog inspektorata Republike Hrvatske, klasa: 322-07/22-01/3130; urbroj: 443-01-08-22-4, od 14. studenoga 2022. godine o cijepjenim životinjama na zajedničkim pašnjacima Osekovsko polje, Repušničko polje, Gračansko polje i području zajedničkog pašnjaka Veliko Svinjičko (u daljnjem tekstu: Izvješće DIRH)

b) *Korisnik potpore* je svaka fizička ili pravna osoba koja je zadovoljila uvjete iz Programa i ovoga Pravilnika i ostvarila pravo na potporu

c) *Mikro, mala i srednja poduzeća* propisana su člankom 2. Priloga I. Uredbe o poljoprivrednom izuzeću

d) *Jedinstveni registar držanih životinja* (u daljnjem tekstu: JRDŽ) je temeljna baza koja sadrži podatke o životinjama za koje je posebnim propisima određeno vođenje jedinstvenih registara (goveda, konji, svinje ovce i koze), ostalim životinjama te o farmama, posjednicima, veterinarskim pregledima na farmama, zdravstvenim statusima životinja, trgovcima i posjednicima – označavateljima životinja u Republici Hrvatskoj te drugim podacima za koje nadležno tijelo smatra da se trebaju nalaziti u njemu

e) *Upisnik poljoprivrednika* je upisnik koji sadrži podatke o poljoprivredniku u skladu s Pravilnikom o Upisniku poljoprivrednika (»Narodne novine«, br. 62/19., 91/20. i 80/23.)

f) *Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava* je upisnik koji sadrži podatke o obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u skladu s Pravilnikom o Upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (»Narodne novine«, br. 80/23.)

g) *Uvjetno grlo* (u daljnjem tekstu: UG) je usporedna vrijednost domaćih životinja svedena na masu od 500 kg. Broj UG se računa na temelju stopa konverzije navedenih u tablici 1. dodatka 1. IV. Akcijskog programa zaštite voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima poljoprivrednog podrijetla (»Narodne novine«, br. 95/25.).

h) *Rasplodna grla* su: rasplodna junica, krava i rasplodni bik

i) *Tele* je govedo do navršenih šest mjeseci starosti

j) *Tovno june* je muško govedo starosti od 6 do 30 mjeseci i žensko govedo starosti od 6 do 18 mjeseci

k) *Rasplodna junica* je žensko govedo starosti od 18 mjeseci do teljenja

l) *Krava* je žensko govedo koje ima evidentirano teljenje

m) *Rasplodni bik* je muško govedo koje u JRDŽ ima evidentiran HB broj

n) *Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo i obrt* registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti kao fizičke osobe u smislu ovoga Pravilnika smatraju se mikro i malim poduzećima.

Mjere u provedbi Programa

Članak 4.

(1) Mjera 1. u provedbi Programa je Nadoknada štete uzgajivačima domaćih životinja na gospodarstvima na kojima je provedeno cijepjenje protiv bedrenice na području bedreničnog distrikta određenog Rješenjem o određivanju zona ograničenja 2025.

(2) Mjera 2. u provedbi Programa je Obnova narušenog proizvodnog potencijala u govedarskoj proizvodnji na području bedreničnih distrikata zbog izbijanja bedrenice određenih Rješenjem o određivanju zona ograničenja 2025. ili Rješenjem o određivanju zona zaštite 2022.

Uvjeti prihvatljivosti korisnika

Članak 5.

(1) Prihvatljivi korisnici potpore su mikro, mala i srednja poduzeća iz članka 2. Priloga I. Uredbe o poljoprivrednom izuzeću, koja se bave stočarskom proizvodnjom.

(2) Za potporu u Mjeri 1. prihvatljivi su korisnici koji ispunjavaju sljedeće uvjete:

– upis u Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava,

– upis u JRDŽ

– objekti korisnika nalaze se na području obuhvaćenom Rješenjem o određivanju zone ograničenja 2025.

(3) Za potporu u Mjeri 2. prihvatljivi su korisnici koji ispunjavaju sljedeće uvjete:

– upis u Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava,

– upis u JRDŽ na dan podnošenja zahtijeva

– navedeni su u Izvješću DIRH na području obuhvaćenom Rješenjem o određivanju zona zaštite 2022. ili se objekti korisnika nalaze na području obuhvaćenom Rješenjem o određivanju zone ograničenja 2025.

Uvjeti prihvatljivosti grla za izračun potpore

Članak 6.

(1) Za izračun potpore u Mjeri 1. prihvatljiva su sva grla korisnika koja pripadaju vrstama goveda, kopitari, koze, ovce, upisana u JRDŽ na dan 21. srpnja 2025. godine.

(2) Potpora u Mjeri 1. dodjeljuje se po prihvatljivom uvjetnom grlu (UG) koje se izračunava prema koeficijentima konverzije navedenima u tablici 1. dodatka 1. IV. Akcijskog programa zaštite voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima poljoprivrednog podrijetla (»Narodne novine«, br. 95/25.).

(3) Za izračun potpore u Mjeri 2. za područje obuhvaćeno Rješenjem o određivanju zona zaštite 2022., prihvatljiva su grla korisnika uginula u razdoblju od 15. srpnja 2022. do 15. studenoga 2022. godine, za koja je izdan komercijalni dokument te su neškodljivo zbrinuta.

(4) Za izračun potpore u Mjeri 2. za područja obuhvaćena Rješenjem o određivanju zona ograničenja 2025. prihvatljiva su grla korisnika uginula u razdoblju od 6. srpnja 2025. do 6. studenoga 2025. godine, za koja je izdan komercijalni dokument te su neškodljivo zbrinuta.

(5) Potpora u Mjeri 2. dodjeljuje se po prihvatljivom grlu.

Iznos potpore

Članak 7.

(1) Iznos potpore za Mjeru 1. određuje se razmjernom raspodjelom financijskih sredstava iz Programa u skladu s brojem prihvatljivih UG, a najviše do iznosa od 100,00 eura po UG.

(2) Iznos potpore za Mjeru 2. određuje se razmjernom raspodjelom financijskih sredstava iz Programa u skladu s brojem prihvatljivih grla po kategorijama, a najviše do iznosa za:

tele – 595,20 eura

tovno june (muško i žensko) – 1.608,00 eura

rasplodna junica (iznad 18 mjeseci), krava – 1.800,00 eura

rasplodni bik – 2.000,00 eura

(3) Ukupan iznos potpore po prihvatljivom korisniku utvrđuje se na način da se broj prihvatljivih uginulih grla korisnika, sukladno podacima iz JRDŽ – aplikacije »Nusproizvodi« množi s jediničnim iznosom potpore prema kategoriji grla.

(4) Ako ukupna vrijednost zahtjeva premaši omotnicu predviđenu za provedbu Programa, maksimalni jedinični iznos, po prihvatljivom UG u Mjeri 1. te po prihvatljivom grlu u Mjeri 2., proporcionalno se smanjuje unutar pojedine mjere.

(5) Isplata potpore za Mjeru 1. izvršit će se u 2025. godini, u skladu s odredbama Programa i ovoga Pravilnika.

(6) Isplata potpore za Mjeru 2. izvršit će se u 2026. godini, u skladu s odredbama Programa i ovoga Pravilnika.

Način i rokovi podnošenja Zahtjeva za potporu

Članak 8.

(1) Zahtjev za potporu (u daljnjem tekstu: Zahtjev) popunjava se putem AGRONET zaštićene mrežne aplikacije Agencije za plaćanja u poljoprivredi ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Agencija za plaćanja) izravno ili u podružnicama Agencije za plaćanja.

(2) Uz Zahtjev podnositelj Zahtjeva dužan je u ZIP datoteku na AGRONET-u priložiti u potpunosti ispunjenu Izjavu ovjerenu potpisom za fizičke osobe odnosno potpisom i pečatom za pravne osobe.

(3) Podnositelj Zahtjeva u Izjavi iz stavka 2. ovoga članka potvrđuje da:

- je podnio Zahtjev
- je upoznat s odredbama Programa i ovoga Pravilnika
- su podaci navedeni u Zahtjevu i Izjavi točni i istiniti
- će omogućiti sve kontrole nadležnih tijela
- ispunjava uvjete prihvatljivosti korisnika u skladu s člankom 5. ovoga Pravilnika

(4) Po popunjavanju Zahtjeva te popunjavanju i učitavanju Izjave u skladu sa stavkom 2. ovoga članka podnositelj Zahtjeva dužan je ispisati Zahtjev s AGRONET-a, ovjeriti ga potpisom za fizičke ili potpisom i pečatom za pravne osobe i dostaviti u zatvorenoj omotnici s nazivom i adresom podnosioca Zahtjeva napisanim na poledini, preporučenom poštom s povratnicom na adresu: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Ulica grada Vukovara 269d, 10000 Zagreb, s naznakom: »Program potpore uzgajivačima stoke zbog posljedica izbijanja bedrenice« ili osobno na prijemnom odjelu (pisarnica) Agencije za plaćanja.

(5) Obrazac Izjave iz stavka 2. ovoga članka, kao i upute za popunjavanje i prilaganje u elektroničkom obliku objavljuje Agencija za plaćanja na svojim službenim mrežnim stranicama (www.apprrr.hr).

(6) Zahtjevi za potporu podnose se u razdoblju od 15 dana od dana stupanja na snagu ovoga Pravilnika.

(7) Datum slanja Zahtjeva iz stavka 4. ovoga članka smatra se datumom podnošenja Zahtjeva u smislu ovoga Pravilnika.

Dopuna i/ili ispravak Zahtjeva i Izjave

Članak 9.

Ukoliko je Zahtjev i/ili Izjava nepotpun ili su potrebni ispravci ili dodatna obrazloženja vezano uz dostavljenu dokumentaciju, Agencija za plaćanja će od podnosioca Zahtjeva zatražiti dopunu, ispravke ili dodatna obrazloženja dokumentacije, a podnositelj je isto dužan dostaviti u roku od osam (8) dana od dana zaprimanja zahtjeva za dopunu, ispravak ili dodatna obrazloženja.

Administrativna kontrola, kontrola na terenu i postupak dodjele potpore

Članak 10.

(1) Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva podatke iz članka 5. i članka 6. ovoga Pravilnika dostavlja Agenciji za plaćanja u elektroničkom obliku.

(2) Agencija za plaćanja provodi administrativnu obradu zahtjeva u skladu s člankom 140. Zakona o poljoprivredi (»Narodne novine« br. 118/18., 42/20. i 127/20. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21., 152/22. i 152/24.) (u daljnjem tekstu: Zakon).

(3) Agencija za plaćanja provodi administrativnu kontrolu Zahtjeva na temelju:

- uvjeta prihvatljivosti za ostvarivanje prava na potporu navedenih u Programu i ovome Pravilniku i
- drugih podataka iz internih baza i registara drugih tijela državne uprave i agencija.

(4) Prihvatljivim se smatraju isključivo Zahtjevi podneseni na način propisan u članku 8. ovoga Pravilnika.

(5) Zahtjevi podneseni izvan roka propisanog u članku 8. stavku 6. ovoga Pravilnika, neće se razmatrati.

(6) Agencija za plaćanja na temelju rezultata provedene administrativne kontrole donosi:

a) Odluku o odobrenju isplate korisnicima, koji su udovoljili uvjetima ovoga Pravilnika ili

b) Odluku o neudovoljavanju uvjetima za ostvarivanje prava na potporu podnositeljima, koji ne udovoljavaju propisanim uvjetima.

(7) Agencija za plaćanja Odluke iz stavka 6. ovoga članka podnositeljima zahtjeva dostavlja u skladu s člankom 15. stavkom 2. Zakona putem AGRONET-a.

(8) Podnositeljima koji nisu postupili u skladu sa stavkom 4. ovoga članka Agencija za plaćanja će izdati Rješenje o odbacivanju zahtjeva za pokretanje postupka na temelju članka 41. Zakona o općem upravnom postupku (»Narodne novine«, br. 47/09. i 110/21.).

(9) Agencija za plaćanja provodi administrativnu kontrolu ispunjavanja obveza korisnika potpore iz članka 11. ovoga Pravilnika na temelju dostavljene dokumentacije, podataka iz dostupnih registara i za ovu svrhu zatraženih podataka iz drugih registara.

Obveze korisnika potpore

Članak 11.

(1) Korisnik potpore u Mjeri 2. dužan je:

– 12 mjeseci nakon datuma primitka potpore u JRDŽ (na gospodarstvu) imati broj rasplodnih grla uvećan za broj rasplodnih grla za koji je ostvario pravo na potporu u odnosu na broj rasplodnih grla na dan podnošenja zahtjeva,

– u razdoblju od 24 mjeseca koje započinje 12 mjeseci nakon datuma primitka potpore, na gospodarstvu držati prosječan broj rasplodnih grla godišnje koji je jednak broju rasplodnih grla na dan podnošenja zahtjeva uvećan za broj rasplodnih grla za koji je ostvario pravo na potporu.

(2) Iznimno korisnici potpore iz područja određenog Rješenjem o određivanju zone zaštite 2022. koji do dana primitka potpore posjeduju veći broj rasplodnih grla od broja rasplodnih grla prisutnog na gospodarstvu na dan donošenja Rješenja o određivanju zone zaštite 2022. dužni su od datuma primitka potpore sljedećih 36 mjeseci prosječno godišnje držati isti broj rasplodnih grla na gospodarstvu.

(3) Iznimno, korisnici koji su ostvarili ili ostvare potporu kroz Program potpore za obnovu narušenog proizvodnog potencijala u sektoru mliječnog govedarstva, ovčarstva i kozarstva za razdoblje od 2025. do 2027. godine ili Program potpore za obnovu narušenog proizvodnog potencijala u sektoru mesnog govedarstva, svinjogojstva, te mesnog ovčarstva i kozarstva za razdoblje od 2025. do 2027. godine obvezuju se na povećanje broja grla u kumulativnom iznosu s obvezama preuzetim u ovom Programu kroz Mjeru 2.

(4) Prosječni broj grla iz stavaka 1. i 2. ovoga članka je prosjek broja grla u JRDŽ-u na temelju stanja svakog prvog dana u mjesecu tijekom razdoblja od 24 mjeseca koje započinje 12 mjeseci nakon datuma primitka potpore.

(5) Ukoliko se temeljem administrativne kontrole iz članka 10. stavka 9. ovoga Pravilnika utvrdi da korisnik nije postupao u skladu s preuzetim obvezama, isti je u obvezi vratiti puni iznos dobivene

potpore, osim u slučaju više sile ili izvanrednih okolnosti propisanih člankom 14. ovoga Pravilnika.

Žalbe

Članak 12.

Na odluke iz članka 10. stavka 6. i članka 13. ovoga Pravilnika može se podnijeti žalba Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u skladu s člankom 15. stavkom 5. Zakona.

Povrat potpore

Članak 13.

(1) U slučaju neopravdanih plaćanja, korisnik potpore vratit će iznos koji mu je Agencija za plaćanja odredila Odlukom o povratu sredstava u skladu s člankom 144. Zakona.

(2) Povrat sredstava i poravnanje povrata sredstava izvršit će se u skladu s člankom 144., 145. i 146. Zakona.

Viša sila i izvanredne okolnosti

Članak 14.

(1) Ako korisnik Programa ne može ispunjavati svoje obveze zbog više sile ili izvanrednih okolnosti, zadržava pravo na potporu.

(2) Viša sila ili izvanredne okolnosti vanjski su nepovoljni utjecaji koje nije bilo moguće predvidjeti, spriječiti niti ukloniti, nastali u slučajevima:

- vremenske nepogode za koje je proglašena elementarna nepogoda,
- smrti korisnika (nositelja, odgovorne osobe ili člana poljoprivrednog gospodarstva),
- pojava bedrenice na gospodarstvu uz uvjet da je zapisnikom o inspekcijskom nadzoru utvrđeno kako gospodarstvo udovoljava svim biosigurnosnim i drugim uvjetima za držanje grla.

(3) O slučaju više sile ili izvanrednih okolnosti korisnik ili njegov ovlaštenik dužan je u pisanom obliku na Obrascu 1. Priloga 1. ovoga Pravilnika, uz prilaganje odgovarajućih dokaza, izvijestiti Agenciju za plaćanja u roku od 15 radnih dana od trenutka kada to može učiniti.

(4) O prijavljenim slučajevima više sile ili izvanrednih okolnosti odlučuje Povjerenstvo u Agenciji za plaćanja.

Zaštita osobnih podataka

Članak 15.

Sa svim osobnim podacima prikupljenim na temelju odredbi ovoga Pravilnika postupat će se u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4. 5. 2016.).

Stupanje na snagu

Članak 16.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu prvoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 404-01/25-01/91

Urbroj: 525-13/853-25-10

Zagreb, 7. studenoga 2025.

Potpredsjednik Vlade
i ministar
David Vlačić, v. r.

PRILOG 1.

OBRAZAC 1.: SLUČAJ VIŠE SILE ILI IZVANREDNE OKOLNOSTI

Popunjava korisnik/subjekt/ovlaštenik:

PODACI O PODNOSITELJU ZAHTJEVA:

Naziv korisnika/subjekta:													
Mjesto, ulica, kućni broj:													
Telefonski broj:													
E-mail:													
OIB:													
MIBPG:													
Godina podnošenja zahtjeva:													

PODACI O OVLAŠTENIKU*:

Ime i prezime:													
Mjesto, ulica, kućni broj:													
Telefonski broj:													
E-mail:													
OIB:													

*Popuniti ako okolnosti prijavljuje ovlaštenik.

Uzroci više sile i izvanrednih okolnosti (označiti križićem /x/)

☐	vremenske nepogode za koje je proglašena elementarna nepogoda
☐	smrti korisnika (nositelja, odgovorne osobe ili člana poljoprivrednog gospodarstva)
☐	pojava bedrenice na gospodarstvu uz uvjet da je zapisnikom o inspekcijskom nadzoru utvrđeno kako gospodarstvo udovoljava svim biosigurnosnim i drugim uvjetima za držanje grla

1. Opis više sile ili izvanredne okolnosti:

2. Dokazi koji su priloženi uz obrazac koji potvrđuju navode:

O višoj sili i izvanrednim okolnostima korisnik ili njegov ovlaštenik dužan je Agenciju za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju pisano obavijestiti i poslati relevantne dokaze u roku od petnaest (15) radnih dana od trenutka kada to može učiniti.

Sa svim osobnim podacima prikupljenim na temelju odredbi ovoga Pravilnika postupat će se u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4. 5. 2016.).

Izjavljujem da zbog više sile i izvanrednih okolnosti ne mogu ispunjavati obveze za koje je ostvarena potpora za obnovu narušenog proizvodnog potencijala u govedarskoj proizvodnji na području bedreničnih distrikata zbog izbijanja bedrenice iz Programa potpore uzgajivačima stoke zbog posljedica izbijanja bedrenice.

Datum:	Pečat i potpis/Potpis odgovorne osobe:
--------	--

Obrazac u tiskanom obliku dostavite na adresu: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, s naznakom: Program potpore uzgajivačima stoke zbog posljedica izbijanja bedrenice, Ulica grada Vukovara 269d, 10000 Zagreb

2079

Na temelju članka 15. stavka 3. Zakona o morskom ribarstvu (»Narodne novine«, br. 62/17., 130/17., 14/19., 30/23. i 14/24.) i članka 12.a stavka 3. Pravilnika o ribolovu jegulje (*Anguilla anguilla*) (»Narodne novine«, br. 110/23. i 135/25.), ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, donosi

ODLUKU
O AUTORIZACIJI PLOVILA ZA RIBOLOV JEGULJE
(*Anguilla anguilla*)

I.

Ovom Odlukom autoriziraju se plovila za obavljanje gospodarskog ribolova jegulje (*Anguilla anguilla*) na temelju uvjeta i kriterija propisanih Pravilnikom o ribolovu jegulje (*Anguilla anguilla*) (»Narodne novine«, br. 110/23. i 135/25.) (u daljnjem tekstu: Pravilnik).

II.

Gospodarski ribolov jegulje (*Anguilla anguilla*) korištenjem ribolovnog alata »stajaci kogol – trata za lov jegulje« obavlja se u dijelu ribolovne zone G, sljedećim plovilima i na lovištima:

Redni broj	CFR broj plovila	Registarska oznaka ili ime plovila	Lovište
1.	HRV000001558	64-PL	Široka, od vrha Malog Gumanca pa do mora
2.	HRV000001822	67-PL	Gradina rijeka, od Neretve prema Vrnjačkoj glavici s jarugom Medakuša niz ušće do novog kanala
3.	HRV000016278	77-PL	Crna rijeka, od mosta Rastoka do Grla u Vlaškoj
4.	HRV000000492	220368-MA	Mala Neretva – Pržinovac
5.	HRV000003236	161-PL	Crna rijeka I, II, III i IV

III.

Gospodarski ribolov jegulje (*Anguilla anguilla*) korištenjem ribolovnog alata »stajaci parangal« obavlja se u dijelu ribolovne pod-

zone F2 u akvatoriju od Šibenskog mosta do Skradinskog mosta, sljedećim plovilima:

Redni broj	CFR broj plovila	Registarska oznaka ili ime plovila
1.	HRV000000360	591-ŠB
2.	HRV000000639	691-ŠB
3.	HRV000015536	872-ŠB

IV.

Gospodarski ribolov jegulje obavlja se plovilima iz točaka II. i III. ove Odluke od dana izdavanja odobrenja kojim se plovila autoriziraju za ribolov jegulje, a u skladu s odredbama Pravilnika i propisa kojim se uređuje lovostaj jegulje.

V.

Danom stupanja na snagu ove Odluke prestaje važiti Odluka o autorizaciji plovila za ribolov jegulje (*Anguilla anguilla*) s rokom važenja do 31. listopada 2025. godine (»Narodne novine«, br. 124/23. i 40/24.).

VI.

Ova Odluka stupa na snagu prvoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a prestaje važiti 31. listopada 2027. godine.

Klasa: 011-01/25-01/55
Urbroj: 525-12/718-25-1
Zagreb, 5. studenoga 2025.

Potpredsjednik Vlade
i ministar
David Vlačić, v. r.

HRVATSKA NARODNA BANKA

2080

Na temelju članka 54. stavka 2. Zakona o provedbi Uredbe (EU) 2023/1114 o tržištima kriptoinovine (»Narodne novine«, br. 85/2024.) i članka 43. stavka 2. točke 10. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (»Narodne novine«, br. 75/2008., 54/2013. i 47/2020.) guverner Hrvatske narodne banke donosi

ODLUKU
O NAKNADI ZA NADZOR IZDAVATELJA TOKENA
VEZANIH UZ IMOVINU I TOKENA E-NOVCA

I. OPĆE ODREDBE

Predmet i obuhvat Odluke

Članak 1.

(1) Ovom Odlukom uređuju se visina, način izračuna i način plaćanja naknade za nadzor izdavatelja tokena vezanih uz imovinu i tokena e-novca, a koji obavlja Hrvatska narodna banka na temelju Zakona o provedbi Uredbe (EU) 2023/1114 o tržištima kriptoinovine (»Narodne novine«, br. 85/2024.; u nastavku teksta: Zakon) i Uredbe (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoinovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (Tekst značajan za EGP) (SL L 150, 9. 6. 2023., u nastavku teksta: Uredba (EU) 2023/1114).

(2) Odredbe ove Odluke dužne su primjenjivati kreditne institucije izdavatelji tokena vezanih uz imovinu i tokena e-novca za koje je Republika Hrvatska matična država članica, institucije za elektronički novac izdavatelji tokena e-novca za koje je Republika Hrvatska ma-

tična država članica i druge pravne osobe izdavatelji tokena vezanih uz imovinu (uključujući i institucije za elektronički novac ako izdaju tokene vezane uz imovinu) koji su, u skladu s glavom III. Uredbe (EU) 2023/1114, dobili odobrenje za rad od Hrvatske narodne banke.

(3) Iznos naknade za nadzor kreditnih institucija izdavatelja tokena vezanih uz imovinu i drugih pravnih osoba izdavatelja tokena vezanih uz imovinu izračunava se u skladu s glavom II. ove Odluke. Iznos naknade za nadzor kreditnih institucija izdavatelja tokena e-novca i institucija za elektronički novac izdavatelja tokena e-novca izračunava se u skladu s glavom III. ove Odluke.

(4) Ako kreditna institucija ili institucija za elektronički novac izdaje tokene vezane uz imovinu i tokene e-novca, naknada za nadzor te institucije kao izdavatelja tokena vezanih uz imovinu izračunava se u skladu s glavom II. ove Odluke, a naknada za nadzor te institucije kao izdavatelja tokena e-novca izračunava se u skladu s glavom III. ove Odluke.

(5) Obveznik plaćanja naknade iz ove Odluke u godini obračuna jest obveznik plaćanja koji je poslovao na dan 31. prosinca referentne godine.

Pojmovi

Članak 2.

Pojedini pojmovi u ovoj glavi Odluke imaju sljedeće značenje:

1) *referentna godina* jest poslovna godina u kojoj je Hrvatska narodna banka obavila nadzor iz Zakona

2) *godina obračuna* jest godina koja slijedi referentnu godinu i u kojoj Hrvatska narodna banka obračunava i naplaćuje naknadu za obavljanje nadzora u referentnoj godini.

II. NAKNADA ZA NADZOR IZDAVATELJA TOKENA VEZANIH UZ IMOVINU

Naknada za nadzor izdavatelja tokena vezanih uz imovinu

Članak 3.

(1) Naknada za nadzor izdavatelja tokena vezanih uz imovinu iznosi 2.500,00 eura za svakog izdavatelja tokena vezanih uz imovinu, neovisno o broju i veličini izdanja.

(2) Naknada iz stavka 1. ovog članka plaća se svake godine.

(3) Obveznik plaćanja naknade iz stavka 1. ovog članka jest svaki izdavatelj tokena vezanog uz imovinu iz članka 1. stavka 2. ove Odluke koji je poslovao na dan 31. prosinca referentne godine.

III. NAKNADA ZA NADZOR IZDAVATELJA TOKENA E-NOVCA

Naknada za nadzor izdavatelja tokena e-novca

Članak 4.

(1) Naknada za nadzor izdavatelja tokena e-novca iznosi 2.500,00 eura za svakog izdavatelja tokena e-novca, neovisno o broju i veličini izdanja.

(2) Naknada iz stavka 1. ovog članka plaća se svake godine.

(3) Obveznik plaćanja naknade iz stavka 1. ovog članka jest svaki izdavatelj tokena e-novca iz članka 1. stavka 2. ove Odluke koji je poslovao na dan 31. prosinca referentne godine.

IV. ROK I NAČIN PLAĆANJA NAKNADE ZA NADZOR

Način plaćanja

Članak 5.

(1) Naknada iz glava II. i III. ove Odluke prihod je Hrvatske narodne banke i uplaćuje se u korist poslovnog računa Hrvatske narodne banke: HR621001005101111116.

(2) Hrvatska narodna banka do 15. veljače u godini obračuna obvezniku plaćanja naknade iz glava II. i III. ove Odluke ispostavlja račun na osnovi kojeg je obveznik dužan platiti naknadu za nadzor.

(3) Na računu iz stavka 2. ovog članka Hrvatska narodna banka zasebno iskazuje iznos koji se odnosi na naknadu za nadzor izdavatelja tokena vezanih uz imovinu i iznos koji se odnosi na naknadu za nadzor izdavatelja tokena e-novca.

Rok za plaćanje

Članak 6.

(1) Na osnovi računa iz članka 5. ove Odluke obveznici su dužni uplatiti naknadu za nadzor jednokratno, i to do 15. ožujka u godini obračuna.

(2) Ako obveznik ne podmiri obvezu u cijelosti u roku iz stavka 1. ovog članka, Hrvatska narodna banka obračunat će zatezne kamate u skladu sa zakonom kojim se uređuju obvezni odnosi.

V. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Prijelazne odredbe

Članak 7.

Prva referentna godina za naplatu naknade u skladu s ovom Odlukom jest 2025. godina.

Stupanje na snagu

Članak 8.

Ova Odluka objavljuje se u »Narodnim novinama« i stupa na snagu osmoga dana od dana objave.

O.br. 398-091/11-25/BV

Zagreb, 10. studenoga 2025.

Guverner
Boris Vujčić, v. r.

HRVATSKA AGENCIJA ZA NADZOR FINANCIJSKIH USLUGA

2081

Na temelju članka 10. stavka 3. Zakona o leasingu (»Narodne novine«, br. 141/2013), Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga na sjednici Upravnog vijeća održanoj 6. studenoga 2025. godine donosi

PRAVILNIK

O IZMJENI PRAVILNIKA O KAPITALU LEASING-DRUŠTVA

Članak 1.

U Pravilniku o kapitalu leasing-društva (»Narodne novine«, br. 60/14 i 142/22) Obrazac *Izvještaj o izračunu kapitala leasing društva – IIKLD* iz Priloga 1. tog Pravilnika zamjenjuje se obrascem *Izvještaj o izračunu kapitala leasing društva – IIKLD* koji čini Prilog 1. ovog Pravilnika i njegov je sastavni dio.

ZAVRŠNA ODREDBA

Članak 2.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 011-01/25-05/01

Urbroj: 326-01-70-72-25-1

Zagreb, 6. studenoga 2025.

Predsjednik
Upravnog vijeća
dr. sc. Ante Žigman, v. r.

PRILOG 1.

IZVJEŠTAJ O IZRAČUNU KAPITALA LEASING DRUŠTVA – IIKLD

Redni broj	Opis	Iznos
1.	Temeljni kapital	
1.1.	Uplaćeni poslovni udjeli	
1.2.	Uplaćene redovne dionice	
1.3.	Uplaćene kumulativne dionice	
2.	Rezerve formirane iz dobiti nakon oporezivanja	
2.1.	<i>zakonske rezerve</i>	
2.2.	<i>statutarne rezerve</i>	
2.3.	<i>rezerve za otkup vlastitih dionica</i>	
2.4.	<i>ostale rezerve</i>	
3.	Rezerve kapitala	
4.	Zadržana dobit	
5.	Dobit tekuće godine	
6.	Stečeni vlastiti poslovni udjeli	
7.	Stečene vlastite dionice	
7.1.	<i>redovne dionice</i>	
7.2.	<i>nekumulativne povlaštene dionice</i>	
8.	Nematerijalna imovina	
9.	Preneseni gubici	
10.	Gubitak tekuće godine	
11.	Rezerve kapitala	
12.	Nerealizirani gubitak financijske imovine raspoložive za prodaju	
13.	Negativne neto-revalorizacijske rezerve	
	Kapital leasing društva (zbroj stavki 1. - 13.)	

2082

Na temelju odredbi članka 100. stavka 4. i članka 100.f stavka 8. Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima (»Narodne novine«, broj 22/14, 29/18, 115/18, 156/23, 52/25), Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga na sjednici Upravnog vijeća održanoj 6. studenoga 2025. godine donosi

PRAVILNIK O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O REVIZIJI U MIROVINSKOM OSIGURAVAJUĆEM DRUŠTVU

Članak 1.

U Pravilniku o reviziji u mirovinskom osiguravajućem društvu (»Narodne novine«, broj 131/24) u članku 1. točka 1. mijenja se i glasi:

»1. opseg i sadržaj revizije u mirovinskom osiguravajućem društvu za potrebe Hanfe koju obavlja revizorsko društvo iz članka 100.a i 100.f Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima (»Narodne novine«, broj 22/14, 29/18, 115/18, 156/23, 52/25, dalje u tekstu: Zakon)«,

Članak 2.

U članku 4. stavku 3. iza točke 7. dodaje se točka 8. koja glasi: »8. Izvještaj o obavljanju poslova ključnih funkcija«.

Članak 3.

U članku 6. stavku 2. iza alineje 3. dodaje se zarez te riječi: »s posebnim osvrtnom na ulaganja u izvedene financijske instrumente iz članka 92. stavka 1. točke 15. Zakona te alternativna ulaganja iz članka 93. stavka 3. Zakona, ako je primjenjivo«.

Iza alineje 5. dodaje se zarez te riječi: »s posebnim osvrtnom na ulaganja u izvedene financijske instrumente iz članka 92. stavka 1. točke 15. Zakona te alternativna ulaganja iz članka 93. stavka 3. Zakona, ako je primjenjivo«.

Članak 4.

Iza članka 11. dodaje se novi članak 12. s naslovom iznad njega koji glase:

»Izvještaj o obavljanju poslova ključnih funkcija

Članak 12.

(1) Revizorsko društvo dužno je provjeriti i ocijeniti usklađenost ključnih funkcija sa zakonskim odredbama i adekvatnost uspostavljene organizacije kao i učinkovitost istih te izraditi Izvještaj o obavljanju poslova ključnih funkcija.

(2) Izvještaj iz stavka 1. ovoga članka mora sadržavati najmanje:

- popis nedostataka u radu ključnih funkcija i rizika koji iz njih proizlaze,

- konstatacije o postupcima mirovinskog osiguravajućeg društva s obzirom na preporuke revizora iz prethodnih godina,
- preporuke revizora s navođenjem uočenih slabosti i rizika,
- ocjenu revizora je li mirovinsko osiguravajuće društvo uspostavilo ključne funkcije unutar sustava upravljanja te obavljaju li ključne funkcije poslove u skladu sa Zakonom i na temelju njega donesenim propisima u skladu s člankom 4. stavkom 4. ovog Pravilnika.«.

Članak 5.

Dosadašnji članci 12. do 14. sada postaju članci 13. do 15.

Članak 6.

U dosadašnjem članku 12. koji sada postaje članak 13. u stavku 1. u alineji 6. briše se riječ: »i« te se iza te alineje dodaje zarez.

Iza alineje 7. dodaje se riječ: »i« te alineja 8. koja glasi:

»– zasebnu ocjenu o obavljanju poslova ključnih funkcija«.

ZAVRŠNA ODREDBA

Članak 7.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 011-01/25-11/01

Urbroj: 326-01-70-72-25-2

Zagreb, 6. studenoga 2025.

Predsjednik
Upravnog vijeća
dr. sc. Ante Žigman, v. r.

OPĆINA OKUČANI

2083

Na temelju članka 19. i 19. a Zakona o porezu na dohodak (»Narodne novine« broj 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 51/22 i 114/23) i članka 34. Statuta Općine Okučani (»Službeni vjesnik Brodsko-posavske županije« br. 10/09, 4/13, 3/18, 7/18 i 14/21), Općinsko vijeće Općine Okučani na svojoj 17. sjednici održanoj 14. studenoga 2023. donijelo je

ODLUKU

O VISINI POREZNIH STOPA GODIŠNJEG POREZA
NA DOHODAK NA PODRUČJU OPĆINE OKUČANI

Članak 1.

Ovom odlukom utvrđuje se visina poreznih stopa godišnjeg poreza na dohodak za porezne obveznike na području Općine Okučani.

Članak 2.

Porezne stope iz članka 1. ove Odluke utvrđuju se kako slijedi:

- niža porezna stopa 20 %
- viša porezna stopa 30 %.

Članak 3.

Ova Odluka objavit će se u »Narodnim novinama« i »Službenom vjesniku Brodsko-posavske županije«, a stupa na snagu 1. siječnja 2024. godine.

Klasa: 410-21/23-01/2

Urbroj: 2178-21-01-23-1

Okučani, 14. studenoga 2023.

OPĆINSKO VIJEĆE

Predsjednik
Općinskog vijeća
Ivica Pivac, v. r.

NARODNE NOVINE

SLUŽBENI LIST REPUBLIKE HRVATSKE

Glavna urednica: Zdenka Pogarčić

10000 Zagreb, Trg sv. Marka 2, telefon: (01) 4569-244

NAKLADNIK: Narodne novine d.d., 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Predsjednik Uprave: Alen Gerek

Nakladnička djelatnost, 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Direktor: Ostap Graljuk

Izvršna urednica: Gordana Mihelja – telefon: (01) 6652-855

TISAK I OTPREMA NOVINA: Narodne novine d.d., 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 13, telefon: (01) 6502-759, telefon/telefaks: (01) 6502-887.

Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se u roku od 20 dana.

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb.

Novine izlaze jedanput tjedno i prema potrebi.

Internetsko izdanje – www.nn.hr

PRIMANJE OGLASA I PRETPLATA: Narodne novine d.d. – Nakladnička djelatnost, 10020 Zagreb, Savski gaj XIII. 6

Primanje oglasa: telefon: (01) 6652-870, telefaks: (01) 6652-871,
e-adresa: oglas@nn.hr. Cjenik objave oglasa dostupan je na www.nn.hr.

MALI OGLASNIK – oglasi za poništenje isprava: telefon: (01) 6652-888, telefaks: (01) 6652-897, e-adresa: oglas.gradjana@nn.hr.

Oglasi za Mali oglasnik plaćaju se osobno u maloprodajama Narodnih novina d.d. ili uplatom na žiroračun (upute dostupne na www.nn.hr).

Pretplata i prodaja novina: telefon: (01) 6652-869, telefaks: (01) 6652-897, e-adresa: e-pretplata@nn.hr. Pretplata za 2025. godinu iznosi 340,80 EUR, bez PDV-a, za inozemne pretplatnike iz Europe 781,00 EUR, bez PDV-a, a izvan Europe 973,00 USD, bez PDV-a. Pretplatnicima koji se preplate tijekom godine ne možemo osigurati primitak svih prethodno izašlih brojeva.

O promjeni adrese pretplatnik treba poslati obavijest u roku od 8 dana.

Žiroračun kod Privredne banke Zagreb: IBAN: HR3623400091500243194/ SWIFT: HPBZHR2X. Cijena ovog broja je 6,00 EUR.